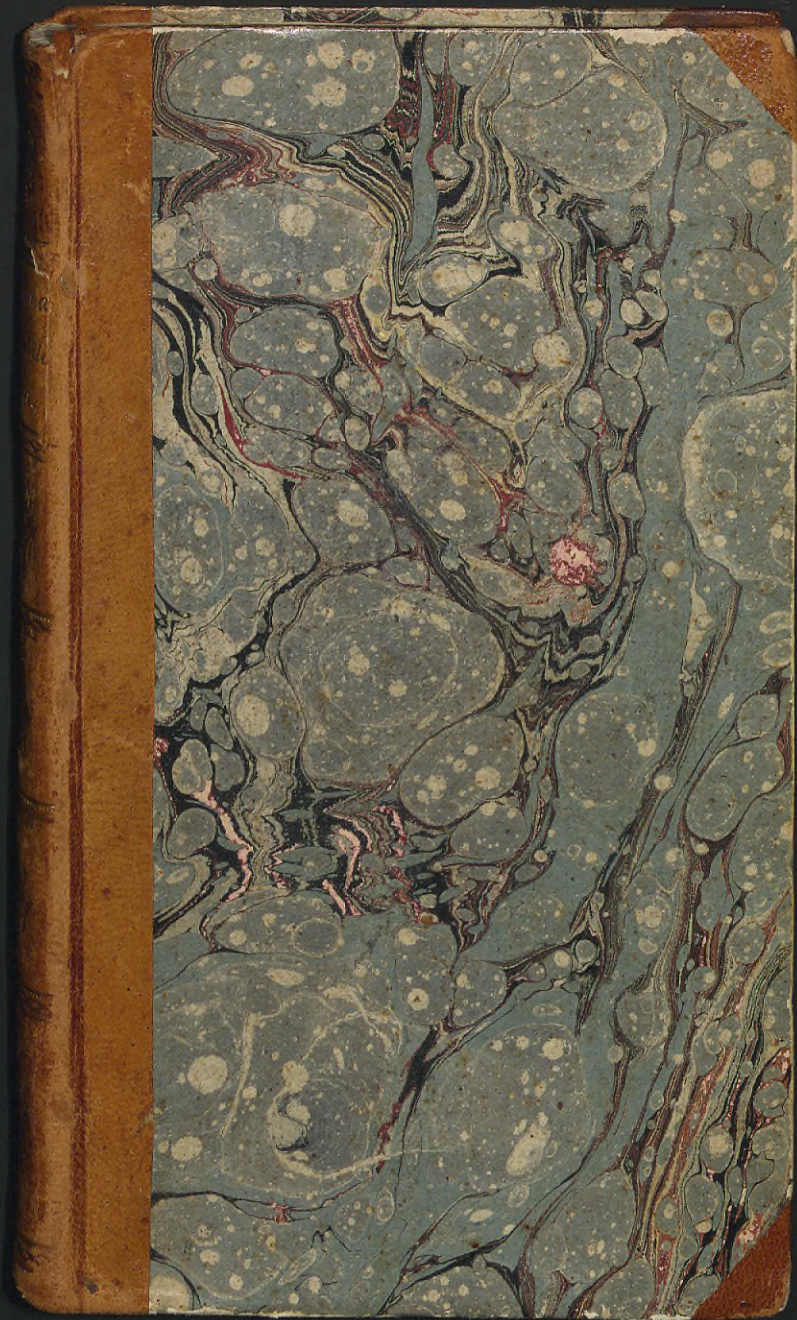

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

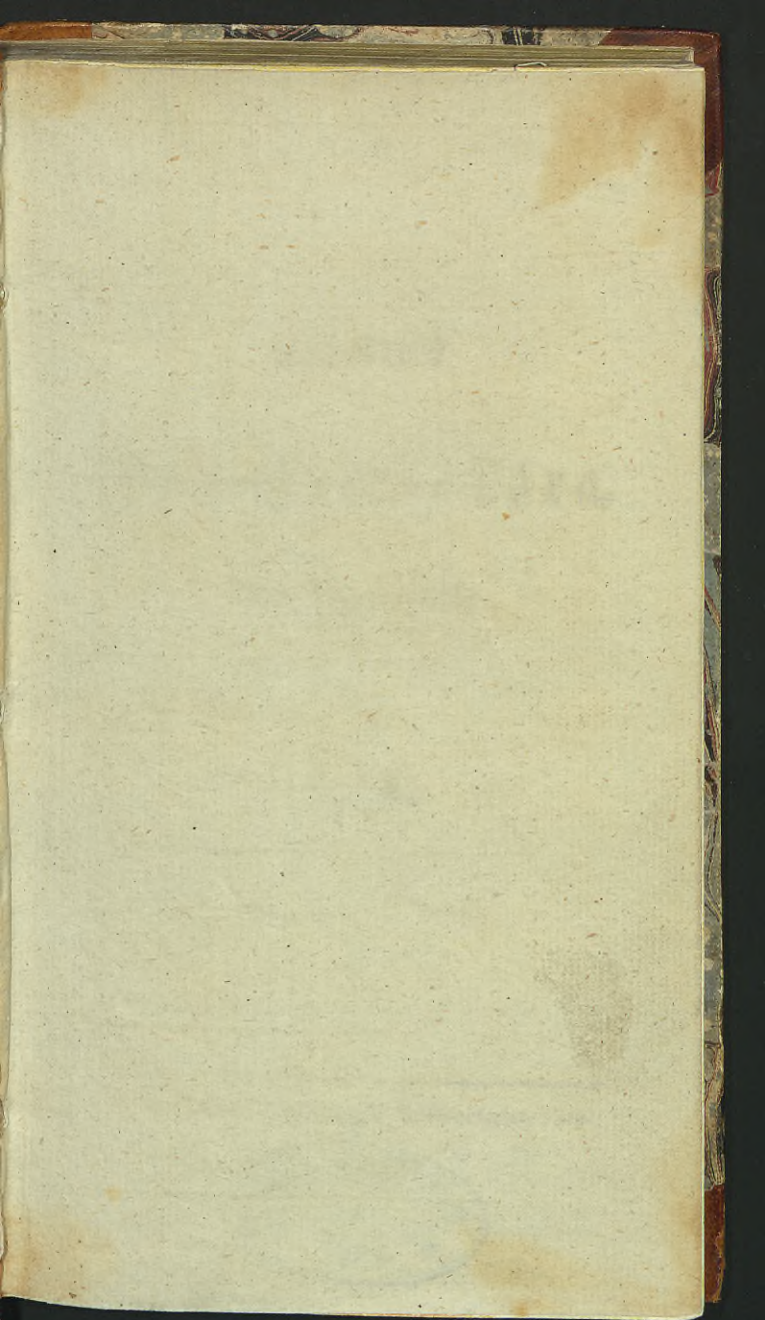

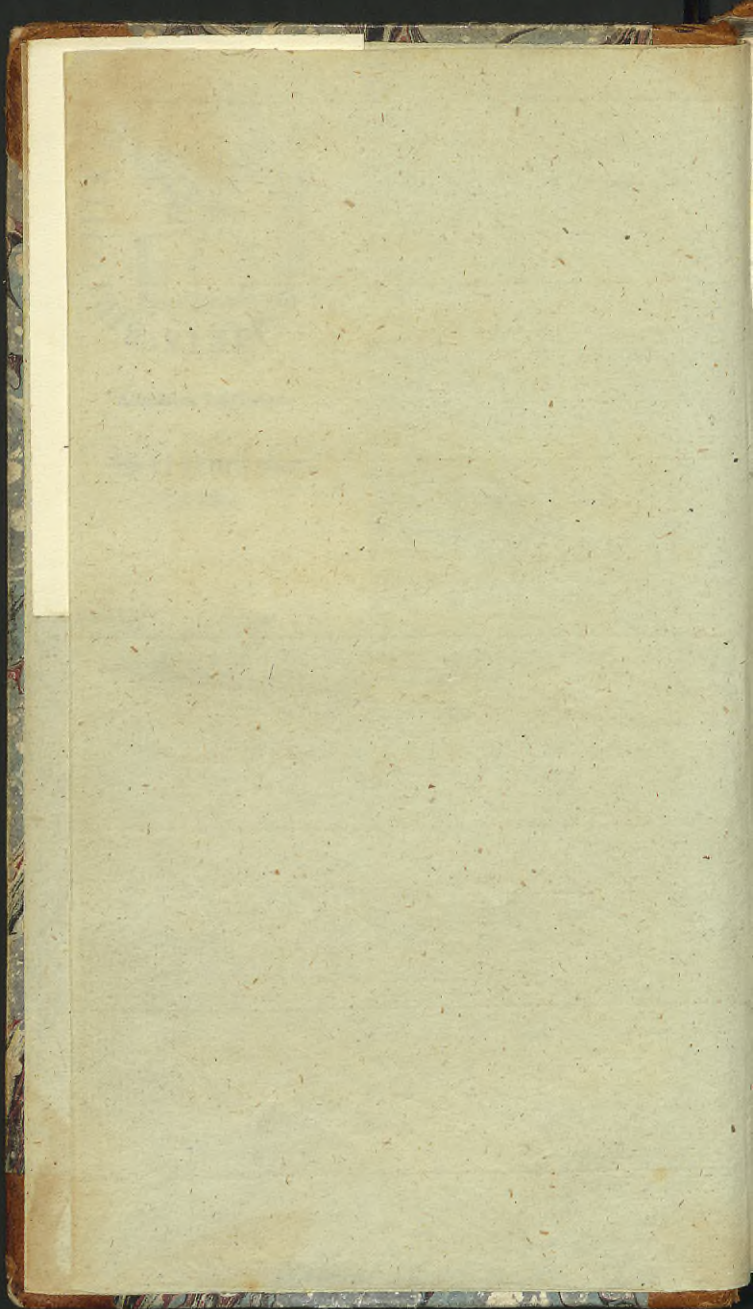

Allmänna Sektionen

Religionsvet.
Germ.

Eddornas
Sinnebilds Lära,

för Lärde framställt

af

Ling.

Stockholm, Cederborgska Boktryckeriet, 1819.

En af Billedet

Billedet

Kongl. Højskole

af Kunst og Videnskab

af København

af 1829

af 1829

Handwritten text	1
Handwritten text	2
Handwritten text	3
Handwritten text	4
Handwritten text	5
Handwritten text	6
Handwritten text	7
Handwritten text	8
Handwritten text	9
Handwritten text	10
Handwritten text	11

Första Afdelningen.

Handwritten text	12
Handwritten text	13
Handwritten text	14
Handwritten text	15
Handwritten text	16
Handwritten text	17
Handwritten text	18
Handwritten text	19
Handwritten text	20
Handwritten text	21
Handwritten text	22
Handwritten text	23
Handwritten text	24

H u f w u d ä m n e n.

1. Allfader.
  2. Skapelseverket.
  3. Urwerldarne.
  4. Werldsämnet.
  5. Ämnets mångfaldigande.
  6. Lifsfroet.
  7. Naturens Riken.
  8. Naturens utveckling.
  9. Werldsbyggnadens fulländning.
  10. Ljuset och Liden.
  11. Sol och Måne.
  12. Natt och Dag.
  13. Daningsdriften.
  14. Naturförhållanden.
  15. Menniskans skapelse.
  16. Sreenigheten.
  17. Ddet.
  18. Werldslifwet.
  19. De tre grundegenskaperna.
  20. Högre Skyddswäsen.
  21. Lägre Skyddswäsen.
  22. Gyllne Aldren.
  23. Striden.
  24. De mythiska Werldarne.
-

Snledning.

Mången, — äfwen bland dem, som erkänna Eddiska mythernas fanna ursprung och värde, — frågar ännu huru dessa myther kunnat åga en djup inre betydelse, wid Nordens fordna bildning, och med des låge och luststreck? — Swaret ligger redan i frågan. Nordbon, stundligen kämpande med behofwet, då landet ännu war söga uppbladt:; ständigt omgifwen af en ytterligt omverlande natur: af de wildaste hedar, de hårligaste nejder, af den största hetta, eller den strängaste köld; Nordbon, förhindrad, af sitt lands låge och luststreck, att uttrycka sig genom måtning, tonkonst, bildhuggeri eller skådespel; — ty hans grannar hade icke lärt honom detta, såsom Greken eller Romarn siel lära det i sin första utbildning, och hans hårda luststreck, som hindrade nakenheten wid kämpspel, folksfester, m. m., nelade den bildans

de konsten att åskådliggöra hwarje stor bild,
som landets skalder och wise yttrat; — Nord-
bon, som war fri och sielsständig genom sin
statsförfattning, stolt af sina wapenskiften
med andra folkslag, åttstor genom sina faders
ryktbara utflytningar, måste likwål yttra sitt
snille. Hade naturen nedlagt hos honom
förmågan, att wara filosof, eller att wara
tonkonstnär, målare, bildhuggare eller stades-
spelare, måste han uttrycka sig som sådan,
oaktadt alla dessa yttringsmedel fattades
honom i det land, der han lefde. Han
måste yttra sig, och detta kunde endast ske
genom skaldekunsten. Hvad han kände och
hwad han såg, uppfattade han i skaldspråk.
Den yttre naturen tryckte wäldsamt sin pres-
gel på hans inre. Han yttrade sig starkt
och djupsinligt; men utan att kunna ge-
nom formernas fullhet gifwa en fulländad
werklighet åt sina föremål, såsom Edderlän-
darn. Dersöre kunde Nordbons skaldekunst
omdörligen blifwa det Grefens bles; utan den
måste taga en lyrisk riktning. Ty alla dessa
mångfaldiga snilleanlag, kunde endast uttala
sig genom ett ewigt werlande skaldspråk; och
dersöre fanns icke, och kan wisserligen aldrig
finnas i Nordens witterhet någon ren hjeltes-
digt, grundad på de åsigter, hwarefter, Gref

ken skapade sina, utan hwar Nordisk hjetes digt måste blifwa sådan, som den röjer sig i våra sagor, der det Iyriska utgör tafans färgspel och dagrar, och det episka endast grunddragen till hwarje figur.

Detta röjer sig lättare wid sidan af de snilleverk, som utgått från länder, hvilka ägt en egen folkbildning. Den österländska skaldkonsten är yppig och retande, liksom en fylslig, wältustlig qwinna; Grekens är mild och förtjusande, liksom den mest himmelska flicka; Nordbons deremot är dyster och hemlighetsfull, liksom bilden af hans djup sinniga Gierfka Wala. Desså finnes knappt i alla våra nordmyther någon twetydighet, hwaråt blygsambeten behöfwer rodna. Man råfne ej till deras antal, dessa förskända historiska tillsatser, dem samlaren upptagit, blott såsom samlare. — Men det är just detta inre allwar i våra nordmyther, som gjort, att man äfwen i sednare lätt sinniga tider, icke måttat rent förvränga dem, oaktadt större delen af deras inre betydelse och sammanhang lågo förborgade för läsaren. Ja, denna djupa dysterhet i dem röjes ännu mera bestämdt, då de rätt utredas; ty de framte endast sinnebilder i sedoläran och werldslifwet, och ganska få af menniskolifwets swärmande fröjder. Och detta grundämne i den gamla nordiska skald-

Konsten är också orsaken, hvarföre de nordiska mytherna, såsom grundspiran till äfwen vår närvarande skaldkonst, så lätt sammansmälta med denna. Låt en sednare bildning hafwa förändrat eller förbättrat denna skaldkonst; den ursprungliga andan, som på en gång föddes af Nordens natur och historia, kan icke dö. Metallen, öfverstruken med främmande färger, röjer sig likväl alltid genom flangen, om man riktigt slår derpå.

Allt afgöra Nordiska mythernas ålder och ursprung, är och förblifwer måhända ett såwistigt företag. Alla vår tids Lärde hafwa ansett dem härstamma från Indernas (Hindusernas) lära; detta är dock en tom gissning. Jag nekar icke, att från Östern allt lif till högre bildning och upplysning utgått, i den tidrymd, som närvarande häfder omfatta; men wi hafwa inga tillräckliga språkleddningar för en dylik släktkap, och wi finna icke i Nordmythernas sinnbilder andra än Nordiska djur; hvarken lejon, tigrar, o. a. s. icke en gåg får eller wädrar, hwilket djurslag förmodligen icke ursprungligen tillhör Nordens kalla luststreck, utan blifwit, liksom lejonet i våra wapen, bitfördt af inwandrande Asiater. Ja, wi kunna icke, af Eddalårans inre anda, finna våra Nordmyther mera beslägtade med Persiens eller Indiens (Hindostans).

myther, än med andra länders. Emellan alla folksläror finnas wisa berdringspunkter, dit all forskning måste oberwist ledas, liksom wisa likheter i ljud finnas emellan alla språk. De lärda hafwa ansett Österländarnes Bud, dha wara densamme som vår Oden. Det bewis, som de här af taga för våra mythers härkomst från Indien, bör anses gällande, så snart de bewisa att denna gudomlighet, till sitt mythiska lif, war lika med vår Oden. Ännu har detta icke skett. Om vår myths lära infommit här i Norden med någon prestierlig Rast ifrån Asien, som af Religionshat, eller ock af Romarnes segrar, blifwit twungen att flytta ifrån sin hemort; eller denna lära blifwit uttänkt och utwecklad här i Norden: så tillhör den i begge fallen endast vår nord, så wida wi ännu icke känna dess inre och bekända samband med någon wis folksläms mytblära. Dess omwexlande ytringar af mildhet och wild kraft, af kärlek och af owilja för Norden, tyckas angifwa deras Nordiska ursprung. De bära pregeln af dess natur, och af vårt folksynne, som alltid lika yttrar sig i flyttsjuka och hemtränad.

Men vår Nord har icke haft en enda, utan twenne Mytbläror. Finnarnes Runor,

eller mythiska sänger, röja det mest egna lynsne, hwilket, ehuru alldeles olift Asarnes sänger, ändå lifasom dessa, bär ett nordiskt anseete. Man söke skålet dertill hvar som helst. I Norden måste mytherna leswa; detta bewisar of den twesalldiga erfarenhet af både den ena och andra läran, antingen man antager den ena eller den andra folkstammen såsom dess äldsta bebyggare.

Och hwarföre skulle detta ske? Så wäl i historien som i naturen uppenbarar sig allt under en ewigt framskridande eller aftagande werking. Klimaterna, som ligga under zine särskilta zoner, stiga lifsom arterna i naturens zine särskilta Rifan gradwis upp till sin högsta punkt, och de stiga åter gradwis nedföre, tills de i öfvergångspunkten obemärkt sammankedjas med hwarandra. Så stiga, så nedstiga nationerne sig emellan högre och högre, lägre och lägre. Egyptierne lånade åt Greken sin halffödna konst och sina dunkla myther; men denne stod fram öfwer honom i glans, som en ung, kraftfull Rosnung höjer sig öfwer sin ungdomshandledare. Sedan blef sjelfwa Romaren lärning af Greken, hwilken han besegrat; och oaktadt all den politiska storhet dit han sträfwade, måste

han alltid förblifwa en lärning emot denne. Han lyckades, till en del, att lifna sin läromästare; ty hans land war närmast den högsta punkten, der den sanna mythiska artdan och konsten hade lefwat; men det kunde icke lyckas honom helt och hållet; ty detta land war icke sjelft denna punkt, der myth och konst föddes af sig sjelfwa; liksom det starka trädet eller den röda blomman gror upp ur jorden, af sitt eget ofynliga lif, och utwecklas af sin egen inre kraft, utan att man kan angifwa stället, hvarstredre just den eller den jorden, det eller det lufstrecket skall ensamt ega den.

Norden är, i hela Europa, det enda land, hwarest historiska gudomligheter lefwat, och wi äro det enda af dess folkslag, utom Grekiska kolonierna, som kan sägas hafwa ägt en egen fulländad mytblära. Hon är betydningfull; men hon har många förderfwade ställen. Dessa måste utgallras. Jefe bär en fallsynt wert förkastas, för det ett eller annat blad är mindre friskt? — Ett folks myther blifwa utwidgade, eller rättare sagt förskämda, ju mera skalderna förblas och folkets politiska magt waxer; ty då antager denna religiösa filosofiska skaldkonst en mera historisk

natur, och verkliga händelser uttränga, till en stor del, betydningen af de sinnebilder, som des åldre tänkare och skaldar infört. Så har det äfwen gått med vår Nordis myther, oberäkndt alla de förwidningar, som de förste Kristne af ett blindt religionshat, och sednare århundraden af en blind härmningsdrift, åstadkommit.

Många anfall gibras mot de Nordiska mytherna. Man säger, att de äro endast fördomar och skröck, alla dessa sagor om Jättar och troll. Man betänker ej, att de endast äro skaldformer. Swad äro Grefens ofantliga Giganter med drakhuswen, hans Typhon med 100 drakhuswuden, och hans Hesar med 100 armar? Swad Tritonerne med fiffstjerten, och Centaurerne med deras häffstötter, och Satirerna med bocken? Alla Mythologier omtala en kämpaätt. Äro wäl Odysén och Eneiden uppfyllda med färre widunder, än någon af våra sagor? Både Grefens och Nordbons myther innehålla poetiska bilder, som swårigen kunna ordgrannt framställas af den bildande konsten: Deras Wattenorm med sina hundrade huswud och vår Midgårdsorm, som ligger fring jordflotet, deras Cycloper

med ena ägat midt i pannan, och våra oformliga troll, allt lånar sig lika mycket och lika litet åt den bildande konsten; men hwad Nordmythen's högre gudomligheter widkommer, är det bewisligt, att våra fäder i deras framställning aldrig särat skönhetslagen, fastän ingen bildande konstnär sökt fullkomna dem såsom Söderländningens. Skola wi då wisa dessa en skonsamhet, som wi icke tillåta oss emot våra egna? På hwad grunder dömma wi dem då?

Man har äfwen sökt inbilla sig att dessa myther aldrig utgjort en folkstro: att endast Munkar ihopdigtat dem. Flere wetenkskapsmän hafwa redan wedderlagt dessa afwita inkast, och jag bör icke widlyftigt widröra det. Skulle man kunna tro, att Munkarne, som på allt sätt sökte bortränga hedendomen, hafwa hopdigtat dessa betydningsfulla myther om Ygdra'sill, Mornorna, Balder, Frey, m. fl.? Att de, som förfölde hedningarne, welat öfwertyga werlden, att desse redan förut trodde på Allfader, och föreställde sig honom på det heligaste och minst förännligaste sätt? Att de uttänkt alla dessa skaldbilder öfwer naturlifwet, till ett fullkomligt heft, såsom wi ännu kunna se det,

oaktadt så mycket deraf gått förloradt? Ut
 en Sæmund, en Ane Frode, en Sturleson
 äro endast lögnare? — Sjelfwa den sektes-
 rissa strid, som rådes emellan den Odinska
 och den äldre Finska läran, talar för begges
 historiska tillwarelse såsom folkstro, fast den
 förra, på grund af sin inre öfverwigt, måste
 till större delen uttränga den andra. Om
 den tveetydighet, som Nordmytterna till slut
 fingo genom tillägg af kristna lärosattser,
 skulle bewisa deras upphof från medeltiden,
 borde den Finska Mytbläran, hwari alltjemt
 Katolska helgons namn insnugit sig, hafwa
 samma ålder och ursprung. I hwad affigt
 lärde då Munkarne dessa sånger och runor af
 allmänheten? Wisserligen icke för att stadga
 den kristna tron i Norden, och ännu mindre,
 för att utrota hedendomen. Men våra för-
 fäder woro ju hedningar: hwad tro hade de
 då, förrän Christendomen kom hit? och hwart
 har då denna tagit wägen, om den icke les-
 wer i våra fersågner?

Men, säger man, dessa Nordmys-
 ther utgöra ej mera någon folkstro;
 de kunna således icke af konstnären
 upptagas? Hwilken konstnär i våra dagar
 gör en Grefisk gudabild och tror sief derpå?

Den lesver ju endast i hans tanke? Om ingen af samtiden ännu rätt förstår denna tanke, är detta hans eller tidens fel? Likväl äro äfwen många af våra faders myther endast skendöda. Skuggor af Odinska läran wandra ännu omkring hos vår menighet. Man återänner dessa icke allenast i dagarnes och wisa månaders namn, samt i många ord af vårt nyare och vårt äldre språk, utan äfwen såsom verkliga myther, fast under förändrade namn. I södra Swerige talar folket ännu om Thors, Gosfars (eller Goas fars) strid med trollen; om Frigerock, om den stora hafsormen (Midgardsormen), som skall rusa fram på domedag (Magnarok), o. m. d. — Swarfböre har då Kristendomen icke förträngt dessa minnen? Just därför att Kristendomen, såsom den högsta och renaste Religion, på intet sätt stod i strid med dessa naturbilder, och därför kunna wi, äfwen såsom Kristne, i skön konst begagna dessa myther; hellst deras höga religiösa syftning, som utgår från mysteriet om den högste Guden, och slutar med dygdens seger öfwer tiden, satt alla deras naturgudar under Nornorna, eller Sedets Gudinnor; hwarigenom mythen om Balder den godes fall är en skön passionéblomma i den hedniska örtagården.

Vidare säger man, att namnen i de Nordiske Mytterna äro så obehagliga. Man wille då förkasta perlan, blott för skallets skull? Och äro wäl orden Jupiter, Zeus, Mars, lenare än orden Odin, Tyr, Vidar? Är namnet Kykloper wackrare än Turfar eller Nyntusar? Är Kypris, Afrodite eller Venus, lenare än Freja eller Wanadis? Och huru wilja wi efter wårt språks regel börja dessa ord: Zeus, Mars, Venus, Bacchos, m. fl.? Af okunnighet, eller barnslig lust att förbitliga, kan man förwrida uttalet af hwart ord. Att säga Gnohs för Gnos, eller Chronohs, Uranohs, eller Junohs dga, i stället för Chronos, Uranos, Junos dga, lär wara ett. Att säga Dlimmfare för Dlimfare, Skinnfare för Skinfare, d. w. s. med kort i, i stället för långt, äro insäll af samma halt som de förra.

Men i Nordiska mytblåran, säger man, fattas så många sköna sinnesbilder, som finnas i den Grekiska. Ja, för samhällslifwet och sinnliga förändringen finnas färre i Nordmythen; men också mångsaldigt flera af moraliskt och religiöst sötte, än i den Grekiska. Ett folks första sträfvan och försökningar i religion och filos

sofi, yttras alltid genom bildspråk; och detta blir då folkets myther. Men då hvarit folkslag, liksom hvarje enskilt, måste hafva sina egna karaktärsdrag, och dessa endast äro ett återstäm af det land, som omgifwer detta folkslag, och de öden som det upplefwat, så måste hvarje mythologi bära p regeln af det folks lynne som hon tillhör. Wär Mythblås ras olikhet med Söderländarns, talar ju äfwen för hennes ålder och egna ursprung?

Slutligen finnas äfwen de, som skeptiskt fråga huru man kan weta, att våra fäder ment något med sina Myther? Wör man då antaga att det icke warit någon mening i alla dessa skaldestycken, som finnas qwar från forntiden? Swarfbre då förwara dem? Och huru wore det möjligt, att ett arbete utan mening funnat öfwerlefwa så många århundraden? Hvem kan neka, att mening finnes i deras moraliska och deras historiska skaldestycken? Skulle då de Mythologiska vara utan ett inre lif och betydelse? — Swarfbre hafwa då fäderna wid alla tillfällen framställt sina Gudsdomligheter bestämdt och uteslutande, enligt den, för hwar och en, från början angifna karakter? Kunna wi ej

af denna bestämdhet sluta, att de verkligent
haft en mening med dessa skaldbilder?

Men bbr man då tro att det hbgre sfs-
tet af Nordiska Mythlāran lāg bppet fbr sielf-
wa menigheten? Nei, denna lāra stod pā wā-
ra fjäll, lift det underbara trādet wid Up-
sala tempel: ingen wiste af hwad slag det
war, utom de allenast, som der planterat det.
De hbgre Presterna ensamt insāgo dessa Mythers
betydelse; men āfwen hos dem fbrdunklades
de innan fort. Sādan har alla religioners
lott varit; āfwen Kristendomens. Och ār
det wāl mindre orimligt att wilja beddmma
wāra fāders āldre bildning, efter nuwā-
rande rāa Lappars fākunnighet, ān att be-
ddmma Greklands fordna folkstam, efter deras
nu leswande slappe afkomlingar, som bebo
det ryftbara Hellas' mārkwārdigaste orter?
Den pragt, som herrskade i deras tempel,
āfwen som i deras hbgtidēdrāgter: deras kun-
skap om himlakropparnes gāng och insflytan-
de pā wār jord, allt bewisar att de icke wor-
ro sādane, som wār tids egentāra sälleri
framstāllt dem. De sōkte utgrunda de aldras
fbrsta orsakerna till werldsāmnet och dess ut-
bildande; mēne ett folk gbr dylika forstn-
ingar, innan det hunnit blifwa nāgorlunda be-

kant med de närmaste och allmännare föresmälen? Och hwad rättwisa kunna wi fordra af en efterwerld, när den en gång skall bedömma våra laster och willor, om wi utan stonsmål fördöma våra föregångare?

Men är det af någon wigt att rätt känna våra Myther? — Wisserligen. Ett folk, som will känna sig sjelf, måste äfwen känna sina fäder, och det folk som föraktar dem, föraktar sitt land, och står på närmsta steget till slafveri, wore det i öfrigt så skenbart mäktigt och lyffadt, det än wille. Menniskans högsta mål är sanningen; det är således vår pligt, att icke förtyda våra ättfäders wisheitslära och tro, så widt wi kunna utgrunda den, i vår tid och med vårt sätt att betrakta werldslifwet. Och hwar är berättan af hwarje betydningssfull historia, om ei i Mytherna? Genom dessa grundfrön till uppenbarad religion, genom detta stråswande af folkens äldsta tänkare, har ändteligen hieltelifwet och historien, i sin första enfald, framspirat.

Säkunda är äfwen Nordens historia ursprungligen från fabeln, eller mythiska satsers inblandning i jordlifwet, och wi kunna icke

såga, att wi rätt känna henne, om wi icke någorlunda känna dem. Huruledes riktigt bedömma det tidhwarf, hvars seder, wisdom och gudalära wi ännu icke uppfattat? Huruledes rätt inse de påsbljande tidehwarfswens andan, då wi icke kunna jemföra dem med de föregående? — Är det nog, att en häföforsskare beqvämt wänder sig ifrån den så kallade mörka tiden i vår historia, och således aldrig börjar wid början? Wårt Mythiska tidhwarf står till vår sagoålder i samma förhållande, som denne står till den första Skatolska tiden. Endast från bergets spets kan man se rundt omkring hela berget; att sjelfmant ställa sig lägre ned på detsamma, är att undanskymsma en stor del af sin utsigt.

I alla tider och alla länder war endast den stor, som sjelf kunde tänka och handla. Efter denna måttstock blir äfwen ett samhälle skattadt: det är antingen sjelft, eller blott en skuggbild af andra. Skulle då Nordbon icke wara det, hwartill Gud ännade honom: wara Nordbo? — Med all tillständig rättwisfa mot andra länder och deras bildning, måste han lära sig att wara detta, om han will wara något i werkligheten och i andra folkslags omdöme. Swad se wi hos en stor Naz

tion, om ej de män, som gjort henne stor, och hwad se wi hos dessa store män, om ej en urbild af denna Nations kraft? Detta är patriotismens mäktiga trollruna. På hwart ädelt hjerta måste hon verka; derföre känner det sitt lands öden sammansmälta med sitt eget wäsende. Ja, hwarföre uppoffras wi, om ej för samhället? Och hwad är ett samhälle, om ej en talrik ätt, som fått sitt eget slägtlygne och sina egna omistkänneliga anletsdrag? En wanbörding är den, som föraktar detta blodsband: för hans hjerta finnes ingen stor uppoffring och för hans kraft intet stort syfte. Har den, som är lika god wän med alla, någon sin känt wänskapen? Nej! Så är det äfwen i det större: Werldsborgaren är den ljummaste och kraftlösaste af alla warelser. Ja, jag wägar förswara, att den medborgsman, som är kall för sina fädrens minnen, och som twiflar på möjligheten att upprätta sin Nations ära, denne står redan på halfwa wägen att, i farans stund, förräda sitt fädernesland.

Wår tid tyckes andas en renare lust. Nordbons hjerta börjar åter klappa wid ljudet af hans fädrens sång och bragd. Många af wår ungdoms handledare, wid enskilt och of-

fentlig undervisning, hafwa bërjat anse sina lärningar ej blott som föräldrarnes, utan som fosterlandets barn. Snart skall Åsven Nordens qwinna lära anse för en moderlig pligt, att ej gbra sitt foster till utländningars-apa. Det Samfund, som blifwit anbefaldt att föreslå förbättringar wid den allmänna uppfostran, har tillstyrkt att våra Nordmyther skola läsas och förklaras wid läroverken; vårt lands häfder och fornlemningar hafwa fått skarpsynte och warma Siare, som tyda deras anda, och våra skalder och konstnärer hafwa bërjat wäcka Nordens Mytholära ur sin långa slummer, liksom den snobetäckta Wala fordom uppstod wid Odens besvärjningar. Så förewigade Greklands skalder, konstnärer och wise, sitt lands gudar och hjeltar; derföre blefwo också des konst och historia så herrliga; men de hade blott hunnit medelmåttan om Greken endast efterapat andra, endast lånt ämnen af andra.

Det har aldrig varit min tanka, att de Nordiska Mytherna kunde gbras allmänt gäl-lande i wår werldsdel, eller uttränga Sydländska Mytherna. De kunna det likaså litet, som dessa förmått uttränga de Asiatiske ur deras födelsebygd. Jag har endast påstått, att

Nordmytherne äro ursprungligen införlifwade
 med vårt eget staldspråk; att det är otillbr-
 ligt utdömma dem wid sådana ämnen, som
 uteslutande tillhöra vår Nord; att man bör
 känna dessa Myther, för att känna vår histo-
 ria; och att man bör lära känna denna, för
 att rätt äfsta sitt land. — Att dessa Myther
 ännu äro lika begripliga och betydningfulla
 som andra länders, hoppas jag kunna wisa.
 Jag wet, att swärmaren ser för mycket och
 twiflaren för litet; jag will akta mig för dessa
 båda ytterligheter. Jag förbigår allt, hwad
 tiden fördunklat, eller medelålderns wäld för-
 wrängt, och tror att wi icke en gång ega rätt
 att förbättra, der ej de tydligaste anledning-
 finnas, att inse det felaktiga. Jäke heller har
 jag tillåtit mig att utdömma allt som är
 uteslutet ur några wisa, betydande urkunder,
 hells äfwen dessa äro — eller kunde wara —
 brisfälliga; och möjligtwis torde i de förlorade
 styckena flera Myther hafwa blifwit nämnda,
 som nu förtigas deri. Och då sinnebilder äro
 hwarje Religions egentliga språk, och stald-
 konsten är mythernas verkliga element, må-
 ste deras stöna färgspel förtyna, om den rika
 taflan intränges i hwardagelifwets profaiska
 ram. Wi böra deriöre med ett innerligt
 barnsinne betrakta dessa myther, så framti wi

wilja rätt fatta dem. Derföre har jag alltsjamt begagnat urfundernas egna uttryck, och endast sammanbindningen eller utvecklingen tillhöra mig. Må ingen Kristlig Farise förtyda, att jag i denna afhandling anför vår heliga Skrifts uttryck. De hånstyningar, man derifrån kan göra på våra myther, siddja Uppenbarelsens ewiga sanningar, hwilka, såsom sådane, redan anades af hwarje hednist tänkare. Innu oftare har jag jemfört våra Myther med andra länders: ty dessa, i synnerhet Greklands, kunna, såsom mera bekanta sinnebilder, förklara, och kan ske inför ensidiga domare äfwen förswara, wara egna.

Genom Prof. Rayks grundliga språkkännedom och outtröttliga arbetsamhet, hafwa wara twenne förnämsta urkunder, Semunds och Sturlesons Eddor, blifwit med noggrannhet utgifne. Genom twenne nitiska medborgares werksamhet hafwa dessa framträdt på wårt språk; men sammanbindningen af Eddornas önderdelade ämnen är nödwändig, så wida sådernas lära skall framstå i sin nu mörkliga dager. Tykland, England och Danmark, ja äfwen Frankrike och Italien, hafwa gifwit oss utkast och förklaringar af Odins läran. Bland

alla deß forskare har ingen varit så varm och
 djupfinnig som Grundtwig, hwars Utfigt öf-
 wer Afalårän wi nu äga på Swenska; lif-
 wäl är denna mera ett äreminne än en för-
 klaring öfwer Mytherna. Många skalder af
 stora anlag hafwa behandlat dem; men de
 hafwa deraf gjort långa Sänx-alleer, hwilka
 främt Edderns stygga dyrkare från att inträ-
 da i Eddalåräns innersta helgedom. Sj blott
 Odens förnämsta historiska, utan äfwen deß
 mythiska Disarsal stod i Swithiod; för twen-
 ne århundraden sedan, woro wi bland de för-
 ste, som med nit estersökte gwarlesworna der-
 af; skulle wi nu vara de siste, som sökte ut-
 grunda hurudan denna tempelbyggnad werka-
 ligen varit? — Danmark har mycket att
 framwisa; ty det äger den betydligaste sam-
 ling af Nordens urkunder, och de kunnigaste
 män i Nordens urspråk. Likwäl har Skan-
 dien långt mer att framwisa; ty det har i
 sin högtidliga, werelrika natur hela den pos-
 etiska bildtafla, som i wår mytblära fram-
 står, och det har hela den Nord-klassiska
 fornwerlden inom sina landamåren: deßa
 grottor och wikingabol wid sjårdarna, deßa
 kumel och pyramidlika ätthögar på slätterne,
 och deßa skrifter och teckenspråk på stenarne
 och sjelfwa bergen. — Derföre borde Eddamy-
 therna till sitt högstä lif återfödas i Skan-
 dien; ty de andas i deß natur och historia;
 men just derföre är wår föld och ofunnighet
 i dylika ämnen lika så wanhedrande, som
 wåra grannars nit är berömligt. Island har
 under ett årtusende varit Nordens Riks-

arkiv; men lesde ej dessa myther först i Skandien, innan deß utwandrande söner öfverslyttade dem till Island? Stor är vår förbindelse till de utmärkte män, som leswat i denna sällsamma Friskat. Stor är den skatt wi fått genom Eddornas samlare, utgifware och öfversättare; men hwartill tjena dessas mödor, om ingen återuppbygger templet, af de qwarleswor, som dessa arbetare framslåpat? Jag menar ej att bygga det efter nyare konst, eller sbruktattade planer, utan efter forntidens enfalldiga grundritning. Jag har försökt uppleta denna och framlägger den, sådan som jag trott mig finna honom. Ömbiligen kan Eddalåran fattas som ett Helt, om den behandlas styckewis, medelst förklaringar öfwer hwarje mythisk sång särskildt; ty derigenom sargas ännu mera den af ålder redan bräckliga mumien. Jag har derföre sött, att steg för steg följa våra gamla faders tankegång, och indelat Eddalåran i trenne hufvudstycken: 1] Fädernas begrepp om Allfader, om första Ämnet samt Naturgudarnes tillblifwande; om Werldens och Menniskans skapelse, om Werldördningen, Striden, samt de höggre och lågre Styddewälsenden. 2] Fädernas framställning af Werldslifwets särskilda förhållanden, under sinnebilder af Gudamakter, hwilka föreställa Naturkrafterna. 3] Naturkrafternas sammanverkning i lifwet eller Gudarnes strider; Menniskans tillstånd efter döden; Gudarnas och werldens undergång, samt ett tillkommande lif. — Uti den 4:de Afsdelningen ämnar jag, genom en fullständig

namn: och sak-förteckning, göra detta arbete till en Mythologisk Ordbok för nybegynnare, och i ett bibang, till bildande konstnärers gagn, angifwa alla uttryck, som angå de mythiska personernas ålder, karakter, dräkter, wapen, attributer, och våra Förfäders hem seder, offerbruk, frigsredskap, m. m.; men jag ämnar icke framstå som en högtalande rådgifware för konstnären; ty jag har alltid ifrats mot den inbilliska ensidigheten, som will göra andras snille till sin jacherre. Konsten är icke ett led barn, utan en skapare, och den erkänner ingen annan lag än sönhetens. Wär namnfunnige Prof. Forsell har låwat i kopparstick utarbete de Eddiska ämnen, som blifwit och blifwa af sanna konstnärer behandlade.

Swad angår de Ord härledning ar, som jag gjort wid de mythiska namnen, såt jag härmed, en gång för alla, yttra, att jag endast förslagswis framställt dem; ty jag erkänner min sakunnighet i det Nordiska urspråket. När Prof. Finn Magnusens Edda utkommer, blifwer urkundernas ethnologiska del beståndare utredd. Swad åter angår stafsningssättet af de mythiska namnen, så har jag, likt Eddornas Swersåttare, undwikit flera, för vårt språk, hårda eller lifjudande ord; såt jag gjort detta oftare än de. Derföre skrifwer jag: Fättar, Alfur, Nifelhern, Audumla, i fl. f. Föttnar, Elfwor, Nifelhern, Eddumla, m. m. Swem säger nu Baldbder eller Baldböll, o. s. w., enl. urkunderna? — Då Isländskan i sin skaldefonst,

m. m., undergått skiften, liksom andra språk, kan man förmoda, att den, äfwen i anseende till uttalet, delat både med dessa. Främmande ord lämpas ju efter vårt språk, både till ljud, böjning och tonwigt, ty annars blefwo de icke införlitwade med språket? Därföre säga wi icke teolog, filosof, kristofer, o. s. w., enl. dessa ords ursprungliga tonwigt. Om de måst främmande ord så införlifwas med vårt språk, hwarföre skulle ett stamspråks ord kunna blifwa det? Vårt tungomål är ett urartadt barn, som aldrig kan återtaga sin stammoders lynne och stik. Men nog om denna bisak! — Då våra Myther, liksom besmittade genom tid och wanhäfd, blifwit fördrifne ur det medborgerliga, måste de, liksom Israeliterne fordomsdags, blottade framtråda, och gå att wisa sig för uppsynningens owäldige prestes: Konstnären, Uppfostraren och Wetenskapsmannen, för att genom dem få rätt, att änyo inträda i samhället. Jag skref wäl icke för den siffrämmande; wäl han läsa mig, desto bättre. Men denna afhandling blef egentligen uppsatt till de mundtliga föredrag, som jag för flera år sedan höll inför en blandad åhbrarekrets.

Mina ensidiga angripare skall jag möta med samma ömskan, som hittills; ty dem åtminstone wet jag, att jag kunde froða. Men den ädls, som mer åtskar en sak än ett eget strå, må wid mina mistag erinra sig hwad Oden qwäder i sin hoga sång:

"Små äro sandorn, "Icke wordo
 "små äro wattendroppar, "Jemtwise alla;
 "små människornas tankar;" hwar tidsålder blott bär
 en man."

- 117 — 11. werldspelare Sjumer Sula
 120 — 14. större än allt. I Eddamytherna, der
 148 — 27. kallas Dverg. — Afwen sammanblan-
 das Swartalfer och Dvergar i Sturl. Edda, då
 Gifs här omtalas. ²⁴⁵ *);
- 153 — 14. Naturen i allmänhet, (det intellectuella
 själfnedfättning, då det framträdde såsom fördeladt
 i andewerlden); — fast mennisko slägtet ämnen
 161 — 20. Sturl. Skalda, och Saxo, beskrifwa
 163 — 11 utrota henne; och Gullweig är då ett
 uttryck af den ursprungliga harmonien, d. ä. den
 gudomliga hwilan i naturen (Paradiset), hwilken alla
 naturkrafter, blinde handlande såsom med ämnet be-
 slägtade, sedan sökte förstöra; derföre måste Gullweigs
 brännande föregå den första striden. Afwen Kunde
 167 — oordning i naturen. Då Oden, som Osweygud,
 är högsta uttrycket af werldskraften eller werlds-
 ordningen, ljusets och etherns sinnebild, war det en-
 dast han, som kunde begynna striden.
- 168 — 21. bindande förswann. Naturgudarnes
 edder och alla heliga band, som såsta, be-
 tynda naturkrafternas första gudomliga upphof,
 hwilket måste beteckna fullkomlig förewing och frid.
 Denna frid upphörde, när materien framstod så-
 som fullt ingripande i werldslifwet, och wäckte den
 oändliga striden, hwilken på en gång utgör lifwet
 och dess undergång: d. w. s. Lifwet, enda uttrycket
 af gudomligheten, blef nu, genom gudomlighetens
 förnedring i det kroppsliga, på wißt sätt under-
 ordnad nödwändigheten af det kroppsligas med-
 werkan i tiden; ty då lifwets 3:ne grundegenskaper
 (den intell., den moral. och den fys., se 19 stycket)
 icke mera kunde särskiljas i tiden, war den he-
 liga friden och alla heliga band brutna, och Gu-
 domligheten (det intellektuella) kunde icke mera
 uppenbara sig blott genom det moraliska, d. ä. ge-
 nom andewerlden, utan måste genom det fysiska
 framtråda för sinligheten.
- 175 — 2. Wi hafwa wäl flera namn på de förre;
 men weta —
 — — 4. omtalar nio himlar; Brahmas omtalar
 tio ²⁶³); Judarne omnämna sju himlar
 — — 20. hwaraf några igenfinnas i urkunderne
 och några andra ännu lesiwa hos
 — — 27. Storraikin.

Rättelser och Tillägg.

Sid. rad.

- 19 — 13. medelålderns wäld
- 26 — 14. Jumala eller Jumel, redan
- 36 — 8. indela i 3:ne tidpunkter: 1, Urännets tillblifwande; 2, NaturGudarnes födelse och werldsbyggnadens fullbordande; 3, Menniskans skapelse.
- 38 — 12. bildade en werld. — Så dyrkade Perserne Ljuset, såsom bild af den lefwande Guden; men ansågo mörkret vara skapat³⁸⁾. Och, enl. Judiska läröfater, war afgrunds djupet Obaddon till, 2000 år före werldens skapelse³⁹⁾
- 39 — 8. känner man icke; så framt ej det sista betyder töcken werld, då Tyiska ordet Nebel är beslågadt dermed.
- — 12. härledes af Gin, strålande,
- 43 — 19. — Så heter det äfwen i Indernas lära att watten war, genom det ewiga Beslutet, hafwande med werlden, och antog Eldens frukt⁴³⁾
- 49 — 10. obegränsade i skapelsen. Så föddes Invernans Gutra af Allwäsendets fot⁵⁷⁾
- 51 — 19. af naturen; Och der säges att Kon är en sinnbild af hela werlden.⁶²⁾
- 53 — 3. såsom lifsfröet, i fullkomlig motsatts till — 10. många bröst eller spenar. Af en mjölkssjö säges äfwen den Indiska Sacshmi eller Ceres wara utgången⁶⁴⁾, och bergot Meru, som förefaller hela werldsämnet, säges hafwa flutit i detta mjölkhaf⁶⁴⁾
- 56 — 18. löfwet trädens hår; tråden fältets hår; fågget kindens skog⁶⁹⁾
- 61 — 10. räddas? — Jo, Thursarne, den formlösa materiens sinnebilder
- 70 — 25. fästade dem elker gäfwio dem rum, tyckes uttrycka deras
- — 22. dagars åtskillnad och årtal.
- 79 — 7. omtalar en Ruumet, som
- 84 — 1. skönhet och form; ägget och puppan utvecklade sig till djur, fröet och löken utvecklade sig till wext; metallen, stenen, isen, allt gaf an sina bestämde färgor och former; och detta Naturens stråfwande
- 105 — 24. tillägges Oden; wattenet We är like Weor,
- 106 — 2. om Loder kan härledas af Lodi,
- 113 — 13. undergång, hemlighetsfullt sammanfluter sig

I.

Allfader.

Meniskan, förd af ett inre behof till kun-
 skap, och ledd af uppenbarellsens hemlighets-
 fulla ande, måste göra sig den frågan: huru
 allt blifwit till? I denna fråga låg behofwet
 att ana och erkänna den Högstes Wäsende,
 och då man ännu icke kunde fatta honom me-
 ra än i Hans werk, måste man göra hwart
 och ett af dessa till en lefwande afbild af hans
 storhet och magt; "De wisté icke," såsom Stur-
 leson yttrar sig, "hwar Hans rike war; men
 "de trodde dock, att Han styrde all ting på
 "jorden och i lusten: himmelen och himmels-
 "tropparne, hafwet och wädren."¹⁾ Äfwen
 våra fäder trodde på ett Högsta Wäsen, som
 de kallade Allfader. "Han lefwer genom
 "alla åldrar: han beherrskar hela sitt
 "rike, och råder öfwer allt, både stort
 "och smått".²⁾ Om än dessa uttryck äro af
 en sednare tid, måste de likwäl sammanträfs-
 sa med förfädernas rätta begrep om Allfader;

ty på intet annat sätt kan han tänkas. Ingen Gud war till, när Ymer, eller det första ämnet, fick lif; men i detta lif låg redan fröet till alla de naturkrafter, som Gudarne sedan betecknade. Och se! då war Allfaders verk fullbordadt och han hvilade sig, som den N. Skrift säger. Han dolde sig för menniskofögat bakom den werld, som genom Hans allmagt framstått. Indernas lära yttrar sig äfwen, att deras Brahma hvilade sig efter skapelsen³⁾.

Affens säkallade hedningar tro ett högsta Wäsen; Finnar och Lappar hafwa dyrkat det under namn af Jumala eller Zumal, redan i djupaste hedendomen; ⁴⁾ Och Wala, nordens förnämsta Sieriska, tyckes angifwa hwad Sturlesons Edda uttryckligen säger: att Oden sjelf, som kallas de öfrige Gudarnes far, först blef till, sedan det första ämnet war skapadt; ty han war bland Bors söner, ⁵⁾ således ursprungnen från en äldre. — Hon framställer wid denna Sfwergud de mäktiga Mor-norna, hwilka för Werlden tälja Södet's lagar ⁶⁾, och bewittnar den sednare urkund, som säger, att han gifwit sitt öga i pant för en dryck ur wisedomens källa⁷⁾. —

Hon

Hon bestyrker, hvad ett annat qwåde ännu tydligare visar, att han ei förmådde rädda sin son, den älskade Balder från döden⁸⁾, och hon säger uttryckligen, liksom de öfriga Eddiska mytherna, att Oden skall dö, wid världens undergång, liksom de andra naturgudarne⁹⁾; derföre kunde hon wäl icke anse honom som Allfader. Hon säger i början af sitt qwåde:

”Asarne samlas
 å Idawallen;
 Horg och Gudahof
 höga timrade¹⁰⁾.”

Med Asarne menas Naturgudarne såsom finnebilder af naturens kraftyttringar (se 8:de stycket. — Och Idawallen låg i Asgård, Gudarnas stad, d. å. naturens stora konstiga byggnad (se 13:de stycket). Skall nu med Horg och Gudahof, menas helgedomar eller offerställen, hvad betecknar då detta? Att Gudarne anlade dem, till deras egen dyrkan, eller att de tillbådo den osedde Allfader i Naturens stora tempel? Betecknas härmed Gudarnas egna boningar, då visas deraf, att Gudarnas makt först börjades efter tidens början. Wala talar i slutet af sitt qwåde om Fjolner och Fimbultyr¹¹⁾; men dessa namn synas alldeles icke äfnyta Oden, oagtadt det första i Sturl. Edda tillägges honom¹²⁾. Hvad betecknas då dermed? — Att hon så hemlighetsfullt omtalar den högste sanne Guden, skedde dels derföre, att urfäderne ansågo honom så stor, att han icke omedelbart be-

fattade sig med jordlifwet, hwarföre de ut-
tänkte sig underwåsenden eller naturgudar;
dels också war detta nödwändigdt beröfve, att
tron på Alfader war det högsta af förfädern-
nas hemliga läror (mysterier), och den måste
wara hemlig, så wida de öfriga gudomlighets-
terna, såsom naturens sinnebilder, icke skulle
blifwa för mycket nedsatte i allmänhetens
tankar. Så war äfwen begreppet om det
Högsta Wåsendet förborgadt för mängden hos
flera forntidens folkslag; ja, Guds namn Je-
hovah, war förbudet att uttalas hos Israeli-
terna; ty detta namn afbildar Gud såsom ö-
begriplig och fördold för alla, utom för Gud
sielf¹³). På ett ställe i Sámunds Edda såges:

”Då kommer en annan,
än mera mächtig;
dock hono m icke
jag nämna wågar¹⁴).”

Detta hemlighetsfulla uttryck har hånscende
på werldens slutliga undergång, hwilken tan-
ke tillåfwentyrns också war ibland förfädernas
hemliga lärosatser, fastän både tydligare och
oftare antydd i deras mythiska häfder; derför
re säger Wala derom:

”Då kommer den Rife
till stora domen,
den starke ofwan,
Han, som allt stöckar;
domar han sämjer,
twister han sliter,
och Ibnen stadgar,
som warda stall¹⁵).”

Låt dessa rader wara en tillfatt af sednare tider, då Kristna och Hedniska lärosatser sammanblandades, Wala har likwis bestämdt sagt, att efter werldens förstöring skola

Asarne samlas
å Idawallen,
och tala om fordom
måttiga stoftet,
och minnas der
styrkans rön,
och Fimbul-Tyrs
uråldriga runor. — ¹⁶⁾

Detta war icke en Kristen lärosatt. Hon trodde ändock en ewighet? Och är wäl begreppet om en ewighet mera lättfattadt, än begreppet om ett ewigt wäsen? Runa betyder äfwen hemlighet (mysterium ¹⁷⁾ Fimbultyr betyder den allramåttigaste; ¹⁸⁾ Männe hon med Fimbultyrs runor ment annat än mysteriet om Allfader?

Hedningar woro i Norden, som djerst sade, att de icke trodde på Oden eller Thor, utan endast på den Gud som skapat solen ¹⁹⁾. De swuro wid den

Gud, som dem skapat hafwer, och all-
ting råder²⁰). Likväl funnos äfwen i den
tiden fritänkare, hvilka endast trodde på sin
egen kraft²¹) och menigheten, som stultli-
gen såg sina Gudars stoder färgade med
menniskoblod, måste missförstå Asalårans
första fridsamma ande, och sättas ur stånd
att ana, hwad dessa blodbestänkte gudar skulle
förebilda.

Detta råjes omedelsägigen i nästan
alla urfunder.

Sturl. Edda säger: Den som är högst
och äldst af Gudarne heter på vårt
språk Alfader; men i det gamla As-
gård hade han tolf namn²²): Med
detta Asgård kan ej annat menas än det
Mythiska, eller Natur-Gudarnes så kallade
stad; ty just i det historiska Asgård, eller på
det stället, hwarest de till Norden intågande
Asar fordom bodde, antages redan i bbrjan
af Sturl. Edda, att dessa frågor om det hög-
sta Wäsendet och wertdens tillblifwande, fram-
ställdes af den förklädde Gylfe²³). Men de
tolf namn, som då uppräfnas, såsom Alfader
af Asarne tillagde, äro benämningar,
hvilka sedan tilläggas Oden²⁴); likasom det

vidare heter, att "Guda släkten har sitt ursprung från Oden och Frigg, och af den orsak kallas Oden Allfader, att han är alla Gudars och menniskors fader"²⁵). Dessa grofwa mistag härleda sig tilläfwentyr från den förwirring, hwari Asalåran slutligen förhöll. Oden, som kallades Walgud, d. å. de swärdfallnes Gud, blef äfwen nämnd Walfader, hwilket sista namn omföder förwexlades med Allfader; och åt denne Oden, såsom Söwergud och de andre Naturgudomligheternas fader, måste slutligen, då Asalåran blifwit förtydd, Allfaders namn och egenskaper tillagnas, likasom den mytiska Odens namn och anseende förwexlades med den historiska Odens; ty det heter uttryckligen, att Nordiska Folket offrade åt (de historiska) Asarne; men dessa offrade sjelfwe åt (de mytiska) Gudarne²⁶). Att man i bbrjan gifwit den sanna högsta Guden, d. å. Allfader, så många olika namn, är icke förunderligt. Gudarne gäfwö tio olika namn åt Gud, på grund af Hans egenskaper och verkningar²⁷); och då tron på Allfader war en hemlig lärosats hos våra fäder, skulle de hållt under afwexlande benämningar, och med hänseende till Hans wäsendes egenheter, antyda den samma. — I det gamla Asgård, som det heter, d. å. i werldesbyggnaðens stora gudahem, kunde Han

blott på detta sätt anas och benämnas; men då menniskotanken allt mer sökte fatta det osfattliga af Hans väsende, allt mer sökte försinnliga det öfversinnliga, då måste en försikring uppstå, likasom wid tornbyggnaden i Babel, och den ena tanken förstod ej mera den andra.

Ännu kunde man framlägga några frågor. Männe våra fäder, med ordet Balsader, under Alfårans renaste tid, menat Allfader, likasom Israeliternas Jehovah Zebaoth betecknar härarnes Gud? Att detta sista uttryck endast angick dessa, såsom Guds folk, är den mening som Nordens lärde Apokalyptiske Tolk stadgat; men samma begrepp kunde våra fäder tilläfsventyrs hafva fåstat wid ordet Balsader, hwars folk de, på grund af sin tapperhet, trodde sig vara. Och männe då Wala, i berättan af sitt quäde, har ment Alfader, när hon nämmer Balsaders under, eller hon blott velat omtala Odens verk, såsom: den högste bland Naturkrafterna? — Hon talar likväl sedan om Odens öga, under namn af Balsaders pant²⁸). Männe ordet Balsader nyttjades för Alfader, i den första versen, blott för alliterationens skull, enligt de fordnas skaldreglorne? Dessa frågor må en annan afgöra. Men det ibiliga uttrycket i Sturl. Edda, "att Alfader, före; verdens spakelse, war hos Grimthursarne²⁹", bewisar ännu mera, att namnen Alfader och Balsader i sednare tider blifwit förwexlade med hwarandra; ty detta uttryck gäller om Børs söner och om Oden, som war den äldste ibland

dem, och hwilken, på mddernet härslammande från Ymers eller Chaos ätt, kan sägas hafwa varit hos dennes ättmän Grimthursarne, d. å. såsom ännu icke lefwande framträdd, hafwa legat förborgad i den formlösa massan, af hwilken Ymer och Grimthursarne woro en sinnebild.

Medan hade Eddalårans högsta äfgifter blifwit fördunklade; likwäl kunna wi öfvertygga oss, att den upplystare delen af våra förfäder, äfwen i sednare tider, trott en Alfader, utom hwilken synpunkt alla myther måste blifwa ett ytligt glitter, fullt af jordlifwets retelser, men hwaruppå den sanna Gudomens prägel aldrig kan tryckas; ty deß bbrjan och deß slut är ewighet. Äfwen såsom Krisine hafwa wi tillegnat det högsta Wäsendet det menstliga former; wi såga: Guds öga, Guds finger, Hans höggra hand — höggra och wenstra sida, fotapall, thron, hjerta, fötter m. m., och de största bildande konstnärer hafwa i flera århundraden framställt Gudomen under menniskoförmådan; men våra så kallade hedniska förfäder äfsådade det högsta Wäsendet endast med själens öga, och wäga de ej på minsta sätt försinnliga detta begrepp: de nämnde honom blott. Allt annat uppfattade de under bilder; det högsta Wäsendet endast nämndes af dem, med hemlighetsfull åning om Hans wäsendtlighet. Inga offer gäwo de honom; ty Han troddes för hög, att af menniskors offer kunna äras; likasom Österlandets wise på hvider nedfalla för Herran, och såga, att Han är för stor, att innessutas i ett tempel, som byggdes af menniskohand. Allt nämna Guds heliga namn, — säger In

deras (Hinduernas) heliga lag — är tio gånger bättre än alla bestämde offer, och hundra gånger bättre när ingen hör det, och tusen gånger bättre när det sker af rent hjerta³⁰).

2.

Skapelseverket.

Med en omåttlig forstningstysnad sökte våra fåder att utleta de allraötttersta urkräfterna, och de wille, enligt Walas uttryck, se huru grundämnet glindrade, djupt under mullen³¹). Deras starka inbillningskraft skapade allt så djerft och så friskt; ty de njöto lifwet i sin fullhet, oaktadt des digtade njutningar fattades dem, och de woro icke genom måttnad och förslappning otacksamme wid des skänker. Dersbre målade de jorden så skönt, kallande henne den sagra, den härliga, den heliga Midgård³²), och dersöre gingo de så glade från henne, när de sluppo tyna af på folksången, utan singo falla i kraftens ålder. Ja, den friska fårg, som de gafs wo allt, rådes i sielwa skapelsemytherna, och en fullständig utveckling af dessa är så mycket nödwändigare, som ifrån dem utgår den morogonrodnad, af hwilken de öfrige sinnebilderna sedan få sin betydligaste dager. Men för att

håfwa det widunderliga i de gamles frams-
 ställningsfätt, hbra wi anföra några ord af
 Sturlesons företal till Edda: "Gud medde-
 "lade menniskorna wissheten, att de förstodo
 "alla jordiska ting, och de ting, som synes uti
 "lusten och på jorden. Detta öfwerwågade
 "de, och undrade huru det kunde förenas,
 "att jorden och djuren och fåglarna hade sam-
 "ma natur i åtskilliga affeenden: så olika de
 "dock woro till utseendet. Det war en jor-
 "dens beskaffenhet, att när man gräfde på
 "högga fiellar, så framkom der watten: ej
 "långre behöfde man att der gräfwa efter
 "watten, än i djupa dalar: så förhåller det
 "sig och med djur och fåglar, att det är lika
 "långt till blodet i hufwudet som i fötterne.
 "En annan jordens beskaffenhet är den, att
 "hwarje år wexer på jorden gräs och blom-
 "mor, och samma år affaller allt detta och
 "förswinner: likaledes med djur och fåglar,
 "på hwilka wera hår och fjedrar, som hwarje
 "år affalla. Det är jordens tredje beskaffen-
 "het, att då hon är öppnad och gräfwen,
 "gror gräs i den mussen som är öfwerst på
 "jorden. Berg och stenar liknade de wid treas-
 "turs tänder och ben. Af detta förstodo de,
 "att jorden i åtskilliga affeenden war lefwans-
 "de; de wiste och, att hon war af en förun-

”derligt hbg ålder, och mågtig till sin natur.
 ”Hon södde allt lefwande och emottog det,
 ”som dog: dersöre gäfw de henne namn,
 ”och räknade sin härkomst från henne.”³²).

Så widt Sturlesons ord. Wi skola wi-
 dare se deras förwandtskap med Asalåran, och
 wi återwände till mytherna om skapelseverket,
 hwilket wi indela i 3:ne tidpunkter. Wi
 börje då den första.

3.

Muspelhem och Nifelhem.

(Urwerldarne.)

Den 5. Skrift talar sålunda om urtidens
 Förr än någon sielk war på markene, och förr
 än någon ört wärte på jorden³³). Och Ba-
 la quäder äfwen derom, wid sin hedniska harpa:

”Morgon war Tidens

”då Ymer byggde.

"Var ei sand, icke sid,
 "ej swala böljor;
 "jord fanns icke
 "ej himlen den höga;
 "blott Ginnungaswalget;
 "men gräs intet." ³⁴⁾

Ginnungaswalget, eller Ginnungagap, betecknar den omätliga tomma rymden. Den na, heter det, war så lätt, som den senaste (lugnaste) luft. ³⁵⁾ Endast denna tomma rymd fanns; men man ansåg den, fastän aldeles obegränsad, likväl liggande emellan twenne motsatta urwerldar, Muspelhem och Nifelhem.

Sturlesons Edda säger: "Många tider
 "förr än jorden blef skapad war Nifelhem
 "gjordt ³⁶⁾ — Dock war tillfbrene föderut en
 "werld, som herte Muspelhem; den är ljus
 "och het. ³⁷⁾ Och likasom köld utgick från
 "Nifelhem och allt från den kanten war bi
 "skert, så war allt det som gränsade till Mus
 "pelhem warmt och ljusst" ³⁸⁾.

Våra fäder, antagande dessa båda urwerldar, lade härigenom grunden till den tvåfaldighet (dualism), som utmärker he

la deras gudalära; ty denna eld- och följvärld
 afbildar ande och kropp, i sin första urform,
 eller såsom ännu icke sammanverkande kraf-
 ter. Först då deras verkningar sammanträf-
 fade, framstod världskämnet. De trodde att
 Muspelhem war till före Nifelhem; ty lifwet
 ansågs som den högsta urkraften, men man
 ser tydligen af deras skapelsemytber, att de
 icke tänkte sig kraften och ämnet åtskilda i ti-
 den, utan endast utom tiden, eller rättare
 sagdt före den samma, innan de legge till-
 hupa bildade en värld. Och då våra fäder
 trodde en Allfader, kunde de icke tro att äm-
 net wore utan början, och det så mycket min-
 dre, som de i hela sin lära, framställt des
 ändlighet; Derföre är också allt som utgick
 från Nifelhem till så kroppsligt afbildadt, som
 det, hwilket Muspelhem gaf från sig, är o-
 kroppsligt.

Det heter, att midt i Nifelhem war brun-
 nen Gwergelmer, ur hwilken falla tolf flö-
 der³⁹). Betydelsen af dessas namn känner
 man icke; men Mytthen uppfattar dem för-
 modligen alla under ett enda namn, då den
 sedan talar om de floder, som kallas Eli-
 wåger⁴⁰). "När desse, heter det, kommo så långt
 bort från sitt ursprung, att den giftström,

”som de innehålllo, torkade, liksom slaggen is-
 ”per ur elden, blef den is: och då denna is
 ”stodnade och icke rann, for deröfver det dugg-
 ”regn, som kom af giftet, och frös till rim-
 ”frost, och det ena rimfrostlagret skade sig öf-
 ”ver de andra i Ginnungagap”⁴¹).

Betydelsen af namnen Muspelhem
 och Nifelhem känner man icke; men ordet
 Eliwägor är måhända sammansatt af El,
 Hafsswall, Stormwäder, och Wagr, Bugt,
 Wit (äfwen Etter), Ginnungagap åter,
 om det härledes af Gin, Helig, får betydels-
 sen af det Heliga djupet. Swarfbre man sa-
 de att Eliwägor innehålllo en giftfördm, är
 swårt att utreda; måhända har man der-
 genom welat beteckna den blotta materiens
 uttryck, som är liflöshet och ödd; eller kanske
 grundar sig denna sinnebild på den gamla
 alkemistiska satsen, att allt i naturen består af
 merkyr, salt och swafvel, i fall de trott att
 saltet och merkyren innesattades i Nifelhems
 och Eliwägoris isämnen och gift, samt swaf-
 let i Muspelhems eld. Det duggregn, som
 kom af giftet och frös till rimfrost, skall må-
 hända beteckna så wäl det inre sträfwan-
 till mångfald, som röjdes i ämnet, som sielf-
 wa bildandet af watten, hwilket de ansågo som

grundelement. — Derföre tänkte de sig Elis wågor såsom flytande, det är: icke af fasta beståndsdelar, utan blott verkande såsom en kraft; men att den gröfre delen deraf efter hand öfvergick till is eller fasta beståndsdelar. De hade sett ångor uppstiga ur watten innan det genom kölden stelnar, de hade sett dessa ångor öfvergå till ett fastare ämne, såsom snö och rimfrost, och förestälde sig twiswelsutan att sielfwa urämnetts första öfvergång till fast kropp, skett efter samma lag. Sednare lärde hafwa ju ansett wår jord som en stelningäprodukt. Besynnerligt är, att wi ännu hafwa i wårt språk ett talesätt, som liknar förfädernas uttryck om etterströmmen och köldwerlden. Wi säga wid en sträng köld att det är etterkallt, hwilket biord aldrig brukas om wårme.

Dessa föreställningar om werldsämnetts tillblifwande må wår tids mera upplyste tänkare anse småaktiga: de äga rätt dertill; men att tro dessa framställningar tillskapade af forntidens sångare under deras skaldeyrskel, utan widare syfte till sammanhang med naturens då kända fenomenet, det är att icke förstå det minsta af skaldekunsten; ty denna har sitt lif endast i naturen, den må i öf-

rigt flyga på inbillningens kraftiga wingar
hwart som helst: grundtonen af sången hö-
rer likwål till werkligheten.

Men då namnet Eliwager blifwit, liksom
de flesta Mythiska ortnamn, inifrånkt till ett
Geografiskt begrepp, och nu mera betyder de in-
nersta beständigt isfyllda bugterna wid Swita
Hafwet ⁴²); och ordet Ginnungagap efter sed-
nare språkbruket betecknar luften ⁴³) så kunde
man falla på den tankan, att Mytherna om
Eliwågor och Muspel endast tillkommit ge-
nom fädernas inifrånkte kånedom om wår
jord, hwilken de kallade rund, icke klotformig,
och att de, troende henne blott bestå af den
halfdel, som sträckte sig från Nordpolen till
Midtagstlinien, och okunnige om de öfrige se-
dan upptäckta länder, betecknat Nordpolen och
Isbaswet med Nifelhem, och Equatorn med
Muspelhem, der allt är så hett, att ingen
fråmling kan bo der; att de på denna grund
tänkt att jordklotet, såsom sådant, blifwit till
genom kölden och hettan från dessa båda mot-
satta håll, och att Ymer föreställde den första
formationen af land, endå hafwet, som låg
emellan nämnde punkter, stelnade till fast
form, då lager på lager efter hand tillbötes,
tills hela jorddaningen sålunda war fullbör-

dad, och himlakropparne slutligen skapades, det är: framträdde i full glans, sedan ängorna blifwit förbrifna. Man skulle härifunna leta fram ett nytt skäl till den tankan, att Ymisfaland betydte något land närmare polen, om ej sednare forskare wedertlagt detta. — Men om denna förklaring gifwes åt Mythen om Muspelhem och Nifelhem, är det ändå samma Kosmogoni som den förra, blott med undantag af de begge geografiska punkterna, som i förra fallet måste försvinna. Och hwad betyda dessa punkter för en insbillningskraft, som söker tränga sig tillbaka framom själfwa tiden? Och huru skulle wi förklara de öfriga sinnebilderna af vår Mythik? — Om med dem förstås de öfriga formationerna, som föregått på vår jord, då angår wäl denna Myth jordens daning, men äro ej dylika begrepp i det närmaste beslägtade med dem om werldsskapelsen?

4.

Ymer.

(Verldsämnet.)

Båda urkrafternas slutliga sammanverkan till materiens frambringande beskriswes sålunda:

”Ur Eliwägör
 ”stänkte etterdroppar,
 ”wårte, tills det wardt en jette;
 ”Men gnistor flögo
 ”fram ur söderhemmen,
 ”då gaf wärmen lif åt frosten”⁴⁴.

Och Sturlesons Edda säger: ”När hetan utbredde sig så widt, att den mötte rimfrossen, så att densamma smälte och droppade, då ångo dropparne lif genom Dens kraft, som utsånde hettan, och framkom deraf en mansskapnad, som fick namn af ”Ymer”⁴⁵).

Denne Ymer föreställer det första osfatta ämnet, skild från det lif och den ordning, som tillhör Naturen i sin fulla utbildning. Greken och Romaren föreställde äfwen Chaos under menniskobild, och gjorde honom till fader åt Matten⁴⁶). Wära fäder tänkte sig wattenet såsom det första grundämnet: ty Ymer war född af den upptinade isens droppar, och hela hans wäsen hade tillkommit af köld och dimma. — Så tänkte sig äfwen Greken sin Okeanos, som den äldsta Gudens och som alla Gudars fader.⁴⁷). Inndissa läran antager äfwen wattenet såsom grundelement, och att allt i werlden härstammade derifrån⁴⁸).

De uttrycken: att dropparne fingo lif, genom Dens kraft, som utfände hettan, kunde måhända anses såsom en tillsatts af sednare tiders tänkare; likwäl swara de fullkomligen mot fädernas hemlighetsfulla föreställningar om Allfader.

Nu hade då Ymer blifwit till, och han härstammade från de båda urkrafterna Wärme och Köld, hwilka utan vidare undersökning eller jemförelse, — rörande våra faders kunskaper, i förhållande till vår tids

Bildning, — likväl kunna benämnas såsom den utwidgande och sammandragande kraften. Medelst dessa båda yttringar framställles allt för sinnewerlden: all form uppstår genom dem, och är ett uttryck af deras werlande öfverwigt; men båda tänkta i fullkomlig jemwigt, måste endast afstra formlöshet, d. w. s. Chaos. När åter en af dessa urkrafter werkar ohämmad af den andra, sker antingen stapelse eller förstöring. Att Nordens Skalde och Wise föreställde sig denna dubbelkraft i naturen, och brukade den som ett hjälpmiddel att förklara alla dess yttringar, detta war (enl. hvad i inledningen blifwit anmärkt) en följd af Nordens egen natur, hwars ytterliga värme och fölsd, rikedom och brist, i en beständig werling, gjorde Nordlandet till en urbild af alla andra länder, det är: innefattande allas brister och allas fördelar.

Hwad angår Ymers namn, så är dess betydelse ännu obekant, om ej det skall härledas från "Ymer, dån och gny," och föreställa de första ämnenas inbördes strid och fjudning. Finska Mytherna omtala en jette Jume eller Ymi⁴⁹). Ymer kallas den "rimfrusna jetten"⁵⁰), äfwen Brimer⁵¹); och om detta fissa namn kan härles

das från "Brim, hafwets swall eller brusning", har det förmodligen afseende på Ymers härkomst från watten, såsom grundämne. Hans ättmän kallade honom Nurgeimer²²), hwilket skall betyda den urgamle.

5.

Ymers Afkomlingar.

(Ämnets mångfaldigande.)

Mythen säger vidare: "när Ymer sof, föll han i swett, och då wärte under hans wenstra arm en man och en qwinnan."²³) Ymers kropp, sielf af dunster tillstapad, kunde endast genom sådana frambringa en afödda. Arm och fot äro de delar af menniskokroppen, som starkast yttra denna kraft, och bilderna måste ju tagas af menniskokroppen, sedan man tillagt Ymer en sådan? Grefens Waa hade af sig sielf födt Uranos, liksom Juno af sig sielf födde Vulkan; men då Ymers kropp, såsom sinnebild af den formlösa materien, icke kunde hafwa

den fullkomliga inre organisation, som åstadkommer alstringen, och detta ämne, såsom redan förmåldt med lifvet, (hvarom mera i nästa stycke) likväl oupphörligen mångfaldigar sig, så måste Ymer föda, och det just på detta regelbasa (anorganiska) sätt.

Ymers sömn betyder massans liflöshet eller owerkamhet. På Adam föll äfwen en sömn, när Gud af hans sidoben skulle skapa kvinnan⁵⁴). Med Ymers påslående smettning betecknas den jäsnig, som uppstod i sjelfwa ämnet, förr än det hunnit utbildas; ty dess ursprung var från värmen och föden. I Indernas begrepp om werldsågget, hvaraf de säga att allting blifwit frambragdt, — och uti hwart enda frö, som genom värmen sättes i nödwändighet att yttra sin osynliga, inneboende alstringskraft — ligder samma bild.

Swarsöre, frågar man, skulle dessa båda foster framfödas under Ymers wensra arm? Swårt är att bestämdt säga skälet. Kanste har föreställningen om lifskraftens stenbara stamhåll i wensra sidan af menniskokroppen, der hjertats rörelser kännas lifligast, grundat denna myth. Dagadt Ymers kropp icke äg-

De den inre, fulla organisationen, måste de yttre bilderna likväl alltid stå i jemlikhet med den menniskobarn, som man bildvis tillagt honom. I vår skapelse-historia såges äfwen att Eva blifwit tagen ur mannens wenstra sida⁵⁵).

Säm. Edda nämner icke hwilk en sida; Den yttrar blott:

”Under axeln wärte,
”sågs det, på Grimthursen,
”son och mö tillsamman.”

Men den fortsfar sedan att beskriwa Ymers afföda:

”Honom en sjelfständig
”son den ena foten
”med den andre födde⁵⁶).

Och Sturlesons Edda säger att ”Ymers ena fot under denna sömn och swettning födde ”en son med den andra”. Bacchus såges wara fullmognad i Jupiters lår, och Eva skapades af ett rebben. Hvad Ymers sömn och swettning betyda, hafwa wi nyss sagt, äfwen som anledningen hwarföre Ymers afföda blott genom utdunstningar frambragtes. — Nu frågas hwarföre denne son skulle födas af

Fötterne? Man har igenom detta förmodligen welat uttrycka det obegränsade i materien. Fötterne, såsom det yttersta af det personifierade Chaos, sadet af sig sjelfwa frambringa ett foster, som war likt sitt ursprung. Så föreställes äfwen i Grekiska Mythen den oorganiska naturen genom Titanerne, och deras slingrande drakswansar äro en ännu klarare sinnebild af det formlösa och obegränsade i Skapelsen⁵⁷).

Men hwad betecknas då med uttrycket: en sjelfständig son? Förmodligen menas dermed den enda afkomling af Ymer, som undkom wid den allmänna dränknigen, hvarom wi framdeles skola tala. Denne son kallas äfwen, efter en annan läsart, sexhöfudad; kan hända för att uttrycka materiens olifartade beständedelar.

Från denne Ymers son samt från förenämnde man och qwinna "härstamma de slægter, som kallas Grimthursar"⁵⁸) det will säga Frosttrollen, hwilka endast äro sinnebilder af den liflösa materien; och deras foster beteckna ämnets oupphörliga återföddande blott såsom froppens eller des nödwändiga tillwarelse i tiden. Och då nu Ymer

bliswit ett uttryck af blotta ämnet, utan wil-
kor af lif eller form, så war det nödwändigt
att alla hans afkomlingar skulle wara falla;
ty värme och ljus äro sinnebilder af lif.
Derföre heter det att dropparne fingo lif,
när värmen utfändes ⁵⁹). Köld och mörker
äro deremot ett uttryck af liflöshet och
död. — Med Thursar och Troll betecknas, som
vi förut sagt, det formlösa och obegränsade.
Namnet på Ymers afböda uttrycker således
på en gång liflöshet och mafsä.

6.

R u d u m b l a.

(Lifsfröet.)

Men då man tillagt Urämnet eller
Ymer bilden af ett lefwande wäsende, så frå-
gades: hwaraf lefde Ymer? Mytthen
svarar oss, att; "då isen war upptinad och
"droppade, framkom en ko, som kallas Ru-
"dumbla; och af hvars spenar fyra mjölkström-
"mar utrunno; deraf lefde Ymer" ⁶⁰). Här
med

med mera naturens fördolda lif, som nöd-
wändigt måste blifwa till, då materien ska-
pades; ty de äro kropp och själ för hwarann-
nan; och i tiden måste allt ännu innefatta
ett lif, liksom allt lif måste inbegripas under
ämnet. Men denna själ kunde icke yttra sig
så länge kroppen låg i sin förvirring, och des-
organer ännu fattades. Därföre måste Au-
dumbla, sinnebilden af lifwet, verka inskränkt,
ty Ymer eller det liflösa ämnet war endast
till; men det war ännu icke något i verklig-
ligheten.

Vi weta att Egyptierne under skep-
nad af Oxen Apis och Kon Mnevis afbildat
icke allenast Niten, som med sin öfverswäm-
ning gör deras land fruktbart, utan äfwen
sjelfwa Naturen ⁶¹). Uti Indiska läran ta-
las om Iswara-Oxen, hwilken uttrycklis-
gen säges wara en sinnebild af Naturen ⁶²).
Perserna framställde Werldsanden under sin-
nebild af en Tjur; och hwad skulle wäl Isra-
eliterne gyllne Kalf betyda, om icke samma
begrepp? Wåra säder betecknade detsamma
genom Kon Audumbla. Des namn skrives
på flera sätt. Om Audumbla kan härledas
af Audr och Dumber, betyder det rik och

tyft, eller, om det skall skrivas Audumbla, då det kunde härledas från Aud rik, och Humbla, drottning, efter ordet Humble betyder kung, då blifwer detta namn den rika Drottningen; eller kunde det härledas af Aud och Hum som betyder skymning eller gryning. Swilken härledning som helst man bland dessa antager, blir bilden i alla fall naturligt wets sannaste uttryck.

Om någon likwäl anser detta som en ibitig sinnebild, han må då erindra sig att Jupiter sjelf förwandlade sin älskarinna, Io, uti en ko, och att sjelfwa Szwergudinnan Juno af Homer kallas den orbdgda. Af alla djur är kon det lugnaste i sitt wäsen, det gagneligaste för menniskoflägtet, och det mest kända på jordklottet; hon lefwer under alla luftstreck, och alla folkslag nyttja hennes mjölk. Det war först i en sednare tid, som man fann allt i naturen lågt, ty menniskorna hade upphört att lefwa med naturen; de lefde endast af henne.

Ymers och Audumblas ursprung beskriwes alldeles lika, och de måste wara det, ty de utgingo båda från samma Urkraster; men om Ymer yttrar sig Edda att han war ond,

liksom hans ättmän ⁶³⁾ fast detta uttryck alls icke angår Audumbla; ty hon stod, såsom lifstråd i fullkomlig motsatts till Ymer eller Materien.

Af Audumblas spenar utrunno fyra mjölkströmmar ⁶⁴⁾. Dessa beteckna de fyra elementerna, hvilka naturen innehåller, och hvaraf Chaos närdes. Gudinnan Jökis, Naturens symbol, afbildas äfwen med många bröst eller spenar. I Finska Mytterna beskrifves jernets fördelning såsom en mjölkning ⁶⁵⁾ — Men dessa elementer, inwänder man, måste då hafwa legat i Ymer sielf, såsom den kroppsliga delen af Chaos. Nej: elementerna äro blott uttryck af lifwets fördelning i massan — kollektiva begrepp af lif — och de måste således innesetas af Audumbla, lifwets sinnebild, men icke af Ymer, det liflösa ämnets symbol.

Men någon kunde göra den invändningen, att Elden ansågs redan tillwarande i Muspelhem, Vattnet i Nifelhem. Luften i Ginnungagap, och Jorden, hvilken sedermera uppfom af Ymers kropp, låg redan förebildad uti ismassorna, hvaraf Chaos slutligen framstod, och att det således wore orimligt att

framställa de fyra elementerna under bild af de fyra midtströmmar, som utgingo ur Nudumbblas spenar. Men man befinne att de i denna sista mytb framställas icke såsom särskilda, utan såsom sammanverkande, ifrån det ögonblick lifsfrödet under Nudumbblas bild hade framträd; ty de kunna icke tänkas ärfilda, såvida de skola uttrycka ett sådant naturlif: — Att våra fäder annars — lifasom Egyptierna i sin mytblära — föreställt dessa fyra elementer under särskilda sinnebilder, så wi framdeles se.

Den första tidpunkten af skapelsen, eller werldsämnets upphof, och lifwets början, är nu framställd, och wi komma till den andra.

7.

B u r.

(Naturens Riken.)

Som Fäderna uti allt sågo striden emellan ande och kropp, emellan lif och dödd, det goda och det onda, så kunde de icke beslämndt härleda deras Gudar, ej heller menniskostammen, från Ymer; ty han war

Lif som hans ättmän ⁶⁶). Men ifrån
 Naturen måste Gudar och menniskor ända
 då utgå, så wida de skulle framtråda i tiden.
 Mythen säger derföre, att kon Audumbla
 födda war den, att hon slickade de med rim-
 frost belagda saltstenarne ⁶⁷). De gamle
 hafwa twifwelsutan föreställt sig, att alla de
 första daningarne af berg och jord hafwa upp-
 stått genom wattenets uttorkande och saltmas-
 sornes hoppyttring. De sägo att frosten be-
 fordrade saltets affättning ur hafwet; derföre
 hafwa de förmodligen brukat denna sinnes-
 bild, och sagt att Audumbla slickade rimfrosten
 af saltstenarna. Utan twifwel ansägo de
 saltbergen såsom de äldste i mineralriket:
 nyare Jordkunnige räkna dem ännu till de
 äldre. Af alla den organiska naturens mas-
 sor äro saltbergen de enda, som omedelbart
 ingå bland födoämnen för den organiserade
 naturen, för wexter och djur. — Ännu hade
 ju icke de sjelfständiga lifsformerna framträdt;
 men bildspråket måste lånas ur Naturen; det
 skulle då angå dessa organiserade ämnen.

Wi hafwe redan anmärkt att watten
 ansågs som grundelement. Då nu största de-
 len af jorden är watten, och största delen af
 detta — eller hafswatten — är salt, och des för-

der swande hindras af saltan, så har man kanske tyckt denna föda för Audumbla äfwen i det afseende passa till Naturens oförwäntliga ungdom. Denna enkla föda öfwerensstämmer äfwen med det enkla outgrundliga sätt, hwarpå Naturen underhåller sig sjelf. Nimmfrosken deremot, som låg på stenarna, skulle beteckna det ännu kalda, obildade och liflösa i heta skapelsen.

Widare säger Sturl. Edda att "när Audumbla slickade dessa stenar, blef deraf den första dagen Manshår, den andra dagen hufwud, den tredje en hel man. Han war fager till utseendet, stor och stark" ⁶⁸). Detta är en sinnebitd af de twenne Naturens riken. Gråset kallas hos gamle skalder Jordens hår, Isfwet trådens hår ⁶⁹). Hår betyder här werter i allmänhet. Ynters ben sägas längre fram i mythen wara gjorda till berg, hans tänder till stenar ⁷⁰); och Sturleson, i sitt företal, säger att de gamle liknade berg och stenar wid tänder och ben ⁷¹); de hafwa då med detta hufwud betecknat stenriket i allmänhet; ty här nämnes blott ett hufwud framkommit, men icke dess skapnad. Men sedan säges uttryckligen, att på tredje

dagen framkom en hel man. Detta betecknar den fullkomliga organiserade Naturen, eller djurriket, som uti sig förenar hela den öfriga Naturen.

Enligt våra lärdsaste Kemisters uppgifter finnes också hafsalt icke allenast i många wexter och i alla djur, utan äfwen i de flesta stenarter; ty det är icke att förmoda att våra fäder med ordet salt förstått andra salter än hafwets. Detta träffar då in med Audumbors söda af saltstenarne. Och huru enkelt är ej det sätt, hwarpå dessa 3 naturens riken sägas frambragte? Så är äfwen Naturen i sitt afstringsfätt alltid lika enkel, lika mild och hemlighetsfull. Man kunde anse det orimligt, att håret säges hafwa framkommit i öre hufwudet, då stenriket kan anses som grundwalen för wextriket; men i bilden om saltsstenarne låg ju redan en framställning af den oorganiska naturen, och således af stenriket, hwilket först kunde, såsom särskildt från de andre naturrikena, framstå i tiden, sedan dessa hade blifwit beståmda.

Tidens indelning i dagar är äfwen ett poetiskt talesfätt, att beteckna en obegränsad tid: och ännu gafs ju ingen bestämmeelse

af tid eller rum. Mosaiska skapelsehistorien indelar äfwen naturens fullkomnande i dagar. Der såges också att Gud wid olika tider skapat wexter och djur.

Den Man, som, enligt Nord-Mythen, framkom, kallades Bur eller Bure ⁷²). Bur betyder Son; kausse man med detta welat uttrycka det första foster eller alster. Hans giftermål omtalas icke; kausse man dermed welat tillkännagifwa att han, likasom wi förut annmärkt om Ymer, af sig sjelf födt en son; ty det heter att han blef fader till Böre eller Bör, hwilken war gift med Zetta innan Bestla ⁷³). Bör betyder Son, äfwen som Bur. Bör war således fostrets foster; men Zettinnan Bestlas (Bestlas, Beyzlas) namn är wät ännu oförklarligt, likasom Belthorns, hwilken war Zetta och Bestlas fader.

Bur war således naturämnet's son, det är: Naturens första strålwande till lif och form. Hans son Bör betecknar dess närmare framskridande till utveckling, och dennes giftermål uttrycker Naturens lifsorganer i deras fullhet, hwilket alltid betecknas under manlig och qwinlig grundform. Och nu skulle

desas afföda, Oden, Wile och We, blifwa fulländade warelser, det är: naturlifwet framstä i sina bestända yttringar. Och i dessa 3:ne generationer finna wi en fullkomlig motsvarighet, så wäl till Ymers 3:ne utvecklings-tillstånd, som till de 3:ne olika dagar eller perioder, hwarunder naturens 3:ne riken frambragtes. På 6 dagar skapade Gud himmel och jord; i 6 generationer eller perioder utvecklades werldsbygggnaden, enligt Nord-mytherna.

8.

Oden och hans Bröder.

(Naturens utveckling.)

Med Jettinnan Besta födde nu Wör tre söner, Oden, Wile och We ⁷⁴). Wala kallat dem endast Wör's söner. Dessa 3:ne namn blifwa sedan alltjemt sammansmälte till ett enda, jag menar Oden, och han tyckes, likasom den Grefiske Zeus hafwa ensam uppstigit på Gudathronen, sedan jettestammen war slagen, liksom Titanerne i Grefiska

Mythen. För att ensam herrska, tillwållade sig Jupiter den magt, som tillkom hela hans ätt; på samma sätt har Åsven i Nordmythen Odens namn utträngt hans bröders, twi welsutan derföre, att då Naturgudarnes antal mångfaldigades, måste de alla anses som blotta söner af Oden, om icke hans öfwermagt skulle förringas. Och likasom i Söderländarnes Myther finnas 2:ne särskilda Gudastammar, som beherrskat werlden, hwars af den första, eller Saturni ätt, war ganska fätalig emot den sista, eller Jupiters stam; så har Åsven i Nordiska Mytherna tillgått, fast med den ättskillnad, att Oden i båda dessa Gudastammar qwarstår som den högste. Det är möjligt att dessa förändringar uppstått genom sammanblandningen af 3:ne olika mythiska systemer, och wi hafwe då mindre skäl att utdöma det ena för det andra. Denna förmodan tyckes Åsven winna ett stöd af den omständigheten, att en stor del af namnen i Nord-Mytherna icke nu mera kunna af gamla språket härledas, hwilket Åsven ger anledning till den gifningen, att hwardera läran haft sin egen stamjord, men båda omfider blifwit till en enda Mythlära hopsmått, af samlare, som ej förstått skilja den ena från den andra.

Det heter, att dessa Bhrs söner lefde bland Grimchursarne (Frostrollen), till dess himmel och jord blefwo skapta; d. å. att de såsom naturkrafter ännu lågo förborgade i den formlösa massan. Grefen lät sin Swersgud uppammas af en Get⁷⁵); men har för öfrigt i de behagligaste tafslor framställt hans barndom och stiftsel; ty han lät honom födas, sedan werlden framstått. Detta kunde icke Nordbon göra; ty han ansåg sin Swersgud såsom tillwarande innan stapelsewerkets fullbordan, och således inga naturgudomligheter skapte före honom. Sturl. Edda säger: "Denne Oden och hans bröder tro wi vara "himmelens och jordens styresmän"⁷⁶), hwilket äfwen tyckes vara en leuning af någon äldre mytblåra. Och från denna grund börja Eddamytherna tala om Gudar, Magter, Asar och slutligen om Waner. Det poetiska uttrycket Magterna (Naturkrafterna) förekommer i synnerhet, då frågan är om Naturgudarnes slutliga undergång, hwilket måhända råder, att detta war en bland fädernas hemliga lärosatser. Asar omtaläs oftare, och wi böra, en gång för alla, bestämma, att i denna afhandling är endast fråga om de mytiska personerna, icke om de historiska, d. å. de ifrån Asien till vår Nord inwandrade Asar. Ordet As, hwars ursprung mycket är omtvistadt, har i urspråket betecknat Gudomlighet; men dess höga betydelse nedsjönk sedan, genom munkarnes åtgärd, till den föraktligaste mening, likasom ordet Påfwe fick, efter reformationen, den allratågssta

betydelse i protestantiska länders språk. Wagnerna woro förmodligen undergudomligheter (se 24 stycket).

Desa Brös söner äro således de första Gudawäsen, som i Nordmytherna framstå; men hwarfbre skulle Oden och hans bröder föddas på detta sätt, af de, genom Audumla, frambragta wäsenden, och icke omedelbart utgå från Ymer? Utan twiswel derfbre, att alla Gudar i Nordiska mytherna endast äro sinnebilder af naturyttringar, och dessa yttringar uttrycka lifwet, men, icke det liflösa ämnet, som af Ymer och hans ättmän föreställes. Likwäl måste Gudarne, såsom wi förut nämnt, wara beslägtade med Ymer; ty allt lif är i förwandtskap med ämnet, och kan endast genom det samma uppenbara sig i tiden. Men hwarfbre föddes Oden, Wile och We efter Bur, och hwarfbre blefwo de icke omedelbart frambragte af Audumla? Just derfbre att Naturen, enligt fädernas sätt att härleda allting ifrån de twenne första urkräfterna: köld och värme, måste, som wi förut anmärkt, först småningom framskrida till sin fulla utbildning; och Gudarne, såsom uttryck af den fullkomligaste lifskraft i tiden, kunde verka, när skapelsens former börjat framträda såsom mera utvecklade. Derfbre nämnes icke Audumla mera: hon förswann på samma gång, som Ymer dog; ty hon war ett uttryck af Lifskraftet; men hon war icke hellswo lifwet, uttaladt i alla naturens namnlösa skapnader. Så såges äfwen i Persiska mythen, att, när Urtjuren, den ensam skapade,

dog, föll, såsom hans lifskraft, ett wäsen af hwardera hans bog⁷⁷). Nordbons Audumla tyckes äfwen framstäld såsom lifskraften, sedermera öfvergången till Oden, Wile och We. Att Audumla war denna framställning, och att Bur war en finnebild af naturrikenas första råmärken, om man så får säga, det råjes äfwen deraf, att på intet ställe talas widare om växter, djurs och metallers tillblifwande, utan blott om werldsbyggnaden i allmänhet, samt Dvergarnes och menniskans skapelse.

9.

Ymers Död.

(Werldsbyggnadens fulländning.)

Sturl. Edda säger om Ymer: "Ingas lunda tro wi honom wara Gud; ond war han och alla hans ättmän"⁷⁸). Derfbre heter det widare, att Bors söner dråpo Zetten Ymer⁷⁹). Det liflösa werldsämnet dog, eller upphörde att wara till såsom liflöst, d. ä. Grundämnet utweklade sig och Naturen framträdde i sitt bestånda skick: "Då, heter det, rann ur Ymers sår så mycket blod, att deri dränktes hela Hrimthursas släktet, på en när"⁸⁰). Alla Gudaförord om tala en öfverswämning, som vårt klot skall hafwa undergått. Deukalionska floden är af Edderns skalder beskriwne. Med den H. Skrifts berättelse har den Indiska mytbläs

ran myffen lifhet; men i denna sednare oms
 talas äfwen att jorden engång fördränktes i
 Enlatrias blod⁸¹), och detta har åter närma-
 re lifhet med Nordmythen. Sturl. Edda sä-
 ger widare att "Bdrs söner togo Ymers
 "kropp, förde honom ut midt i Ginnungagap,
 "och skapade af honom jorden: af hans blod
 "haf och fjöar: jorden (mullen) danades af
 "föttet, bergen af benen, stenar och stenrör
 "gjorde de af tänderna och knotorna och af de
 "ben, som woro sönderslagna. Af det blod,
 "som war utslutet från sären och loyp obe-
 "hindradt, gjorde de werldshafwet, hwari de
 "fastade jorden, och lade hafwet i en ring ut-
 "om omkring henne. De togo och hans huf-
 "vudskäl och gjorde deraf himmelen, och upp-
 "reste den öfwer jorden med fyra hörn: un-
 "der hwart hörn satte de en Dverg. De
 "togo äfwen hans hjerna, fastade den i luf-
 "ten och gjorde skyar deraf"⁸²).

Detta allt är en mätning af det Chaotis
 ssa ämnets utbildande till en werld. I In-
 dernas lära säges om deras Gud Wischnu,
 att vinden är hans anda; sol och måne hans ö-
 gon, träd och planter hans hår, jorden liknas wid
 hans nafsvel, luften wid hans huf m. m.⁸²).
 Och ännu mera lif Eddamythen om Ymer
 är den hos Cochinchinas inbyggare, som sä-
 ger att werlden skapades af den ofantlige
 Banios kropp; hans hufswud är himlen, hans
 ögon sol och måne, hans fött jorden, hans
 hår träd och örter⁸²⁺). Wala sielf säger wäl
 uttryckligen att Bdrs söner
 "fastet upphofwo,

de som midgård (jorden)
hårligan skapade⁸³).

Men hon angifver detta, lifasom allt annat
rörande skapelsen, på ett så vemlighetsfullt
sätt, att man måste tro henne hafwa andra
tankar med Bdrs söner. Vidare här om in-
nan slutet af denna afdelning.

Sturl. Edda säger att när Himthursarne
”fördränktes i Ymers blod, kom en undan,
”med sitt husfolk: honom kalla Jettarne Berg-
”elmer. Han, med sin hustru besteg en båt,
”och räddade sig derpå. Från dem härstam-
”ma de nya Himthursallägterna⁸⁴). — Och
”Säm. Edda talar derom:

Dråkneliga tider
innan jorden blef skapad,
då blef född Bergelmer;
det jag tidigt lärde,
Han, den wise jetten
på en båt blef bergad⁸⁵).

Vi hafve förut (i 4:de stycket) anfört
att Ymers sötter med hwarandra födde en
liksständig son, och wi anmärke nu att Berg-
elmer möjligen kunde menas dermed. Hans
namn, som skall betyda den Berggamle, tyck-

tes gifwa tillkänna, att han war en personifiering af bergmassorne; han härstammade af foken eller det yttersta af det personifierade Chaos, och lärer hafwa betecknat den yttersta delen af den oorganiserade naturen, det will — efter deras tänkesätt — säga: bergen. Han war äfwen den ende af hela Hrimtursadätten, som kunde räddas från öfverswämning. Men hwarfbre skulle denne Bergelmer räddas? — Jo, Thursarne, den oorganiserade materiens sinnebilder, kunde icke alldeles försvinna, så wida den oorganiserade Naturen ännu till en stor del stod qwar efter skapelsens fullbordan. Derfbre heter det också, att Lettar och Troll bo i bergen. Denna Bergelmers far hette Thrudgelmer, och hans ättfader war Murgelmer eller Ymer⁸⁶).

Det sätt, hwarpå Eurl. Edda berättar om Bergelmers räddning, har wißerligen mycket likhet med beskrifningen om Noach och dess husfolk; likwäl kan man icke bestämdt påstå, att dessa Myther hafwa enahanda ursprung, fast den profaiska Eddans författare måhända sökt göra dem lika. I Nordiska Mythen sker denna öfverswämning före werldens nuwarande skapelse; i den Profaiska många mensoåldrar efter den sam-

ma. I den förra är det en ättling af det onda, som räddas, i den sednare en af Herrens folk. I den förra framstår lifwet först i sin fullhet, medelst denna öfverswämning; i den sednare tyckes det gå under för att åter föddas. Några ord vågar man ännu erinra om den båt, hwari Bergelmer räddades. Måhända skall den vara en sinnebild af naturens räddning eller bestånd genom sig sjelf. I Egypten war Isis' båt helig, och hos Sweberna hennes skepp. Hos Indierna är jorden, eller Perwati, förestäld under bild af en ofantlig båt⁸⁷).

Men nu kan med skäl göras den frågan huru hela denna Myth om Skapelseverket kan stå tillsammans med Mythen om Burs tillblifwande; ty så wida han skall föreställa de trenne naturens riken; så war Skapelsen redan genom honom fullbordad och intet annat återstod än att Ymer skulle förswinna. So; digten om Bur afbildar endast den sjelfständiga lefwande naturens tillkomst, derföre omtalas, såsom förut är nämnt, icke widare djurs eller växters daning, endast Översgarnes och Menniskans skapelse. Mythen om Ymers ödd afbildar deremot den yttre werldsbbyggnadens upphof, ty denne, bestående af

jord, haf, berg m. m. ansågs såsom beståndt
 frösslig, och kunde således icke utgå omedel-
 bartigen från Audumbla eller Lifesrdet. Was-
 la säger icke huru stapelsen tillgick, utan blott
 att Bdrs söner upphöfwo himlafästet och ska-
 pade jorden. Wasthrudners sång deremot,
 som beskriwer af hwilka delar utaf Ymer jord,
 haf, stenar, m. m. blifwit skapade, talar al-
 deles intet om Burs danande och härkomst af
 Audumbla, hwilken Mythen samt tillhör Sturl.
 Edda; men den säger att af Ymers här ska-
 pades skogen, hwilket uttrykt likwät röjer
 mindre beståndhet, och kan förklaras deraf
 att denna sång på intet ställe omtalar My-
 then om Bur — således yttrar ingenting om
 öfvergången från det chaotiska till den selt-
 ständiga organismen. Jag will icke neka att
 det för öfrigt finnes uti våra Myther twe-
 tydigheter, som förmodligen uppstått genom
 twenne Mythlärors sammanblandning; och
 samtaren af den profaiska Eddan har utan
 vidare granskning upptagit dem båda. Lik-
 wäl böra wi, likasom han, anså alla urkun-
 dernas skiljaktiga berättelser, för att tydliga-
 re kunna se, hwilka Myther äro ursprungli-
 gen beslagtade med hwarandra. Måhända
 skall äfwen med Ymers ödd betecknas den,
 också i några andra Mythläror antydd, om

Öppningen af jordytans och dunstskretsens
uråldsta stift, en händelse, hvars verklig-
het, genom sednare Geologers upptäckter nu-
mera lärre wara satt utom allt twifwel.

 IO.

 Ljuset och Tiden.

Nedan hade en werld framstätt; men
Ljuset fattades. Detta kunde icke tagas af
Gnærs mörka kropp, som allsträt frosttrollen.
De lysande himlakropparna måste härstamma
från sjelfwa urwerlden; och dertföre heter det
i Sturt. Edda, att Bors söner eller Oden,
Wile och We "togo derpå de gnistor, som fo-
"ro Ibsa och woro utkastade från Muspelhem,
"och satte dem midt på den gränslösa tom-
"ma himmelen, både ofwan och nedan, för
"att upplysa himmel och jord. De gåfwo
"åfwen alla ljungeldar rum, några på hime-
"melen, andra Ibsa under himmelen, och be-
"skände för dem deras gång"⁸⁸). Det bör
anmärkas att Wala på intet ställe säger att

de ljusa himlafropparne blifwit skapade,
utan blott styrde af Gudarne; hon säger:

Solen sjen sunnan
mot falla bergen,
då grodde å grund
gröna örter⁸⁹).

Detta bestyrkes ännu mer i Sam. Edda, då der säges att Mundilför är Solens och Månens fader, hwarom mera i nästa stycke. Sturl. Edda vågar dock på ett annat ställe säga att Gudarne skapat Solen. Här synes hon endast vilja nämna stjernornas upphof. Hon talar äfwen om Hjungeldarne, som foro lösa under himmelen, och tyckes med detta hafwa welat beteckna norrsknen eller kornblirt; ty den egentliga blirten afbildas genom Thors hammare, hwarom mera i Andra afdelningen. Norrsknetets ljus är, om wintern när, mast polen, det samma som solens är om sommaren, och dess oafslätliga skimmer borde af Polarländernas invånare anses som en Gudarnas wälgerning. Det uttrycket att de under himlen fästade Hjungeldarne, betecknar dessas ursprung ur dunskretsen, men att de fästade dem, tyckes uttrycka den bestämda riktning de fäst, och hwilket Norrsknet alltid bibehåller. Ljuset och lifwet woro nu till;

men ännu ingen bestämd gång eller ordning
i Naturen; Wala beskriwer det så:

Solen ej wisse
hwar hon salar ägde,
stjernor ej wisse
hwar de säste hade,
Månen ej wiste
hwad för kraft han hade⁹⁰).

Men det heter straxt derefter:

Då gingo å rådstolar,
Magterna alla
de belige Guder
och höllo det rådslag:
Natt och des söner
gäfwö de namn:
Morgon de nämnde
och Middagsstund;
Undorn och Alton,
ären att tälja⁹¹).

Nu framstod äfwen Tiden, såsom ett uttryck
af naturlagen, och deraf blefwö dagars åtskill-
nad, säger Sturl. Edda⁹²). Wi böra om-
ständligare genomgå de Myther, som fram-
ställa ljuset och tiden såsom Gudarnes verk,
waktadt de till större delen böja olika ursprung
och skaplynne.

II.

Sol och Måne.

Nedan i brytan af Balas sång framstä
Sol och Måne personifierade; det heter:

Solen, Månens wån,
kastade sunnan
sin höggra händ
på himmelens hästar⁹³).

Såmunds Edda säger vidare:

"Mundilsfr heter
Månens fader,
Fader och åt Solen;
Himmelen omkring
de hwar dag månd hasla
menniskom att tiden tälja⁹⁴).

Mundilsfres namn har man härledt af
Mund, il och far, såsom den der i ett be-
gonblick trampar allt under fötterne⁹⁵), hvil-
ket på det mest poetiska sätt uttrycker Tidens
fart. Alla hedniska folkslag hafva dyrkat so-
len, antingen som Gudsdomligheten sjelf, el-
ler som en afbild af dess härlighet och makt.
Det tyckes wara otwifelaktigt att Nordboers

na, före Asalårans inträngande bland dem, dyrkat solen och månen; hwilkas namn ännu äro bibehållna i Söndagens och Måndagens benämningar. Om de alltid varit anseddade som Gudomligheter, hade de förmodligen icke fått något rum emellan de historiska Asarnas högre gudamagter, hwilka, måhända af politiska skäl, låtit dessa landets gudawäsen behålla det rum, som deras namn fått i weckförärfningen. Lapparne hafwa tillbedt solen under namn af Beiwe; de höllo midsommarskvällen isynnerhet i helgd åt henne⁹⁶). Hos de så kallade hedniska fritänkarna i Norden war solen ett uttryck af den högste Gudens kraft⁹⁷), och ännu efter Kristendomens införande, kallas den högste Guden af skalderne: Solens Herre⁹⁸).

I Sturl. Edda säges: "En man är
 "är nämnd Mundelsöre, som hade två barn:
 "de woro så fagra och stöna, att han kallade
 "den ene Måne och sin dotter Sol, och gifte
 "han henne med en man, som het Glen; men
 "Gudarne, som förtrånades öfwer denna stolt-
 "het, borttogo begge dessa syffonen, och satte
 "dem uppå himmelen: de låto Sol föra de
 "hästar, som draga solens wagn, hwilken Gu-

"darne hade skapat, för att upplysa himmes-
 "len, af de gnistor, som flögo ur Muspelhem"
 "). Det är förmodligen detta, som gifvit
 anledning, att bland de sednare Asyniorna
 eller Naturgudinnorna upptaga Solen, och
 äfwen detta synes bristyrka hwad wi förut sagt,
 om Solens äldre dyrkan. De historiske As-
 sarne hafwa troligen genom en framställning
 af denne mannen, welat intala Solens äl-
 dre tillbedjare, att Asagudar hade satt henne
 och Månen på himmelen, och förwandlat dem
 till odödliga wäsenden, hwilka dock behölo sin
 jordiska härkomst. Då Oden, såsom sinnebild
 af förnuftskraften, slutligen, likasom Apollo,
 föreställde ljuset och solen, war det nödwän-
 digt att åtskilja sielwa Solen ifrån den,
 som för hennes wagn, hwilken hedersplats
 förmodligen unnades den äldre mythiska sol-
 gudinnan, af Asalarans anhängare; ty hon
 sades wara född på jorden. Likwist äro Ede-
 derländarnes gudaförwandlingar ofta onatur-
 ligare än denna. Glen, Solens make, kals-
 las äfwen Glaner och Glornir. Glan be-
 tyder glans; glora betyder skimra. Så
 såges Jndernes Su' rya, solens regent, haf-
 wa gift sig med Prabha, som äfwen bety-

der glans¹⁰⁰). Att Glan giftes med dem,
lår wara ett skriffel. Annars kallas Solen i
skaldspråk himmelens ljusa brud, Dwalins lek,
Alfrodnaden, Alfaglansen, ty hon war lik de
strålande Ljusalferna.

Solens wagn är ännu tydligare beskri-
wen, än hon sjelf. Det heter i Säm. Edda:

”Arwakur och Alswidur

”de milde, skola solen draga;

”men under deras bogar

”Marne, de milde

”Makter, dolde

”kylande jernen¹⁰¹).

Namnet Alswidur betyder Allbrännas
ren, och Arwakur bittida waken; båda sin-
nebilder af solens egenskaper. Wår såges
äfwen om hästar, som traswa starkt; hwilket
passar till Solens hastiga lopp. Sturl. Ed-
da säger: ”Under deras bogar satte Gudarne
”twenne pustar, för att swalka dem, och i
”somliga sänger kallas de Isarnkol¹⁰²). Dess-
sa pustar och deras namn har den profaiske
utläggaren förmodligen tillskapat af nämde
sångers uttryck om de kylande jern, som
Gudarne satt under solhästarnes bogar, och
hwilka skalden måhända omnämmt, för att gö-
ra sin beskrifning rikare, då han afmätade
dem såsom prydda med pansar, enligt fornti-
dens bruk. Rånhända betecknas dermed mol-
nen, hwilka äfwen kunna sägas kyla so-
lens hästar. Säm. Edda säger:

”Ewalin heter skölden, ”Berg och haf jag wet

”som för solen, ”brinna skulle,

”skimrande Guden, ständar; ”om ifrån han faller¹⁰³).

Swalin, af Swali, swalka, är en framställning af luftens wedergwickande kyla, och inträffar med nyss anförde sinnebild. Den kallas äfwen Swawi och Swal, hwilket sista ord ännu närmare uttrycker detta begrepp. Den ytterliga sommarbetta, som ei sällan beswårar Norden, sbranledde till denna bild. Äfwenledes heter det i Eäm. Edda, att Alfwidur ristade runor för Zettarne¹⁰⁴), och detta utsbres ännu tydligare i en annan sång, der det säges, att de sanna runorna äro ristade å Swalins sköld, på Arwas furs bra, på Alswinns (Alfwidurs) bogar, och å hjulet, som rullar under Högners (Odens) wagn¹⁰⁵). Detta kan anses icke allenast som en rik måtning af den gudkraft, som ligger i Ljuset och i Lusten, såsom det högsta och renaste af allt, utan äfwen som en qwarlemnig af solens äldre, höggre dyrkan, och som ett bewis att Oden också varit en sinnebild af solen, hwarom mera i 2:dra Afdeln. Inderna tala äfwen om Solwagnen och Solhåstarne¹⁰⁶) likasom Gressens och Romarns skalder.

Sturi. Edda säger vidare: "Jefe är det underligt, att Solen far hastigt åstad: "nära är den, som försöjer henne, och ingen annan utwäg har hon, än att slynda undan. — Detta wälla två Ulfwar: den, som försöjer henne efter, heter Sköll; hon fruktar, att han skall fastaga henne. Den, som löper framför henne heter Hati¹⁰⁶)." Dessa Ulfwar kallas äfwen Geri och Freki¹⁰⁷). Sköll och Freki betyda nu mera blott wåder så

Lar; men de hafwa förmodligen i bërjan warit en sinnebild af Solförmrörkelsen eller af Winter-mörkret. Dersföre såges det också, att wid werldens undergång, när Mat-terna (Naturgudarna) förås, skall Solen uppslukas af denna Ulf¹⁰⁸); men hon föder förut en dotter, som har modrens fågring, och som derefter skall fara i sin moders bana¹⁰⁹). Då ljuset är ett uttryck af lif, kunde man ei föreställa sig att i det oändliga tillkommande icke skulle finnas någon sol; men den måste vara lifasom på nytt född genom sin dotter, hvars ungdom skulle förebilda det tillkommande ljusets oförwanstlighet. Det är märkwärdigt att i Grekiska mythen framställles Wargen eller Ulfwen som Solens (Apollos) tillgifne, och hans namn sammanblandas med hennes¹¹⁰); men i Nordmythen är Wargen en stende af Solen, tilläfwentyras såsom nattens alupstaste rofdjur.

Måne war Solens broder. ”Han styrer Månens gång, och råder för Ny och Medan. Han tog från jorden två barn, som hette Bil och Hjuke¹¹¹.” Bil upprätnas bland de sista af Gudinnorna¹¹²). Om hennes namn kan härledas af ordet Bil, mellanrum, eller af Bila, upphöra, brista, förmrörkas, kunde hon anses som en sinnebild af Månens Medan; och Hjuke, som äfwen kallas Hwika, blefwe då en sinnebild af Nyets ständiga werlingar, om det sänge härledas af Hwika, som betyder wara obeständig, wacklande. Ny och Medan woro wäl personliggjorde; men räknades bland Dwersgarne¹¹³), och det heter dersföre att

”de blida Magter
 ”Ny och Nedan skapte,
 ”menniskan att ären tålja¹¹⁴).”

Om Bil och Hjuke berättas vidare, att deras fader het Widfinner¹¹⁵) (den wida spejande) — och det såges att ”när Måne tog dem ”upp, gingo de från den brunnen, som Byrs ”ger heter, och buro på sina arlar en så, som ”heter Sägur och såslängen Simul¹¹⁶).” Svårt är att förklara detta, helst namnens betydelse försvunnit. Om det skall vara en sinnebild af Ebb och Flod, hwilka alltid stå i jemnlighet med Månens gång, då tyckes detta hans inflytande på vår jord åsyftas i Waslas sång, när hon beskriver werldsbyggnaden, såsom ännu icke fullbordad; ty hon säger: ”Månen det ej wisse hwad för kraft han ”ågade¹¹⁷). Kanste man äfwen med dessa systkon ment wisa himlafroppars bestända ställning i anseende till vår jord, eller också fläckarne i Månen; ty det heter att ”des ”sa systkon sådse åtsölja Månen, såsom man ”ifrån jorden kan se.¹¹⁸)” Ännu säger Allmänheten i södra Sverige, att månens fläckar äro twenne warelser, som bära en bryggså.

Måne såges vara, likasom Sol, förföljd af en Ulf, hwilken löper framföre solen; ”han ”heter Hati, Grodwitners son: han will taga ”Månen, hwilket ock slutligen händer¹¹⁹). Grodwitner betyder den ryktbara Ulfwen, och är tillåfwentyrs ett nytt namn på Fenrisulfwen, om hwilken mera i 3:dje Afdeln. Han kallas äfwen Managarmr (Måntjutaren). Enligt hwad wi förut sagt, är han förmodlig

gen en sinnebild af Månens förändringar; men intet af dessa Ulfvars namn har i sednare tid der fått betydelse af Wädermänar, såsom de båda andra, hvilka nu beteckna Wäderfolar. Österlänningarne föreställde månens till och aftagande under sinnebild af en drake; Tjuffa mythen omtalar en Kyymet, som förändrade månen, och i Tjuffa hvardagsspråket förekomma ännu dessa talesätt: Månen ätes, månen södes¹²⁰).

12.

Natt och Dag.

Dessa finnas icke personliggjorde i Waslas sång; likväl förekomma de såsom sådana, längre fram i Säm. Edda, då der säges:

Delling heter
Dagens fader;
men af Nörve
Natt är buren¹²¹).

Daktadt flera bland Naturgudarnes maskar woro af Zetteslägt, räknades de ända bland Nisyniorna eller Gudinnorna; men Natt war icke upptagen ibland dem; ty hon war en dotter af Nörwe eller Nørwe, en Zette, som bodde i Totunhem¹²²), och denne war förmodligen densamme Nørve, som kallas Lokes son¹²³). Nörrets Drottning måste wara beslägtad med det onda. Likväl ansågs hon

såsom beskydderska af den wälgbrande hwi-
lan, hwilken äfwen Naturgudarne njuta, och
det såges derföre, att utaf sin häst

öfkan drages Ratten
öfwer blida Matter¹²⁴).

Men hon kunde icke anses som annat, än en
motsatts till ljuset eller lifwet. Hon war,
”enligt sin hårkomst, svart och mörk¹²⁴”).
”Hon blef först gift med en man, som hette
”Nagelfare, och deras son war Audr. Se-
”dan blef hon gift med Dnar; deras dotter
”het Jord. Sift ägde hon Delling, af Asa-
”slågten. Deras son war Dag, hwilken, enl.
”sin fädernehårkomst, war ljus och ffdn¹²⁵”).
Swad Nagelfare egentligen betyder, är swårt
att säga. Måne det skall beteckna ddd s fds
raren, efter det flepps namn, som i en an-
nan myth såges wara bygd af de dddas naga-
lar? Audr betyder tom och bde, ett af Nats-
tens kännemärken. Namnet Annar, As-
nar eller Dnar — de twenne siffrämde, As-
nar och Dnar, upptagas äfwen bland Dwers-
garnes antal¹²⁶) — är wäl ännu oförklar-
ligt; men Dellinger skall betyda Dagning
eller Dagens herre. Dessa Nattens tre Mån-
ner äro förmodligen en föreställning af Af-
ton, Midnatt och Morgon. Att Jord såges
wara född i det medlersta giftet, skall tilläs-
wentyras beteckna, att jorden hwarje natt lifs-
som återfödes till nya krafter. Likwäl kan det-
ta, likasom det öfriga, antyda, att denna Myth,
sådan som hon i Sturl. Edda förekommer,
icke ursprungligen tillhört Asalåran, och före-

modligen härstammar från en äldre Mytholära om Sol och Måne.

"Allfader, heter det, tog Natt och hennes son Dag, gaf dem två hästar och två härror, och satte dem på himmelen, att de skulle fara omkring jorden hvarje dygn. Natt far förut, med den häst som kallas Grimfaxe, och hvarje morgon daggstänker han jorden med skummet af sitt betsel. Den häst, som Dag åger, heter Skinfaxe; hela lufsten och jorden lysa af hans manke¹²⁷." Namnet Grimfaxe betyder Frostmanke, och Skinfaxe betyder Lysmanke; båda sinnebilder af Nattens och Dagens egenskaper. Äfven säges att Dagens häst är omgifven af dyrbara ädelstenar¹²⁸) — en ny, poetisk förhållning af ljusets härlighet. Få bilder i andra mytblåror torde finnas, som äro mera enkla och målande, än den om nattens häst:

"Fraggan från sitt betsel
han faller hvar morgon,
deraf kommer dagg i dalar¹²⁹."

Och fömnens inflytande på Gudar och menniskor målas högtidligen i dessa ord:

"Hutan om Eliwåg kommer
den rinfalle Jettens (Chaos—Ymer)
fömntorn så mågtigt;
med hwilket hvarje
dusven midnatt
slår allt folk
å härligan Midgård (jorden).
Då domna dåden,
händerna sjunka;
faller ett slummer

å Swärds-Guden hwita;
 Sömnysfel afbryter
 Jetteqwinners fröjd
 sinnets begrundningar
 och waksama häanden¹³⁰.)"

Natt kallas äfwen Drömmars Mor¹³¹) och
 fades bo i Nifelhém¹³²). Likasom Natt är
 gift med Dellinger, så kallas i Indiska läran
 Solen Dewanischí d. å. Mattens Gud¹³³).

Till Tidens bestämmeelse höra wäl äfwen
 Årstiderna; men de finnas icke upptagne
 bland Skapelsewerkets Myther, ej heller räknas
 de bland Naturgudomligheterna. Likwäl får
 man, blott som ett bibang till de förra, här
 nämna Winter och Sommar, hwilka finnas i
 båda Eddorna framställda som lefwande
 wäsenden.

"Windswal så heter
 Wintrens fader;
 men Swasudur Sommarens.
 Under årens lopp de twenne
 skola ewigt fara,
 till des Wafterna upplöfas¹³⁴)." "

Sturl. Edda beskriwer dem således: "Winterns
 "fader kallas både Windlone (Windfarten)
 "och Windswal (fallblåsande). Han är son
 "af Wasad (betymer och oro). Des affoms-
 "lingar woro grymma och fallbröftrade, och har
 "Wintér deras Skaplynne¹³⁵)." Finnarne haf-
 wa tre särskildta sinnebilder af Wintren, med
 sina olika namn¹³⁶). Om sommaren säger
 Sturl. Edda att hans fader heter "Swasud
 "(den blide), och är han liuf, så at: allt det
 "kallas swastigt, som blidt är¹³⁷). Att wa-

ra fäder personliggjort endast dessa twenne årstider, härleder sig tilläventyrs från den tvåfaldighet, som råder så wäl i Nordens mytllära, som i dess luststreck; annars ännas äfwen Wår och Höst omtalte i urkunderna.

Äu borde wi anförä alla de boningar, som Gudarne byggt; men wi förbigå dem tillä vidare, och nämna blott den Bro, som Sturl. Edda säger, att "de gjorde till himmelen från jorden"¹³⁸). Den heter Bifraust, också Asfabron, fast menniskorna kalla den regnbåge. Den har tre färgor och är gjord med mera konst och styrka än andra byggnader¹³⁹). Det röda deri är brinnande eld. Grimtursfar och Bergresar skulle bestiga himmelen, om alla, som det önska, kunde färdas öfwer Bifraust¹⁴⁰). Elden, lifwets sinnebild, war förfärlig för frosttrollen, eller den liflösa naturen. Guds förbund med Noach lifnar den säkerhet, som Naturgudarne genom Bifraust förskaffade sig mot dessas angrepp; derföre satt Heimdal, Gudafridens sinnebild, på wakt wid denna bro; hwarom vidare i nästa afdelning. I Indiska läran omtalas äfwen en bro, full med insekter, hwilken leder midt igenom luftkretsen¹⁴¹).

13.

Jdawallen.

(Daniagsdriften.)

Ljuset och Tiden hade nu fått sina bestämde banor; hela naturen sträfwade till

ffönhet och form, och detta stråfwande framställes i Eddorne under finnebild af Alfarnes (Naturgudarnes) samling på Idawallen. Der lefte de och woro glade, säger Wala; ty allt beständes till lif och sällhet. Den N. Skrift bekräftar detta sålunda: Och Gud såg på allt det Han gjort hade, och se! det war allt ganska godt¹⁴²). Naturen i alla sina skenader förkunnade Allfaders storhet då

”Alfarne sunnos

”å Idawallen,

”Horg och Gudahof

”högga timrade¹⁴³).

Den Högstes loffång i Naturen kunde blott uttalas genom Naturgudarne, d. å. genom Naturens yttringar. Sturl. Edda säger: ”När Allfader hade byggt Asgård — d. å. Gudasstaden, eller Naturens stora byggnad — ”sätte han från början styresmän deri, och ”hödd dömma med sig människornas öden och ”wårda stadens (Gudasstadens) inrättningar. ”Då domarens råd war der, som kallas Idawallen, midt uti staden. Och war ”deras första werk, att bygga ett tempel, hwari deras säten stå: tolf för de ”andra, och ett högsäte för Allfader. ”Det är den präktigaste och största byggning, som är byggd på jorden. Sfwerallt ”är den, utan och innan, lifasom guld. Det ”skället falla människorna Gladhem¹⁴⁴).” Allt detta öfwerensstämmer med Walas anförda uttryck, utom det, att människorna äns

nu icke woro till, enligt den ordning, som skapelsmytherna angifwa.

Jdawallen, Jdawallr, betecknar nu mera blott en grön plats; men om dess mythiska betydelse kan härledas af Jdia, wara idog, eller från Star, förträffliga, werksamma wareser, så uttrycker detta namn flitens eller werksamhetens fält, hwilken samlingsplats bäst afbildar Naturgudarnes syfte, och denna betydelse af Jdawallen träffar oss äfwen med fortsättningen af nyss anförde vers ur Wala, då det vidare heter, att

”Werkstäder anlade,
guld hamrade,
kraft öfwade,
allt prö wade,
tänger smidde
och werktyg gjorde²⁴⁵.”

Men då Gudastaden (Asgård) betecknar hela Naturen (Universum) är det sannolikt, att man med Jdawallen ment jorden, som annars kallas Midgård; ty Jdawallen låg midt i Gudastaden, och Domarenas råd war satt der, för att dömma menniskornas öden. Deputom säger Wala att, efter verdens undergång skulle en Jdawall samt en nysskapt jord finnas²⁴⁶). De tolf Domare woro de tolf Naturgudarne, som i Eddorne uppräknas, och hwilkas krafter verka så wäl i menniskonaturen som i den yttre werlden. På Jdawallen skulle Naturgudarne bygga Gudomlighetens första tempel, med ett högskäte för Allfader, och detta måste wa-

ra den präktigaste och största boning
 på jorden, ty hvad är härligare än känslan
 af den Högstes storhet och nåd? — Denna
 boning war öfwerallt lifasom gull; ty
 gullet är en sinnebild af det ädlaste och af
 sielwa Ljuset; hwarfdre ofskuldens tid kallas
 gyllne åldern, och Asarne sadet bruka gull i
 stället för ljus. Ja, det war på Idawallen,
 som Naturgudarna skulle lefa och wara
 glade, under den gyllne åldern, in-
 nan deras ofskuld och kraft astagit; der skulle
 grundas skild, konst och wetenskap, då
 Asarne kraft öfwade, allt pröfwade, och
 verktyg gjorde; och der måste det härliga
 Gladhem wara, som menniskorna näm-
 na det; ty Gudaktighet, ofsyldig glädje,
 kraft och tankodling äro ju menskliga säll-
 hetens fyra grundämnen? Skatunda afbildas
 med Idawallen den oändliga fortfarande skas-
 pelsen i sielwa skapelsen, d. ä. allt ändligt
 systade nu till oändlighet, det lilla och
 det stora röjde samma lif och samma syster.
 Att Gudarne verktyg gjorde och tänger
 smidde uttrycker konstförmågan, lifasom Vul-
 kans tång är en sinnebild af konsten¹⁴⁷);
 Lifwät kunde man inwända, att då menn-
 skofölgatet ännu icke framträdde, kunde ingen
 konst finnas; men naturen lemnar ju ur-
 bilderna för all konst, och sielwa djurens
 skildsinne öfwergår ju ofta menniskofölgatet?
 — Skild och konst måste således blifwa till,
 på samma gång som alla Naturens werks-
 städer anlades och dess krafter fram-
 trädde,

trådde, och de måste uppstå i samma grund,
som den Religiösa wäckelsen eller aningen om
Allfaders storhet framstätt inom naturens
tempelbyggnad. Och detta war den rätta
Idawallen, det heliga nyskapade stället, der,
enligt Walas sista spådom, de milde Asarne,
efter denna werldens undergång, åter skulle
samlas,

”och tala om fordom
mågtiga stoftet”¹⁴⁴)

”Der skulle Asar

de underbara

gyllene taflor

i gråset finna,

dem i urtiden

Gudarnes höfding (Oden)

Fjolners, (den förborgades) ättling,
besittit hade”¹⁴⁵).

Den geografiska betydelse, som man
kunde gifwa Idawallens namn, om Berget
Ida o. a. d., må gälla wid andra tillfällen,
men icke användas till Walas uttryck. Swad
Sturl. Edda widare hårdswer yttrar, så wi
ansåbra wid mythen om den gyllne tiden;
men då esterspråket till hans Edda, som utan
twifwel är af en annan författare, söker gif

wa hela Eddiska mytblåran en allegoriff hån-
 sning på det Trojanska kriget ¹⁴⁶), hwilken
 historiffal förklaring war i katholska tiden det
 säkraste sätt att rädda både Eddorne och des-
 ras samlare från förbätjelse, så kunde möj-
 ligtwis någon falla på den tanken att hells-
 wa Balas fång om werldens undergång och
 Asgarnes återkomst till Idasläkten wore blott
 en framställning af Asalårans förbätjelse,
 och en spådom om dess slutliga framgång och
 seger, hwarigenom denna fång fick mera ett
 politiskt än religiöst systemål, lifasom Uppen-
 barelseboken, hwilken, enligt de grundliga förff-
 ningar en af Nordens lärdeste män gjort,
 afmålar den Kristna församlingens misshand
 och förbätjelse ¹⁴⁷) en förklar ng, som öfwerallt
 stödes på de säkraste grunder af de Skerländs-
 ske tänkarnes bildspråk, och den Kristna lærans
 inre lif, hwilken icke behöfwer några Naturs-
 Myther; men detta är också en fullkomlig
 motsatts till Eddalåran, och dess bekännares
 skrifsätt. Att i hela sin widd wedersäga
 anförde mening, går utom systemålet med
 denna afhandling; likwät må här upptagas
 några så motffäl. Ingen kan förneka den
 sanningen, att de flesta mythiska namn på
 orter finnas upptagne i geograff bemär-
 telse; wi hafwa till och med i wårt land,

Asarum, Odensala, Odensjö, Thoröfer,
 Himmelberg, Balthalleberg, m. fl. Likasom
 det åfwen är påtagligt att på de historiska
 Asar, "Asianer" eller Asiater, som intommo i
 Norden, tillämpades omsider allt det betyds-
 ningsfulla som mytbläran framställer, antin-
 gen dessa sjäfwa gjort det, eller deras sam-
 tida eller sednare anhängare; ja, själfwa be-
 greppet om Asader förblandades omsider
 med minnet af den historiske Oden; men om
 hela Eddornas lära endast wore en afspeg-
 ling af de historiske Asarnes lif, hwar skulle
 wi då finna dessa historiska personers gudas-
 lära? Om denna lära någonsin funnits, mås-
 se hon wäl ligga förborgad i själfwa mytherna,
 som denna folkstam infört? Och om dessa
 Eddiska sånger endast innehölo poetiska bil-
 der af de historiska Asarnes Oden, då måste
 dessa bilder, såsom den om Kenrikulswen,
 Midgardsormen, Nornorna, Valkyriorna, m.
 fl., hafwa haft en grundide, hwarifrån de upp-
 kommit, och med hwilken de stodo i samband,
 såwida de skulle kunna blifwa förstådde af den
 tid och det folk, för hwilka de framställdes;
 och hwilken skulle wäl denna grundide då
 wara, om icke själfwa Eddaläranes religiösa
 åskådning af naturen och af dess upphofs-
 man? Och om någon invände att denna

Walas spädrom förebildar hedendomens fall och Kristendomens seger, då hade dess sång det högsta religiösa lif just i sitt eget syfte, och den högsta historiska grundwal just i sitt mythiska framställningsfätt.

Men ware detta nog härom; wi wilja nu fortsätta skapelsewerkets myther, och uti allt följa den ordning, som Wala angifwit i framställningen af werldens daning, hwilken ordning öfwerensstämmar med Indiska, Persiska och Judiska skapelsehistorierna, ty der säges också att himlaluften, wexterne och alla lefwande djur blifwit skapade före menniskan.

14.

Dwergarne.

(Naturförhållanden.)

Den tvåfaldighet, som råder i Eddornas Mythlära tyckes förswinna, då Dwergarne framstå; ty dessa kunna anses som ett slags naturwäsen mellan Gudar och Jettar mellan det ofroppsliga och kroppsliga, mellan lif och ämne. Och detta är öfwergången till

Den trefaldighet, hvarom wi snart skola
 tala. Men emedlertid upphäwer icke detta
 begrepp den dualistiska föreställning, wi för-
 ut sett råda i Nordiska mytthläran; ty wid
 närmare efterfinnande finna wi att äfwen
 uti framställningen af Dvergarne råder sams-
 ma begrepp om kraft och motkraft, som i alle
 öfrigt; emedan Dvergarne äro en sinnebild
 af motsatta naturförhållanden. Derföre äro de
 också lika beslägtade med Gudarne och Gudar-
 nes fiender; ty de singo skapnaden, och werk-
 ningeförmågan af Gudarne, eller Naturkräf-
 terna; men sitt första upphof hade de redan
 från materien, emedan de qwidnat till i V-
 mers kbt, eller jorden. De kunna anses
 som ett slags halfgudar, hwilka i sina berg
 och stenar, likasom Grekernas fångslade Pro-
 metheus, alltid råda en wiß sjelfständighet;
 och de likasom gåckade sitt upphof. Wala sä-
 ger om deras danning.

Då gingo å rådstolar
 Magterna alla,
 de helige Gudar,
 och höllo det rådslag
 hwem skapa skulle
 Dverga-skaran,
 ut Brimers (Vmers) kbt
 och swarta lemmar? (4°)

”Sväm skapa skulle” tyckes uttrycka på det tydligaste, att dessa olika Dvergar endast voro en återspegling af olika naturkrafter, och således alltid i förhållande till någon vis kraft. Sturl. Edda tolkar detta sålunda: ”Dernäst satte sig Gudarne i sina högäten och rådslago. De öfvervägde sina domar och påminnte sig huruledes Dvergarne hade qwicknat i mulden ner i jorden, såsom maskar i kött. Dvergarne hade först ordnats och fått lif i Ymers kött, och voro då maskar; men nu, efter Gudarnes vilja, erhöles de menniskoförstånd och menniskoförnad; men bo dock i jorden och stenar”¹⁴⁹).

Man kunde fråga hvarföre Dvergar skapades sist af alla väsenden, menniskan undantagen? Orsaken är lika klar, som Mythen om Dvergarne är djuptänkt: Hvarie Naturgud måste sjelfständigt hafva uppträdt, innan bestämmefferna af alla Naturgudarnes werelverkan kunde uppenbara sig; eller med så ord: Naturen måste till krafter och ämne vara fullbildad, innan några naturförhållanden (Dvergar) kunde uppkomma. En följd häraf är äfwen, att de 4 Dvergar som beteckna väderstrecken, skulle nämnas först (3fr. 9 St.). De sednare istringaste Rabballister

i vår werldedel hafwa sökt Elementarandar i alla metaller och örter, af hvilka desas kraft och verkningar bestämdes, och hvilka ha de sitt förborgade och verk samma lif i sig sielfwa, och kunde af den idoge Mästaren framlockas. De åtskilde desä andar från Demonerna i lusten, jorden, wattenet och elden, hvilka sednare ansågos hafwa förnuft¹⁵⁰).
 — Desä båda slag öfwerensstämma på det nogaste med våra faders begrepp om Gudar och Dvergar.

Bala indelar Dvergarne i twenne slägar: Motsogners eller Mjōdsogners ätt och Durins¹⁵¹). Den sednare kallas äfwen Dwalins ätt¹⁵²); men i Sturl. Edda tyckes äfwen en tredje Dvergätt framkomma under namn af Lo fars¹⁵³), fast Sámund. Edda endast gifwit detta som ett dubbelnamn åt den andra ätten. Den sednare uppräknar 74 och den förra blott 62 Dvergar. Betydelsen af alla desä namn låter swärligen kunna utredas, likwål finna wi af de sex första Dvergars namn, som Bala anför, att hon genom dem welat afbildat olika naturförhållanden: hon kallar dem Ny och Nedan, Norr och Söder, Öster och Wester. Man kallade äfwen Wensjudet (Echo) Dvergamal eller

Dwergars språk¹⁵⁴). Grekerne sade att ett af Nymferne i bergen upprepade dessa ljud. Likasom det heter i Sturl. Edda att Gudarne satte en Dverg under hwart af himmelsens fyra hörn, så säga äfwen Perserna att Dimuzd satte fyra Skildwakter wid de fyra himmelsens hörn, hwilka alla fått sina särstilla namn och beteckna wäderstrecken¹⁵⁵). Egyptierna och Fenicierna gäfwö Dwergars skenad åt sina gudomligheter¹⁵⁶); deras Lyndarider äro en sinnebild af båda himmels-sfererna¹⁵⁷) och icke olika Nordmythens fyra Dwergar. Om man med de öfrige betecknat dimmor, skvar, särgor, o. m. s., är ännu oafgjordt. Meningen af några så namn skulle man troligtwis ännu kunna utleta. Gifningswis anföres här: Dwalin, af dwali, sömn, dwala; Durin af dur, blund; Dain, dö; Mar, lit; Draumir af draumdröm; Ginar, widd, af gina, utsträcka; Drütjocklek, af orir tjök; Nippingur höjd, af Nipa, hög klippa; — allt naturförhållanden.

Dwergarne woro äfwen ett slags sinnebild af konst och skildförmåga, hwarfbre Wala förmodligen yttrar sig att många Dwergar skapades menniskolike¹⁵⁸) och Sturl. Edda säger att de singo menniskoförstånd¹⁵⁹).

Det heter att Sjelfwa Gudarnes wapen woro smidde af Dwerger, Iwalds söner¹⁶⁰). Säm. Edda bestyrker desas uråldrighet, då det säges: Iwalds söner gingo i tidens början ut¹⁶¹). — Gudarnes wapen, d. å. Naturkrafternas uttringar, skulle nödvändigt vara smidde af Dwerger, (såsom sinnebilder af olika naturförhållanden), och de måste vara till ifrån den tid naturens krafter började harmoniskt verka. Sjelfwa Skaldkonstens och wäitalighetens Gud war gift med Dwergeren Iwalds Dotter Idun¹⁶²), ungdomens sinnebild. Också är ungdomen hvarken naturkraft eller grundänne, utan blott ett naturförhållande mellan dessa. Men huru skall allt detta förenas med det uttryck, som wi förklarar i föregående stycke, då Wala säger att Asarne, i tidens början, idkat konst och skild? — Jo, ifrån Gudarne, som woro sinnebilder af naturens krafter, måste dessa utgå; ty de hafwa ett gudawäsen i sig sjelfwa; men Dwergerne, födda ur Dners lött, äro urbilder af den formlösa naturens fördolda och rika verkstäder, utom hwilka konsten och skildn ingen ting förmå. Likwäl kunde Dwergerne, på grund af deras materiella ursprung, icke anses såsom alldeles rena och goda; derföre troddes en skadlig följd vara

för menniskan, förenad med de konststycken, som de frambragte¹⁶³). Således kunna Dvergarne anses såsom bilder af det skenbara i Naturen, likt Zundernes Maja; och af det sinnligt förbrände deri, d. å. af de naturförhållanden, som omedelbart verka på vår känsla. Dersöre heter det att de lågade menniskor, och att de, som sålde dessa retelser, hleswo offer dersöre; ja, Dvergarne själwa framställas ofta såsom hotande och warnande för verkningen af sina förtrollande skänker, hvilka likwål så hånförde det blinda begäret, att warningen aldrig afkräcte. De tålte icke dagsljuset¹⁶⁸), d. å. som naturförhållanden kunde de icke åskådliggöra, utan blott fattas; ty de äro endast begrepp. De båda Dverga-ätterna skulle kunna jemnas föras med Egyptiernas begrepp om de eldiga lefwande influencer, som solen nedfänder, samt med månens beherrskande af det fuktiga och torra, hwilket sednare liknar den Dvergsffaran, som ur träsken och bergen söka sig upp, enligt Balas ord¹⁶⁹). Om Dvergarnes likstämmighet med Alferna, se 21 stycket.

15.

Uff och Embla.

(Menniskans skapelse.)

Skapelsens twenne tidpunkter woro nu förbi. Urämnet war redan frambragt, och

omfider utbildadt till en hel werld, full af ljus och ordning. Naturens tre riken woro afdelta, och alla deß krafter och förhållanden hade redan framträdt under sinnebilder af Gudar och Dvergar; men det högsta syftet för skapelsen fattades: Menniskan war ännu icke danad, såsom Wala säger:

"Tills trenne kommo	"Ej anda de ägde,
"ur det samqwäm,	"ej tanke de hade,
"mågtiga, älskande	"ej blod och ljud,
"När till stranden;	"eller färg och skönhet;
"funno på landet	"Andan gaf Oden,
"Nif och Embla	"tanken Loder,
"utan förmåga	"blod gaf Hånir
"lif och bildning.	"och lif och sågring ¹⁷⁰).

Sådan war de första människors tillkomst. Det heter i den H. Skrift, att Gud blåste en lifswande ande i Adams näsa, och att Han skapade människan till sitt belåte¹⁷¹). Till det sednare swarar uttrycket om den sågring, som Hånir gaf de första människor, likasom den tredje af Guds skapande krafter betyder skönhet, enligt Judiska wisheitsläran¹⁷²). Att tre Gudar skapade människan betecknar icke allenast att den tredubbla Gudomligheten, såsom urbegreppet af den högsta kraften i naturen eller werldsanden, (se 16 stycket) war sammanwerkande derwid, utan äfwen angifwes härigenom människans tredubbla wäsende; ty Fäderne ansågo människan bestående af själ, ande och kropp, likasom Greker, Judar och Indier trodde¹⁷³), hwar-

om mera i 3:de Afdeln. — Att Gudarne gingo wid stranden, kall förmodligen beteckna att wattenet, såsom grundelement till allt annat, äfwen war det nu; att de funno dem på landet, angifwer då menniskans jordiska ursprung, eller, som Kristna lärare yttrar, at; menniskan är af jord kommen. Namnen Alf och Embla swara emot Adam och Eva i den bibliska historien. Alf, om det härledes af Isländska ordet Alfa, som har en och samma betydelse i wårt språk, är då motsvarigt till begreppet af stoft eller jord, och passer sig äfwen till den alkemistiska satsen, att allting utgår ifrån a f f a n⁷⁴). Embla betyder arbetsam, beymrad, hwilket namn också swarar till qvinnans husliga omtanke och sorgfällighet.

Sturl. Goda har fördrft denna myth med sina profaiska tillsatser. Hon säger: "När
 "Bors söner gingo wid sidstranden, funno de
 "i wenne träd flyta der, och upptogo träden,
 "och skapade deraf menniskor; den förste gaf
 "dem ande och lif, den andre förstånd och
 "örklighet, och den tredje utseende, målföre,
 "hörsel och syn: de gafwo dem äfwen kläder
 "och namn: mannen kallades Alf och qvin-
 "nan Embla, och kom derifrån menniskoflag-
 tet,

tet, åt hwilket boningsställe gafs i Midsgård 1707.

Här förtigas således Gudarnes namn, hwilka i Säm. Edda utföras; då twertom denna sednare förtiger dem wid Mythen om Ymers ödd, och kallar dem blott Børs söner. Förmodligen har Wala med Oden, Roder och Håner ment dessa Børs söner; men hwad betyda då de orden att de kommo "ur det sam qwå m?" Kanste hon härmed welat säga att de kommo från sina rådstolar, likasom då Dwergarne skapades; kanste hon härmed welat bestämdt skilja dessa mågtige och lårläsfulle Gudar, som hon kallar dem, från den öfriga Gudaskaran, hwilken äfwen hon borde anse såsom redan framtrådd i tiden, fast under namn af Odens barn, sedan hela Naturen, hwilkens krafter de afbildade, redan hade framstätt i sin fullkomlighet. Wi kunna således icke säga hwad dessa orden ur det sam qwå m kunna beteckna; men detta uttryck de mågtige och ålskande afbildat, i den djupa ste andemening, hela menniskans systemål till kraft och godhet, hennes rätt att herrska, och att vara säll. Swarfdre Sturl. Edda säger att Alf och Embla först framkommit som 2:ne från, hårrörre måhända från mannens namn, Alf,

hwilket ord hos Bala strax derpå förefommer
 i en ny Myth, under betydelsen af as-
 trådet. Och då denna Myth om asstrå-
 det Ygg-drasill är en sinnebild af werlds-
 lifwet, så har kanhända den prosaiska
 utläggaren fallit på denna tolkning, hells
 menniskanaturen är en ren afspiegling af hela
 werldeslifwet. Måhända att våra fäder trott
 de första menniskorna hafwa till deras kropp-
 liga ämne härstammat från wertriket. Gud
 skapade Adam af jordens stoft ¹⁷¹).
 Greklands äldsta skaldes berättas att mennis-
 koflagets ursprung war den gyttja, som
 låg på jorden, hwilken solens strålar upp-
 wärme, och derigenom utwecklade och ut-
 bildade wisa deruti fbrborgade broddar, ur
 hwilka menniskorna uppstod ¹⁷²). De fram-
 kommo här äfwen ur wertriket. Araberna
 säga, att på en af Jordis barne, hwilken
 ligger alldeles under linien, fbdas menniskor
 utan far och mor; ty der wexer ett tråd, som
 bär kvinnor i stället fbr frukt, och dessa kallas
 Jungfrurna af Bakwak ¹⁷³). I Pers-
 siska mytherna heter det att ett tråd stod upp
 ur jorden, liknande två wid hwarandra sam-
 manhängande troppar. Trådet werte allt
 högre, och bar 30 menniskoflag såsom frukt ¹⁷⁴).
 Den Prof. Eddans uttryck "att Asf och Embla

flöto på wattenet, erinrar oss huru Inderna låtit sin förnämsta Gud Brahma simma på ett Lotosblad, hwilket flöt på det gränslösa wattenet¹⁷⁵), samt huru Grekerna låtit Afrodite, den sönaste af deras Gudomligheter, framfödas ur hafwet. Måhända man i vår Myth welat åsyfta den frändskap menniskostammen har till hela jorden; ty man trodde att wattenet omslöt allt. Menniskan är det enda wäsen i vår werld, som sjelfmandt söker och fördrager alla lustsirek.

Menniskans danande uppfattade åsven särskildta tider och utvecklingsförlider, likasom wid de öfriga naturens frambringningar; och den gång som man i Mythen uppgifwit för människans skapelse, rådes ännu i vårt släktets astring och utveckling: ty först är hon att anse blott som ett frö eller en spira af wertriket, sedan får hon anda eller liföppring; omföder tanka eller förstånd, och slutligen — wid manarbeten — får hon blod eller temperament, lif eller werkningsförmåga och sägning, såsom Wala yttrat sig.

Det heter att menniskorna singo boningsställe i midgård, eller jorden¹⁷⁶). Wi hafwa förut omtalat jordens danande af

Ymers kroypp (se 9:de stycket). Wi böra nu tillägga det, som i skapelsemythen tycks warit bestämdt gjordt af Gudarne till menniskors slägtets fördel. Det står i Sturl. Edda: "Zor" "den är rund utomkring, och derutom är det" "djupa werldshafwet. Långæfter des stråns" "der gåswo de jettarne rum, och derinnans" "före, rundtomkring jorden, gjorde de en borg," "till wårn mot jettarnes anfall: till denna" "borg nyttjade de jettan Ymers ögonhår," "och kallade den Midgård ¹⁷⁷):" Att jettarne singo rum långæfter stränderna, föreställer tilläfwentyrns de klippfulla och kala stränderna kring hafwet. Men den borgen, som de gjorde mot jettarnes anfall, är twiswels utan en sinnebild af den skogsstråcka, som längre upp i landet åtsköljer kusterna och wårnar det inre mot anfall af den oorganiska naturen, såsom mot storm, flygsand, o. s. w., och har måhända uttrycket i Säm. Edda ¹⁷⁸) att af Ymers hår gjordes skogen, afseende hårpå. Lifwen skulle man kunna säga att detta wårn mot jettarne är en sinnebild af menniskans herradöme i naturen, af hennes medel och sjelfständighet; ty hon ensam i naturen har makt, att efter önskan öfwerwinna allt: kölden, wårmen, wåtan, torkan med ett ord, hwart angrepp från den formlösa naturen. Men dessa medel äro i sig sjelfwa

smärkbara samband mellan henne och den yttre naturen; därför heter det tilläfwentyr att denna borg gjordes af Omers ögonhår, då deremot af hans gröfre kroppsdelar skapades de mera synbara werldsbremäsen. Wi hafwa anført — att med hår betecknas werster i allmänhet (7:de Stycket); förmodligen har Mythen welat med Omers ögonhår, de finaste delar af håret, äfwen beteckna det skydd, som menniskan i synnerhet i wertriket finner emot den yttre oorganiska naturens åverkan; ty så snart hon ej är rosdjur, hemtas hennes skäder och läkem del, bennes bröd och föda, värme och swalka förnämligast ifrån wertriket.

16.

Den Mythiska Treenigheten.

Nu war hela skapelseverket fullbordadt, och den frågan: huru allt blifwit till, war upplöst på fädernas wis. Men under hela uppställningen af deras skapelsemyther röjes en wis obestämdhet, i anseende till de wid skapelseverket framträdande Gudar. Wala talar stundom om de helige Gudarne,

frödom blott om Asarne. Männe denna
 första benämning Ginnheilög, som efter
 grundspråket betyder likasom af helighet
 strålande, angår flera än de först omtalade
 Gudarne, som kallas Bdrs söner, det är, som
 wi förut benämnt dem: Oden, Wile eller
 Loder, och We eller Håner? Eller männe
 hon på detta sätt welat skilja Asarne, d. å.
 Naturgudarne, hwilka ansågos som Odens
 barn, och "hwilka alla tjena honom, såsom
 "barn sin fader" ¹⁷⁹), ifrån dessa Bdrs
 söner, och hwilka hon då ensamt welat ut-
 märka med detta binamn "af helighet strålan-
 de Gudar"? Eller skall härmed betecknas alla
 Asarne i allmänhet, före deras fall och före
 den gyllne tidens slut? — Wid människans
 skapelse, den högsta afbilden af Gudomen,
 woro likwål Asar deltagande, men dessa åt-
 skiljas så tydligen från det samqväm, ur
 hwilket de kommo, enligt hwad wi i föregående
 stycke anmärkt, att man nästan kunde säga
 det icke de med ämnet mest befrämdade Gudar
 deltagit deri. Så tyckes det äfwen, i mots-
 sätt förhållande, wara med Dwerгарnes ska-
 pelse (se Stycket 14.) hwilka icke woro rena
 och goda; hwarföre det heter att de helige
 Gudarne öfwerwågde hwem, som skulle
 skapa Dwerгарne; ty blott de med ämnet

mera befryndade krafterne kunde göra det. — När den första striden uppsått, gingo äfwen de heliga Gudarne på sina rådsstolar; men då stod Thor, skild från de öfrige med sin hammare, fram som den kroppsliga styrkans sinnebild, och alla eder blefwo brutne och alla band löste, enligt Walsas ord ¹⁸⁰). Sedan nämnes icke mera dessa heliga Gudar; utan Wolders dödd, Lokes straff, werldens och Gudarnes undergång, allt detta sorgliga följer derpå; — men hon talar härunder endast om Asar, och nämner dem blott som ensamt stående Gudawäsen.

När man sammantägger allt detta, uppstår den frågan: om icke dessa Wörs söner skola föreställa Werldkanden, under sin treskaldiga form; fast detta begrepp sedermera fördunklades genom särskildta fördelningar af namn, då Odens ensamt stod quar såjom Szwergudens? — Wi hafwa något ordat här om i det 8:de stycket. Ut i en urskrift af Sturf. Edda står Ygg ¹⁸¹) i stället för den tredje personen We; hwilket förre namn annars alltid tillägges Oden; namnet är annars likt Weor hwilket tillagnas Thor ¹⁸²); Loder liknar det namnet Loda, hwilket Oskian gifwit åt Skandinavernas Gudomlighet, och hwarmed

man trott honom beteckna Oden ¹⁸³), och om Loder härledas af Lodi, betyder detta hans namn "den förenade" i samma begrepp till Oden, som Jafnhar, den jernslore, till namnet Har, den höge, hwilket gafs åt Oden. Men åt Oden tillägges äfwen namnet Thridi, den tredje ¹⁸⁴), således kunde möjligtwis äfwen Hånir vara densamma som Oden. Häraf skulle wi med skäl kunna antaga, att våra Fäder, med alla dessa namn: Oden, Wile och We, eller Loder och Hånir, hwilka deltog i skapelsverket: Oden, Thor och Frey, hwilka woro deras högsta Naturgudar; samt med, Har, Jafnhar och Thridi, endast welat uttrycka ett och samma trefaldiga wäsen.

Uti alla gubalårer finnes en trefaldighet. Sturlesons enkla, men djupränkta framställning af människornas sätt att först ana Gudomen, böra wi anföra: "de sporde af sina gamla fränder, att sedan många hundra år tillbaka hade himmelskropparnes gång warit ojemn: några ågde längre omloppetid än andra. Af dylika ting förstodo de, att någon måste wara himlakropparnes styresman, som ledde deras gång efter sin egen wilja, och måste han wara stor och mäktig:

de förmodade, att, då han styrde elementerna, måste han äfwen hafwa varit till före himlakropparne: de insägo, att om han rådde öfwer himlakropparnes gång, måste han äfwen råda öfwer solens stien, och himmelens nederbörd och jordens gröda, som deraf kommer: bestäfkes och öfwer luftens vindar samt hafwets stormar" ¹⁸⁵). På detta sätt, heter det hos en nyare lärde; "har Gud "blifwit jemnsörd med tiden, såsom förbigången, närvarande, och tillkommande; "emedan tiden afmättes af himmelstropparne, "hwadan solen, såsom en syntlig afbild af Gud, "sådes åskåda det förbigångna, närvarande "och tillkommande. Häraf uppkom både begrepp om Treenighet hos det Högsta Wäsendet och tillika om Ewighet, på samma sätt som den trehanda tiden war alltid en och densamma, samt att det Ewiga eller Gud, som alltid förblef detsamma, war det enda, som egentligen kunde sägas wara till; eller wara Existens" ¹⁸⁶). Denna treenighet finnes i Indernas Brahma, Wischnu och Schiwa, som betyda den skapande, den uppehållande och den förstörande eller föränderande magten ¹⁸⁷); i Peruanernas Tangatanga, som skall betyda en i tre och tre i en ¹⁸⁸); uti Eschakutifolkets enda Gud, un-

der trenne namn, som betyda Allskaparen, Hårarnes Gud och den Himmelska Kärleken, hwilken af båda utgår ¹⁸⁹); — ja, i sjelfwa Judarnes, Egyptiernes och Grekernas wisshetsböcker angifwes läran om Treenigheten; hwarföre skulle man då förkasta den förmodan att äfwen våra fäder under för anförds namn, tänkt sig en Treenighet, swarande emot andra länders begrepp derom? När wi taga Oden, Thor och Frey, i sin högsta betydelse såsom fädernas Lfwerjudar, och skilda ifrån de öfriga lägre Naturbilderna, utgåra de en Treenighet, som i sitt begrepp swarar mot andra lärors. Oden, såsom förnuftets sinnebild, är den skapande magten; Thor som med sin hammar strider emot det onda, är den underhållande, och Frej, fruktbarhetens sinnebild, är den återfödande magten, eller den himmelska kärleken, som af båda utgår. Ja, wi kunna på sirlfwa skapelsens Myth tillämpa detta begrepp, då det säges, att Oden gaf andan, Loder gaf tanken och Hånit blod, lif och fågring. Det första uttrycker det skapande, det andra det underhållande eller ordnande wäsendet, och det förändrande uttrycket i ordet fårg och blod; ty all farnation är ett uttryck af dödlighet, hwarföre grekiska Konstnärerna också undwoko att utmärka

Ädrorna på sina gudabilder, ty dessa betyda förgånglighet. Ännu tydligare röjer sig denna trefaldiga Gudomlighet uti de trenne Nornorna, som betyda det förflutna, det närvarande och det tillkommande, ja, uti Helsinga Mythen om Yggdrasil, hvilken förebildar världslifwet, och framställer de trenne grundprinciperna: den intellectuella, moraliska, fysiska: ligger samma Trefaldighet, som i allt det öfriga, samma begrepp om wisdom, nåd och magt, som Zunderne hafwa om sin Gud ¹⁹⁰), samma föreställning om det skapande, det underhållande och det förändrande.

Äf allt detta skulle man äfwen kunna förmoda att våra fäder wid första blicker på naturens yttringar i tiden, under denna treenighet welat föreställa den högsta Gudomen, liksom Zundernas Wise säga att det högsta Andewäsendet eller Gudomligheten genomtränger allt högt och lågt ¹⁹¹). Så war äfwen Kronos den äldsta och högsta Guden hos Grekerne; men blef utträngd af Zeus, såsom magten. Begreppet om Allfaders wäsen måste stå klarast fram, innan naturkrafterne såsom naturgudomligheter framställas; och Gudomens urbild, under tretalets form, måste förswinna, när beta den fullkän-

dade naturen i särskilda krafter likasom sönderdelades, och se! då försvunno de af helighet strålande Gudarne; ty den första striden hade uppstått och kunde icke mera biläggas. Deras undergång förspåddes nu som nödvändig; ty blott under det treseniga Gudaväsendet fanns den förenade visheten, renheten och magten. Den tresaldighet, som börjades med Vörs söner, och närmare framstod genom Dvergarnes skapelse, fortgår nu alltiemt genom hela Mytholöran, antingen enkel, eller mångdubblad. Skyddsmagterne woro af tre slag; Nornorna tre; werldarne wore tre gånger tre, himlarna likaså. Uti alla läror tyckes tretalet wara heligt genom dess bild af Gudomen; ännu hafwa våra heliga bruk bibehållit det: wid dopet ses 3 gånger watten, wid begrafningen tre skoflar muss; wid wigsel beröras trenne fingrar af ringen. Samma tal iakttogos wid våra fäders heliga bruk: tre gånger om året gjordes offring; tre gånger red Offerdrotten fring templet; hwart 9:de år inböla högsta offerfesten; 99 djur, af hwart slag som war beståndt, skulle då offeras. Ja, sielswa Thors hammare torde med sina tre spetsar kunna anses hafwa likasom Indernas triangel¹⁹²), skolat beteckna treenigheten, emedan Myth-

låran ännu wara i sin ursprungliga renhet
och ensald.

17.

Ödet.

Sedan wi afhandlat alla de myther,
som angå skapelseverket, böra wi orda något
om de Wäsenden, hwilka enligt Eddalåran
icke kunna anses såsom skapade, utan blott
såsom owilkorligen samwarande med det
skapade. Det är denna hemlighetsfulla länk
mellan Allfader och werlden, denna hög-
re andemening af hwad man kallar Öde eller
nödwändighetslag, som, näst mysteriet om
Allfader, utgör Nordlårans högsta åsigt. Det
war twiswelsutan dit, som hon syftade i första
utkastet till sina myther om urwerldarne, om
första ämnet och Naturgudarnes upphof, ty
om hon icke framställt dessa som hon gjort,
hade hon aldrig kunnat wisa Gudomens uw-
penbarelse i tiden.

Så länge menniskan, i sin första råhet,
endast känner fruktan för ett ondt wäsende
och glädien af att njuta beskydd genom ett

godt, är hon blott djur, och känner ingenting mera än hwarje djur känner för en öfvermakt eller wid en njutning. Man kalle detta hos den ena och den andra warelsen en blind drift: man förklare deras bestånda hat och kärlek sig emellan, och mot de andra djurarterna, såsom en blott naturtillfällighet; de äro alla lika mycket underordnade slumpan och ledda af begäret, utan widare skilnad än den öfverwigt, som den enas styrka eller list har öfver den andra. Men då menniskan afstäger detta djurwäsende, och, förögömande sig sjelf, börjar betrakta den yttre naturen och jemföra alla dess inbördes verkningar, måste hon omsider oförmårt ledas slutsliden af alla dessa jemförelser tillbaka på sig sjelf; då får hon skelt med wetaude, och med detta åsven begrepp om ett högre Wäsendes deltagande i hennes öden; då uppstår bestämningen af hennes värde och hennes pläster. Hon finner numera icke någon blind tillfällighet, som leder hennes handlingar, icke mera ett owillkorligt begär, som ensamt styr hennes wilja; utan hon riktar den efter en wilja, som är öfver hennes. Nu måste hon söka att få weta hwad allting utom henne är; men då hon ser den beständiga kampen mellan lif och dödd, emellan ånde och kropp, och då hon hwarken känner sig så mäktig som de naturkrafter, emot hwilka hon strider, ej heller så ringa som de, hwilka hon befegrar, under sin kamp med den yttre naturen och med sitt eget wäsende, så uppstår åsven hos henne begäret att weta hwad och hwartill hon sjelf är. Hon

ser naturens förfärliga kraftuppträden; hon båkvar: men hon känner inom sig, att hon bdr vara det förnämsta i naturen. Hon känner en wilja, som ingenting kan tillfredsställa, och hon ser likväl att allt måste gå under. Här af uppfommer tanken om världens slutliga undergång, och med denna tanke framstår Odobblighetens stora betydningfulla aning. Tiden blir nu för henne blott den inskränkta ståndpunkt, hvarifrån hon ser huru den omätliga kedjan, som råckte framom världens upphof, och råcker bortom världens undergång, herrlighetsfullt sammanfluter sig till Ewigbetens ring.

I Nordiska mytblåran och i Nordiska Sagolifwet röjes detta högre begrepp af Gde; men icke denna oinskränkta Fatalism, som råder i Kinesarnes lära, oaktadt båda dessa läror tyckas på wist sätt lifna hwarandra, icke allenast i den yttre kulturen, der den världsliga och andliga makten utgöra ett enda i Drotten eller Kessaren, utan äfwen i den besynnerliga lärosats att samma öfvermägt ensamt borde försona den wredgade Gudomen eller Gdet, när en allmän nöd träffat landet ¹⁹³). I Eddalåran är Allfaders beskydd öfwer människan och världen, det ä.: hela världslifwets bestånd och ordning, framställdt under sinnebilden af Gdets eller tidens Mör, som kallades Mornor, samt af mindre skyddswäsenden, kallade Alfes och febermera Disor. I Sam. Edda heter det:

”Asar och Alfer
 ”kan jag stilsa;
 ”det kan en oklof icke” 194).

Att dermed uttryckes det Alferna äro skydds-
 wäsenden, men Asarne naturkrafter, synes
 tydligare i nästa vers af samma sång, der det
 säges att Dvergen Ebiodbror snuffade eller
 ”qvad kraft åt Asar,
 ”framgång åt Alfer,
 ”wisshet åt Oden 195).”

Men Alferna tyckas ofta beteckna Nornor;
 hwarfbre Frei sjelf, fast en bland de högsta
 Gudarne, sade, då han tårdes af kärlet till
 Gerda:

”Bland Asar och Alfer
 ”det ingen will
 ”att wi tillsammans lefwa 196).”

Nornornas omedelbara ursprung från
 Alfader uttryckes derigenom att de i sin tres-
 eniga form föreställa sjelfwa urbegreppet af
 Gudomligheten, såsom det Förflutna, det När-
 warande och det Tillkommande (se 16:de stycket)
 och att på intet ställe omtalas Nornors, ei
 heller Alfers eller Disors skapelse, då ders-
 emot Gudars, Dvergars och Jettars tillkomst
 tydligen angifwes. Det måste så wara, då
 de förre ansågos såsom Medlare mellan det
 högsta Wäsendet och hans afbild menniskan.
 Likasom Änglarna i den hel. Skrift (hwilka
 föreställa Gud, betraktad till sina förrättning-
 gar, hwarmed Han styrer werlden) sägas wa-
 ra skapade före werlden; 197) så kunde äf-
 wen Nornorna anses hafwa varit; till före

skapelsen, helst de uttrycka Gudomen, under den tredubbla tidens form. Och likasom Biblens Söfveränglar icke engång singo dyrkas af menniskan, så singo ei heller Nornorna några offer, och man tillade dem icke en gång namn af Gudinnor, oaktadt de ansågos högre än Gudinnorna. De lågsta skyddsväfen, Fylgjorna, twilka åtfölde hwarje person enstildt, singo detta hedersnamn och kallades Disir. Men just igenom den djupsinniga framställningen af Nornorna, rådes allt det stora och betydningssfulla i mysteriet om Allfader; ty om detta icke sunnits, då hade menniskofläktet stått under hela naturen; då hade ingen grund sunnits för menniskans pligter, intet stöd för hennes hopp, att, fastän här i tiden besegrad af allt i naturen, likväl kunna öfverlefwa och besegra tid och natur.

Sinnebilden om Nornorna och det heliga tråd der de sig uppehöll, war förmodligen ibland Fädernas mysterier; ty de nämnas med hemlighetsfull wördnad, likasom Allfader; de framställas aldrig såsom handlande tillhopa med de andra Gudomligheterna; icke en gång med sjelfwa Söfverguden; och då våra Fäder gäfwö offer åt alla Naturgudomligheterna, hwilka de antingen fruktade eller åstade, gäfwö de inga åt Nornorna, fastän de woro att anse öfwer dessa Naturgudar, likasom de icke gäfwö några offer åt Allfader. Att mindre skyddsväfanden: Alfes och Disor, offrades någon gång, som wi

af sagorna finna; ¹⁹⁸) men icke ät Urd, Verdandi och Skuld; ty effer förutsätter möjligheten att den Gudamåts vilja kan förändras, ät hwilken de egnas. Bönen trädde i offerns ställe, så snart den rena, inre Gudalåran framstod, och bönen war förmodligen äfwen brukad af de bekännare till Nordiska mytblåran, som riktigt insågo mysteriet om Allfader och Mornorna. Sjelwa bruket af dans, måltid, m. m., wid allmänna offerfester, tyckas uttrycka att man trodde de Naturgudarne wara blidkade genom desamma; liksom Judarne ansågo deras wälsignad under Sabbaten wara en bild af Juddiska Församlingens försoning eller befrielse ¹⁹⁹).

18.

Yggdrasil.
(Werldslifwet.)

Då våra fäder i sin mytblåra liksom förderdelat hela Naturen genom sinnebilder af hwarje särskild kraft, så, för att sätta denna låra i likstämmighet med des första och enda urbegrepp, — d. ä. med mysteriet om Allfader, — måste de wisa alla dessa särskilda naturkrafters sammanverkning i tiden. Och då denna krafternas sammanverkning endast äfystade det Helas bestånd, eller Werldslifwet (Universum), och detta skulle genom en bild äfkläddgöras, så måste

den wisas på en enda punkt; och detta samlingsställe, medelpunkten för alla krafter, blef en stående form, då deremot Naturkrafterna hwar för sig betraktade, woro sig sjelf rörande gestalter; och denna samlingspunkt war mera betydningssfull än de sjelfwa, lika som templet, Gudomens boning, är högre än dess prestes, hwilka offra deri. Så framstår i Lamaiska läran samlingspunkten för alla naturens krafter under bilden af en ofantlig werldspelare, Siumer, Sula eller Cola kallad²⁰⁰), hwilken upprätthåller hela werldshyggna den, i hwilken alla dess Gudar omfider förborgat sig²⁰¹) och upprå hvars spets werldens skyddsandar bo i sina stott, medan sol, måne och alla stjernor swäfwa i krets omkring den, samt fyra större och fyra mindre werldar²⁰²). Så afbildas, äfwen denna samlingspunkt i Kinesarnes myth om Tai-tie, den stora axeln, werldens grundfäste, roten till allting, som ingen kan utgrunda, och likwäl är till, som är himmel i himmelen, jord i jorden, och element i elementerna; för bilden och begreppet af alla ting, allt ordnande fastt sjelf utan wilja, allt werkande, fastt sjelf utan tankkraft²⁰³).

I Eddaläran framställles denna samlingspunkt medelst Mythen om det omätliga trädet Yggdrasil, som äfwen kallas werldsträdet. Der höllo alla Gudarna (naturkrafterna) Dom eller samwerkning, hwarje dag; der war deras dom ett uttryck af den jenniwigt, som måste wara i naturen, om icke

den ena kraften skall alldeles tillintegro den andra. Men denna dom war sjelf förestafwad genom en högre wisja, genom en nödwändighetsslag, så wida allting utgick från sjelfwa urbegreppet om Allfader; och om denna nödwändighetsslag skulle uttryckas genom en sinnebild, måste den wisas högre än de särskildta naturkrafter, som stodo under den samma. Deras uppkom Mythen om Nornorna, derföre måste äfwen dessa Wäsen blifwa högre än Naturgudarne. Men då dessa Nornor, sålän de i tiden föreställde den osynlige Allfader, icke kunde anses alltså närlärande såsom Han, och då Tid är endast det totala uttrycket af lif, så måste äfwen för dem utmärkas ett enda ställe, der de kunde verka tillhops. Häraf uppkom bilden om Urds brunn, d. ä. det förflutnas fälla, såsom en kollektiv bild af all orsak och werkning. Och hwar skulle denna urtidens fälla ligga, om ei wid Yggdrasills rot, wid Werklifwets heliga ursprung, wid den roten, som räcker upp öfwer himmelen, som Mythen säger, upp mot den osynlige Allfader? — På detta sätt äfästoliggjordes hela naturen i en enda bild, på en enda punkt. Så blefwo de särskildta naturkrafterna, hwilka under sjelfrörtiliga bitter framträtt, åter hopsamlade under ständande asken Yggdrasil, såsom Wala fallar den ²⁰⁴), under det ewigt grönskande trädet, som närdes af urtidens fälla, genom Nornornas hand, hwilka i tiden föreställde Allfader; och liksom Gudarnes sam-

ling wid Idawallen är en sinnebild af naturens daningsdrift eller fräfwande till form (se 13:de stycket), så är Gudarnes domsställe wid Yggdrasil en sinnebild af naturens nödwändiga begränsning i dess daning; det förra uttrycker förmågan, det sednare lagen hwarefter denna endast får yttra sig, det är: naturen verkar å ena sidan såsom ett gudomligt lifswäsende, och å andra sidan står den själf under den gudomliga wiljan eller nödwändighetstagen, utom hwilken hela skapelsen skulle sönderfalla till oändliga delar, och aldrig kunna utgöra ett Universum.

Innan Wala talar om Nornorna, beskriwer hon det hemlighetsfulla trädet med dessa ord:

"Allt wet jag stånda,	"ur klara fällan —
"heter Yggdrasil,	"ståndar ewigt grön,
"Eronan fuktad	"öfwer Uedarbrunnen ²⁰⁵)

Och Sturl. Edda säger: "Wid asken Yggdrasil är Gudarnes förnämsta och heligaste ställe. Der hålla Gudarne dom hwar dag. Denna ask är det yppersta af alla träd. Dess grenar utbreda sig öfwer hela werlden, och råcka upp öfwer himmelnen²⁰⁶." Så säges i Judiska skrifter om Lifsens träd, att dess höjd war femhundra års resa²⁰⁷). Och lifsens träd war en sinnebild af Guds lag²⁰⁸) liksom Yggdrasil war en bild af Naturens lag och ordning, d. å. af Allfaders osynliga närvaro i tiden. Så är äfwen i Zundernes lära, Wipalsträdet en sinnebild af deras W. Önu, hwilken

Gudomligheten föreställer den under hållan de
 makten i naturen ²⁰⁹), och hela werlden
 framställes af dem som ett träd; hwars gre-
 nar gå ner åt, hwars rötter gå uppåt ige-
 nom Universum ²¹⁰) och den som känner
 detta träd, känner äfwen de heliga Bedas-
 böckerna ²¹¹). Ja, Judernas Parangerbe-
 hab, allstringsbeskaffenheten (produktions-
 kvaliteten), säges wara lik ett rakt och
 slående träd, och i hela werlden är detta
 träd ensamt, och hela werlden är full deraf
 och uti dess storhet, och hwad som är högre
 än det, är ensamt det universala, hwilket är
 större än allt ²¹²); i Eddamytherna, der All-
 faders wäsende är förborgadt, föreställa Gu-
 darne den synbara naturens särskilda krafts-
 yttringar, men alla dessa krafterns sammans-
 verkning betraktad som ett enda Helt, ut-
 gjorde Werldsordningen eller Lifwet, hwilket
 föreställdes under bilden af ett träd; så war
 äfwen af Judarnes Wise den högste Guden,
 hwilken lik Nordlärans Allfader war osyn-
 lig och onåmd, blott betraktad i anseende till
 sina synbara egenskaper och verkningar i na-
 turen, och dessa uppättades också under bild
 af ett Träd, kalladt Sephirothstrådet, ²¹³;
 fast detta war mera en uträknad dogmatisk
 tankebild, och Yggdrasill en poetisk sinnebild.
 Ja, Kabbalisterne framställde Guds namn
 Elohim i form af ett Träd, hwars rot,
 stam och grenar särskilt afdelas och dock sam-
 mantagne utgöra ett erdt träd ²¹⁴).

Men Nordmythens Yggdrasill tyckes fö-
 reställa icke allenast werldslifwet (Univer-

sum) utan åsven Menniskan, såsom ett uttryck af detta werldslif; och i hela denna Myth röjes ett beständigt swäswande emellan framställningen af werldslifwet i allmänhet och af menniskolifwet. — Likasom i Eddalåran hvarje Mythiskt Gudomlighet, sinnebild af en wis Naturkraft, på en gång afbildar denna kraft både i den menniskliga naturen och i werlden — så låmpas bilderna af Yggdrasill än till det ena, än till det andra, för att under ett enda begrepp sammansmälta dem båda. Denna synpunkt bör icke föråstas, om hela sinnebildens skall framstå klart. — "Werlden" säger den Japanesiska Lårans skiftare, "kan betraktas som en stor menniskobild, hwars hufvud är himmelen, des ögon stjernorna, des hår träd och plantor, des ben stenar och metaller" ²¹⁵). Och i Judarnes skrifter säges om Adam, sinnebilden af den sanna gudalåran och menskligheten, att han sträckt sig med sin kropp öfwer allt, från den ena werldens ände till den andra ²¹⁶). Och på samma sätt war åsven hela Judiska folkstammen af Sabbatsterna förestäld under bild af ett cederträd, som med sin topp räckte ända till himmelens ödie, som med sina grenar öfhyerupgade alla dem, som bodde på jorden, och som med sina rötter räckte ända ned till afgrundens botten ²¹⁷). Ja, sjelfwa Sephirothsträdet afbildade åsven hela Judiska folkstammen, betraktad såsom förenad med Gud genom sin låra, och zersöre ensamt utgörande den werk-

liga menckligheten ²¹⁸). På samma sätt war
 Yggdrasil i Eddalåran både en bild af Werlds-
 lifwet och af menniskan. Wåra fäder, som
 kände sig ådlare och mera bestånda för ett
 högre syfte efter tiden, än de förgånglige
 Naturgudarne, fastän de fruktade dessa, kunde
 icke uppfatta sitt slagte under en lågre
 sinnebild; och att göra den högre än dessa
 Naturgudars, hade varit att tillintegro dem
 och frambringa en twetydighet emellan men-
 niskan egen storhet och dess fruktan för dessa
 krafter. Eddalåran, skild från allt högre
 eller lågre begrepp om sjäswandringen, fram-
 ställer inga Gudomligheter under djurs skep-
 nader, likt andra mytblåror, om ej såsom en
 blott tillfällig omskapning (metamorfoz), hvil-
 ken dess gudomligheter sjäswa antogo; derför
 skulle våra fäder, som i sin Mytblåra ef-
 terletade grundorsakerna till det Hela lif, under
 lifwets högsta bild — Menniskan — upp-
 fatta allt, utom menniskan själf; liksom
 å andra sidan, menniskan själf, såsom det
 högsta i skapelsen måste wara en afspiegling
 af det Hela eller werldslifwet. De framställ-
 de derför både werldslifwet, och menniskan —
 den stora och den lilla werlden — under sin-
 nebild af ett träd; och denna bild kunde, ut-
 tan något ingrepp i Naturgudarnes storhet,
 utwidgas efter behag. Den ordning, som
 Wala följer i sin sång, tyckes äfwen angif-
 wa, att hon weiat afbildat menniskan såsom
 en liten werld, eller sammansmältat henne med
 bilden af werldslifwet; ty Wala går omedel-
 bartigen

barligen från Mythen om människans skapelse till den om Ygg-drasill, och hon länkar uttrycket om Nornorna både till människosläktets och världens öden. Vi erinra oss att den första människan i Nordmyterna kallas Ask; och han, jemte qvinnan Embla, såges i Sturl. Edda vara skapad af ett träd, (se 15:de stycket). Svårt är det att bestämma hvariföre man just tagit askträdet till sinnebild för det begrepp, som Ygg-drasill skall uttrycka, man vet blott att askträdet var i poetiska bilder framställt som det wackeraste och högsta²¹⁸); dess rötter tränga sig vida omkring dess stam, och en af dess mest synbara egenheter är, att det knappt kan utrotas från den plats, der det en gång fått rotfästa sig, hwilken egenhet passar till det stora träd, som skulle afbilda världslifwet. Ditt kunskapens träd på godt och ondt, måste Ygg-drasill, sinnebilden af världen och människan, hysa både det goda och det onda; och likasom lifsens träd war endast till för människosläktet och stod midt i lustgården; så tyckes att Ygg-drasill, hwars grenar utbreda sig öfwer hela världen, och hwars rötter gingo genom alla de världar, som våra fäder föreställt sig, äfwenledes stod midt i världen, d. å. på jorden, hwarest människorna fingo sitt boställe, hwilket kallas Midgård, eller den medlerska lustgården (se 6:te stycket). Namnet Ygg-drasill betyder Yggs, eller Odens häst, ty det heter att Oden, sjelf öfrad åt sig sjelf, hängde på detta wind-

susande trädet i fulla nio nätter, då han upps
fann runkonsten ²¹⁹). Det war endast på
detta ställe som werldslig wisshet kunde läras.
Om Upsala Konung Forund säges äfwen
bildwis att Odens hoga häst honom bära
skulle ²²⁰); ty han blef hängd i ett tråd.
Namnet *Aswa-t ha*, som *Indiska Mythen*
gifwer åt det stora werldstrådet, lär äfwen
betyda: *Håst-tråd* ²²¹); derföre blifwer
hästen ansedd wid häststoffret, såsom en stor
bild af werlden ²²²). På ett ställe i *Säm.*
Edda omtalas det tråd:

”som i alla land

”breder sig, också dess grenar ²²³).

”Få af menskor weta

”af hwad rötter det är wuret ²²⁴).

”Eld och jern ej skada det ²²⁵).

Om det kallas der *Mimatrådet*, förmodligen
derföre att *Mimer* sades bo wid dess ena rot
(se 20:de stycket); och är detta kanske den äld-
sta benämning, som i mythen blifwit gifwen
åt denna sinnebild af werlden och menniskan;
då namnet *Ygg-drasill* tilläfwentyras sedan,
enligt skaldernas sätt, uppkommit såsom en
poetisk omskrifning, grundad på den sång,
som tillägges *Odin*, när han uppfann runor-
na, i hwilken sång detta tråd icke heller namn-
gifwes, utan blott omtalas på ett hemlig-
betesfullt sätt:

”I windsusande trädet —

”å det tråd,

”som ingen wet

”af hwilken rot det upprinner” ²²⁶).

19.

Ygg=drasills rötter.
(Grundegenskaperna)

Annu återstår mycket att säga om det heliga askträdet Ygg=drasill; dess rötter, stam och grenar beskrivas i båda Eddorna, fast den hemlighetsfulla Wala förbigår allt detta. Sturl. Edda säger: "Trenne detta trädets rötter uppehålla det, och sträcka sig widt omkring ²²⁷." Dessa rötter förebilda den moraliska, den intellektuella, och den fysiska grundegenskapen; det är dessa som uppehålla werldslifwet, i alla dess olika skenader, och dess rötter sträcka sig widt omkring. Så säges äfwen i Indiska läran, att werlden är en bild af Brahm, den högsta Guden, och liknar ett träd, hwars rötter gå uppåt i Brahm; de trenne kvaliteterna äro tre stammar, de fem elementerna äro grenar; dess blad äro i ständig rörelse ²²⁸).

Om den roten af Ygg=drasill, som afbildar den moraliska grundegenskapen, säger Sturl. Edda: att den sträcker sig åt Asars ne ²²⁹). Denna rot når upp till himmelen, och under denna rot är en brunn, som är mycket helig: han heter Urds brunn; der hafwa Gudarne sitt domställe. "Hwarje dag rida Gudarne dit ²³⁰)." — Gudarne eller naturkrafterna kunde icke enskildt handla hwar för sig, om det hela

skulle bestå (se 18:de stycket). Det heter att
 ”många sagra ställen finnas i himlen” —
 nämligen wid den roten af Yggdrasil, der
 Urds brunn ligger, och till hwilken Bifraust
 (regnbågen) leder, — ”och dessa ställen be-
 skyddas genom ett gudomligt wårn
 ”²³¹.” — Utom den boning, hwari de
 tre Hornorna bo ²³²) uppräknas äfwen Alf-
 hem, der Ljusalferna hafwa sitt hemwist ²³³),
 samt fyra andra boningar, tillhörande sådas
 na Gudomligheter, som äro sinnebilder af det
 moraliska goda, nämligen: 1 Balders bon-
 ning; ty han war det högsta uttryck af Os-
 skuld och Fromhet, och i hans boning,
 heter det, såles intet orent ²³⁴). 2 Forset-
 tes boning; ty han war Balders son och Rätts-
 wisans sinnebild. 3 Heimdalls borg; ty
 han föreställde Gudafriden och Waksam-
 heten. 4 Odens boning Walastjalf, hwar-
 est hans högste Nidstjalf står, och hwari-
 från han ser allt i werlden, och war äfwen
 detta en bild af moralisk systerling, ty här
 kunde hans blick urskilja godt och ondt. ”Här
 ”ser han hwarje menniskas alla hand-
 ”lingar, och beariper alla de ting, som
 ”han der skådar ²³⁵.” Desutom kunde Os-
 den äfwen såsom krigsgud hafwa fått en
 moralisk betydelse, ty tapperheten war hos
 våra fäder, likasom hos Judar och Romare,
 ansedd för en af bufwuddygderna. Till an-
 förde sex heliga ställen, — hwilka sålun-
 da tydligen skiljas från de boningar, som
 tillagnas de andra, med ämnet mera befryn-
 sade gudomligheter, — kunde man äfwen

lägga de tre himmelska boningar, som på samma gång omtalas och sägas ligga wid världens sörda anda, allt högre öfwer hwarandra, der Ljusalferna och alla goda och rättfinnade menniskor skola bo, när både himmel och jord tillintegres²³⁶); likväl skulle man kunna tro att dessa sednare äro ett tillägg af friska lärosatser. Gudarnes boningar tyckas ännu mera åtskilda, då det såges att de höllo Ting wid denna rot af Yggdrasil, hwarest Urds brunn är, och hwilken rot sträcker sig upp öfwer himlen; ty de redo dit öfwer Wisraust, hwilken Gudarne gjort såsom wäg till himlen från jorden (se 12:te stycket), och detta uttrycker att Gudarne wärlade öfwer allt i hela naturen.

Den andra roten af Yggdrasil wänder sig åt Grimthursarne, "dit, hwarest fordom Ginnungagap war²³⁷;" — d. ä. det omåtliga tomma rummet, hwilket man trodde vara till, förån världen blef skapad. — Och under denna roten är Mimers brunn, "hwari wisdom och förstånd äro dotte²³⁸." Brunnen ägare, Mimer, är full af wisdom, ty han dricker af brunnen ur Gjallarhornet²³⁹). Denna rot af Yggdrasil föreställer den intellektuella grundegenskapen, hwilket vidare råjes af denna vers ur Sam. Edda:

"I Mimers brunn den flara,
"döljes menniskornas wisdom²⁴⁰."

Mimer ställes i alla urfunderna helt och hållet från de andra gudarne; han anses icke på något sätt beskyddad med dem, och uppräfs

nas icke såsom hörande till deras antal; liksom måt tyckes denne Mimer höra till Eddiska Mytblåran, och icke vara beslägtad med någon äldre. Han lefwer alldeles ensam vid sin brunn, och är derföre sinnebild af en grundegenkap, icke af en söndrad kraftyttring. Endast hans hufwud omtalas; liksom Gretens Praxid icke endast föreställdes med hufwud, och blott hufwuden af offerdjur egna des henne; ty hon war en bild af Ljuset och Statsordningen, af den första början och af fulländningen ²⁴¹). Mimers hjerta omtalas måt på ett ställe i Sam. Edda ²⁴²); men utan all syftning att utwidga sinnebilden om Mimer: och det balsamerade hufwud, som den historiska Oden brukade såsom orakel ²⁴³), war en syftning på den mythiske Mimer, icke ett upphof till denna sinnebild; ty det heter att Walguden, den mythiske Oden, sielf wid Gudarnes sista strid skulle rådfråga Mimer ²⁴⁴), och att Oden redan i tidens början måste sätta sitt öga i pant hos denne, för att få en dryck ur hans brunn ²⁴⁵). Derföre säger Wala:

"Allt wet jag, Oden!" Mimer dricker

²⁴⁶hwar du ditt öga "mjöd hwar morgon

"dolt i den klara "af Walfaders pant.

"Mimers brunn. "Förstån Jän, eller hwad? ²⁴⁶).

I poetiskt talesätt liknas detta heliga watten wid mjöd, forntidens förnämsta dryck; liksom det uttrycket hwar morgon är en poetiskt bild af en oföränderlig kraft. Så såges Åsven i Bibeln, att Herrans nåd är hwar morgon ny ²⁴⁷). Ett högre värde kan måt icke sättas på wissheten, än att Szwerguden,

sielf förnufts kraftens bild, gifwer sitt öga i
 pant för en dryck af Mimers brunn; och en
 mera djuptänkt bild om wisdomens höga ur-
 sprung, lär swäriligen finnas än den, att
 wisshetens källa går från den omåttliga rym-
 den, der urämnet bbrjades, fastän den i tis-
 den åsven har måsans första råa affomlin-
 gar i sitt grannskap; ty icke allenast genom
 oberoende forssningar, utan åsven genom er-
 farenhet och materiella medel, söker tän-
 karen utforska Naturen. Så heter det i Bi-
 beln om Wissheten, att Odden och afgrun-
 dens fördobaste djup såga: Wåra öron haf-
 wa blott hört ryktet om henne ²⁴⁸).
 Mimer tillhörde icke jorden eller himmelen,
 utan satt wid sin förborgade källa. Sjelfwa
 Oden, Szwerguden, förnufts kraften, sck icke
 wara för wis; dersöre upprepas det tre gån-
 ger i Odens höga sång:

”Godt förstånd

”hwar man bör äga;

”men ej för mycket wisdom ²⁴⁹).

”Ty en wis mans hjerta

”sällan gladt warder,

”om det en allwis äger ²⁵⁰).

Så yttra sig åsven Indernas och Judarnes
 heliga böcker ²⁵¹). — Men vidare om detta O-
 dens pantsatta öga, i början af nästa afdelning.

Den tredje roten af Ygg-drasill, som
 går utöfwer Miselhem, och under hwilken
 Szwergelm är, blifwer således sinnebilden af
 den fysiska grundegenskapen. Hade werlds-
 lifwet kunnat yttra sig utan ämnet, då hade
 Ygg-drasill, såsom dess afbild, endast behöft de

tvenne rötterna, som föreställa den moraliska och den intellektuella utregenskapen; men då ämsnet är ett nödvändigt villkor för lifvet här i tiden, och detta ämne är i oupphörlig strid med lifvet, så måste Ygg-drasills ena rot sträcka sig ut till Nifelhem, föld- och dimwerlden, och der måste den oupphörligt gnagas af mörkrets Förste, Midhögg; ty "i Svergelm" heter det, "hos Midhögg, äro så många ormar, att ingen tunga kan dem räkna"²⁵²). Säm. Edda säger:

"Ormar flera ligga

"under trädet Ygg-drasill

"än en omis det förstår"²⁵³).

Detta materiens wälde uttryckes i den heliga Strift under bild af mörkrets och födtens barn²⁵⁴). Af Omers fött skapades jorden²⁵⁵), och Nifelhem är földens och mörkrets urwerld (se 3dje stycket). Och Midhögg är en sinnebild af allt mörkt och ondt, lifasom Egyptiernas Typhon, hwilken war en oförsontlig fende till Osiris eller Solen, lifwets sinnebild, och denne Typhon såges ha wa blifwit förwandlad i en krokodil²⁵⁶), hwilken skapad någorlunda swarar emot Midhöggs draskehamn. Säm. Edda uppräknar namnen på de ormar, som gnaga Ygg-drasills ena rot²⁵⁷); men dessa äro blott poetiska omskrifningar, tagna af ormars olika utseende; deribred gifwer Gunnar i sin sång samma namn åt de ormar, hwaraf han döddades²⁵⁸).

Säm. Edda säges:

Tre rötter stånda

"å trenne wägar

"från Asken Ygg-drasill:"

"Under en bor Hell,

"Grimthursar den andra,

"menniskor den tredje"²⁵⁹).

Hell, Dödgudinnan, bor i Nifelhem²⁶⁰); detta träffar således in med Sturl. Edda, liksom uttrycket om den andra roten; men det, att menniskorna bo under tredje roten, är förmodligen härledt af det begrepp, att Yggdrasill föreställer så väl själwa menniskan, som werldslifwet. Det heter i Sturl. Edda, att denna rot sträcker sig åt Asarne²⁶¹), och Gudarne skulle icke kunna sägas hålla dom wid denna rot, och ännu mindre de höga Nornorna bo der, om den samma icke räckte upp till himmelen, som det heter²⁶²). Menniskan, i hwilken wäsen det högsta moraliska syfte innefattas, kan också anses boende närmast denna roten af werldstrådet; ty endast genom detta närmande till sitta syfte, är hon menniska. Hvad angår Nifelhem, så tyckes det vara i denna myth skildt ifrån Ginnungagap, tilläfsventyrs för att uttrycka det blotta materiella, hwilket Nifelhem redan till en början antydde (se 3:dje stycket) skildt ifrån det oändliga allsmåttande rummet, hwilket Ginnungagap afbildade, oaktadt detta rum sedan genom tiden fått en wiß begränsning.

Sturl. Edda talar vidare: "Om denna myten är mycket att säga. I dess grenar sitter en Ern, som är mycket wetande, och emellan hans ögon sitter en hök, som heter Bedersölner (eller Bedersöfner²⁶³)". Ernens hamn är den steynad, som i Nordmythen allenast Oden bland de goda magterna såges hafwa antagit, hwilket lifnar den

örn, som tillägges Zeus; och det uttrycket att denna örn är mycket wétande, och att hans ord reta Midhögg, som fräter på Yggdrasills rot²⁶⁴), detta sammanträffar nogga med begreppet att Oden såsom Svervgud war Förnuftskräftens sinnebild. Enligt Nordmythen hörde också Hökens hamn till Frigg, som war denna Odens maka; således bådas hamnar på ett ställe förenade. Persernas högsta, renaste Guddomlighet Ormuzd hade utestutande Höken och Örnens till sin bild²⁶⁵). Egyptierns och Grekernas sinnebilder woro i närmaste förwandtskap: hos den förre ansågs Höken som den heligaste fågeln, och en sinnebild af den qwinliga naturprincipen²⁶⁶); hos den sednare war Örnens bredwid Zeus en bild af den manliga naturprincipen och makten²⁶⁷). Dessa två kunders åfwen i Nordmythen föreställa det wétande och det lidande grundwäsendet i naturen. I Yggdrasills grenar borde dessa båda sitta, och så nära förenade som de här finnas, om dermed skulle uttryckas att dessa båda grundwäsen tillhopatagne utgdra lifwet. Så sitter åfwen Sparfwen på hundens hufwud i den Egyptiska hieroglyfen af Årswerlingen; åfvensom Sibkräftan på Isis' hufwud, såsom bild af den wätstefulla delen i naturen²⁶⁸). Att Oden och Frigg icke kunde föreställas personligen boende i Yggdrasill och skilde från sambandet med alla de öfrige naturgudarne, det bör förstås; men också kunde inga andra än de båda föreställa den manliga och den qwinliga naturprin-

eipen; ty de woro alla Gudars (naturkrafters) och menniskors fader och moder²⁶⁹). Måhända att Habros, som i Säm. Edda kallas den förnämste af höllar²⁷⁰), är densamme, som Bederslöfner. På ett annat ställe i Säm. Edda talas om Hanen Widofner: "helt af gull han glimmar och står i klara lusten" uppå Mimatrådets (Yggdrasills) qwis "star"²⁷¹). Förmodligen är denna hane och förenämde Drn, samma sinnebild och kanske äfwen den samme som Odens hane i Balhall. Det heter "att den onde Lofe ned wid Odens portar blottat ett wapen, för hwilket Widofner skulle i afgrund falla, om ej Lofe wore bunden"²⁷²). Den verkande principen får icke gå under; ty då upphör lifwet helt såsom lif. — Äfwen såges att "en Skorre, som heter Natatöf, springer upp och ned längs efter Åfken, och söker att "sätta split emellan Drnen och Midhögg"²⁷³). Om denne talar Säm. Edda:

"Drnaorden

"ned han bära skall

"dem att Midhögg säga²⁷⁴).

Denna Natatöf tyckes vara en sinnebild af den wacklande, obestända principen i wärldslifwet, äfwen som i moraliskt afseende ett uttryck af Lätt sinnet, i menniskonaturen. Midhögg sitter i drakehamn på Yggdrasills ena rot, likt ormen, som förförde Eva. Mellan honom och Drnen wäcker ständig split. Drnar och drakar beskriswas alltid i fejd med hwarandra, och flera Roms och Greflands snillen framställa dem såsom det goda,

fridande mot det onda²⁷⁵). Eforren, i sitt utseende behaglig, men i sitt lynne ombytlig och utan all flyktighet, kunde wara en afbild af det småaktiga Lättfinnet, hwilket oupphörligt sätter wår renare kraft i strid med det kroppsliga. Om Ratatosk kan här ledas af ratha (råda) och tosa (wackla), uttrycker detta namn rådwill.

§ Sturt. Edda säges vidare: "Fyra hjortar springa omkring i Afsens grenar, och bita knoppar²⁷⁶;" och Sam. Edda säger på ett ställe att:

Trådet Yggdrasil "Hjorten biter oswan,
"drager större tunga "men på sidan ruttnar,
"än det menstor weta. "Nidhögg fräter nedan"²⁷⁷).

Då på ett annat ställe heter det att "fyra hjortar beta af det glesa gråset (Håringr) d. å. Iðfvet å de froliga grenarne²⁷⁸). De kallas Dain, Dwalin, hwilka redan förut blifwit nämnde bland Dwergarne (se 14:de stycket), samt Dyneyr och Dyrathror. Gifningswis kunde man framställa dessa såsom sinnebilder af elementerna eller af årstiderna och människans åldrar; ty dessa sednare förtära lifwets knopp, och den får icke mogna, förrän ewighetens sol bestrålar den. Man kunde förslagswis ansbra, att Alderdomen är, likasom Wintern en fullkomlig ddb (Dain); Barndomen är likasom Wåren en dwala (Dwalin); Unglingaåldern tål buller (Dyneir) och liknar den äffulla Sommarens, och Mannaåldren har dörrwakt (Dyrathror) eller födebekymmer, likasom hösten instänger grödan. De fyra hjorthuswud, som woro wid Grefiska naturgudinnans

urgamla bild, har man trott betyda de fyra
 månsförändringarne²⁷⁹); men Nordmythens
 fyra hjortar woro tilläfwentys förr en sinnes-
 bild af årstiderna, hwilka Solen bestämmer.
 I Sam. Edda nämnes också Solens hjort,
 hwars fötter stå på jorden och hwars horn
 råcka till himmelen²⁸⁰). Denna liknelse är
 förmodligen lånad af någon äldre sinnebit,
 likasom flera andra i samma sång. Kanske
 Lapparnes bruk, ännu i sista århundradet,
 att tillbedja slagtrade rendjurshorn²⁸¹), har
 sitt ursprung från mythen om Ygg-drasills
 hjortar; kanske dessa hjortar äfwenteds, likt
 de fyra djuren, som, enligt Gudarnes skrif-
 ter, uppbåra Guds thron, skola beteckna hela
 den lefwande Naturen²⁸²). I Lamais-
 ska läran omtalas äfwen det underbara trä-
 det Sampuh, wid hwilket äro fyra stenar
 med olika djurhu fwuden på hwardera²⁸³)
 Skulle Leradstrådet, som säges stå i Wal-
 hall²⁸⁴), kunna anses som en utgrening af
 Ygg-drasill, då wore Heidrun och Gifthyrner,
 hwilka beta af Leradstrådet, enahanda med
 ofwännämnde hjortar; men vidare här om i
 3:die Afdelningen.

20.

Nornorna.

Wi kallas nu den hemlighetsfulla bo-
 ning, som står wid den roten af Ygg-drasill,
 hwilken råcker upp till himlen, och hwarest

Nornerna sades bo ²⁸⁵). Både i Säm. och Sturl. Edda kallas dessa högga Skydswäsen Nornor; endast Walas sång förtiger detta gemensamma namn, och kallar dem blott Urd, Verdandi och Skuld, hwilket betecknar det Förflutna, det Närwarande, och det Tillkommande. Så förtiger hon äfwen Alfaders namn, af hemlighetsfull wördnad dersföre. Hon beskriwer Ygg-drasill och säger:
 "Dadan komma mör   "En kallades Urd,
 "mycket wetande,   "den andra Verdandi,
 "treenne ur den sal   "de skuro å staf
 "under kronan ständar: "Skuld den tredje" ²⁸⁶).

Wid Ygg-drasill, sinnebilden af Werldslifwet, måste den boning stå, som Tidens Herrskarinnor skulle bebo, och denna skulle beskyddas af ett Gudomligt wärn ²⁸⁷); ty de woro Gudomlighetens sinnebild i tiden. De kallas mycket wetande, ty de verkställa Alfaders wilja, under sin treeniga gudaform; dersföre har Wala likasom föreställt den tredje utgående af de två förlösta, hwarmed betecknas den eändliga sammanförningen af händelser, hwilken wi benämna tid: således woro dessa Nornor lika på allt sätt. De äro högre än Gudinnorna, ty det heter om Nornorna, att

"De lag sifsta,

"och för werlden tälja

"ddets domare" ²⁸⁸);

hwilket ingen Gudinna förmådde. Likwäl kallas de Mör; ty de woro alltid lika unga, då det deremot heter att hieswa Gudarne kunde åldras ²⁸⁹). Sturl. Edda säger, att "der står en stön byggnad under Alfien, wid

”Urds brunn, från hwilken utgå de tre mör,
 ”som beta: Urd, Werdandi och Skuld. Dessa
 ”mör bestämma menniskornas lefnadstid, och
 ”kallas de Nornor”²⁹⁰). — Här inskränkes
 Nornornas makt till menniskoättens lifs-
 bestämmelser, då Wala deremot låter dem
 för werlden tälja ödets domar. Att Wa-
 las uttryck är enligt med den ursprungliga
 mythen, bewises icke allenast af flera ställen
 i Säm. Edda (se 21 stycket), utan äfwen af
 Sturl. Edda sjelf, som strax derpå säger, att
 ”än flera Nornor finnas, nämligen de, som
 ”insinna sig, när en menniska födes,
 ”för att beståra den dess lifstid”²⁹¹).
 Hon säger vidare, att dessa äro af Guda-
 slag; men derigenom förblandar hon dem med de
 högsta tre Nornorna, hwilka ensamt woro af
 Asa-ätt, som det heter, d. å. af Guda-art,
 men icke är meningen att de woro med Na-
 turgudarne bestågade till sin härkomst, wi-
 dare än att de, lifasom dessa, woro gemensamt
 tillwarande i werldslifwet. Wals uttryck om
 dessa höga Nornor att ”de lif kora” tyckes
 i öfrigt mera bestämna deras deltagande i
 det hela af werldslifwet, än i det enstildta
 af menniskolifwet, så wida lif mera uttrycker
 tillwarelsen i tiden, än ett bestämmande af
 denna tillwareses yttringar.

Stilnaden mellan Nordbons Nornor och
 Söderländarns Pareer, wid sin slända, ins-
 ses lätt; likwäl finnas i nyare Eddiska sån-
 ger wisa bilder, som tyckas likna mythen om
 de sednare. Der talas om Ödets trådar²⁹²)

och i det högtidliga qwädet om Helge såges uttryckligen att Nornorna:

"Spunno med makt	"gullene banden,
"Dets trådar,	"och midt under
"då borgen dånade	"månans sal dem fäste.
"i Brälunden:	"Öster och wester
"De utwecklade	"de ändarne fäste ²⁹³ ."

Man har hittills trott att anförde sång wore ren historisk; men man torde tilläfwens tyrs kunna wisa att den blott är mytisk eller allegorisk. I sista fallet äro de Nornor, som nämnas deri, de högsta tre tidssrepresentanter af Allfader; i sednare fallet woro de blott så kallade Alfa-Nornor; ty det heter förut, att de Nornor kommo, som åt Helge dånade lifwet, och de bjödo honom blifwa mest frejdad bland Furstar²⁹⁴). Förmodligen war tron på de högga Nornorna till en början ensamt rådande; men, för att rädda begreppet om Naturgudarnes makt, war denna tro ett mysterium bland Eddalårans wisfare anhängare (se 17:de stycket), hwilket likwäl med tiden då och då dunkelt frambröt i de nyare poetiska skapelser, under nya bilder af Allfer och Fylgior, och hwilket allt mera fördunklades, sedan dessa lägre Skyddswäsenden framträdte. Ja, dessa lägre Skyddswäsenden måste omsider uttränga mysteriet om de högre Nornorna, sedan den grofve wördsnaden för Naturgudomligheterna fördunklat mysteriet om Allfader. Derföre tyckas stundom sjelfwa Gudarne hafwa sina skyddsgudinnor²⁹⁵) stundom åter synas de högsta Nornorna ingripa i det enskildta af menniskos lifwet²⁹⁶); och på detta sätt, ser man det

ursprungliga hoga begreppet om ett Gode, fiindom i sagorna nedsjunka till en rå fata-
 lisk, som nästan tillintegro den så kallade
 fria viljan i menniskanaturen; men allt
 detta tillhör blott sednare förtydningar af
 Eddalåran.

Sturl. Edda berättar, att "de Nornor,
 "som uppehålla sig wid Urds brunn, taga
 "hvarje dag watten ur brunnen, tillika med
 "leret, som ligger omkring brunnen, och ösa
 "det öfwer affen, på det att det grenar icke
 "se stola torra eller ruttna²⁹⁷). Detta wats-
 "ten är så heligt, att allt hwad som kommer
 "i brunnen, blir så hwitt, som hianan af ett
 "äggskal²⁹⁸)." Yggdrasil, Verldelifwet,
 kunde icke underhållas af annat än det heliga
 wattenet i Urds (Urtidens) brunn; ty det He-
 las tillwarelse består blott genom en oänd-
 lig tidsförlopp; och detta watten måste vara
 heligt, ty brunnen låg wid den roten af Ygg-
 drasil, som sträcker sig upp till himlen, och
 det kunde icke vara annorlunda, om fulla
 lifskraften skulle ligga förborgad deri. Endast
 det goda, som kommer i det förslutnas brunn,
 blir rent, och bestående genom sin renhet.
 Intet annat kunde, enl. Eddalåran, öfwer-
 lefwa tiden. Perserna ontala helsowattenet
 Binack, som Ormuzd skapat²⁹⁹). På fles-
 ra ställen i Biblen talas om Lifsens watten,
 som hade en lifgifwande kraft³⁰⁰), liksom
 ett sällt och oförderfwadt lif oftast framställes
 under bilden af ett oförgångligt tråd³⁰¹).
 Midt på det nya Jerusalems torg skulle

också vara ett lifsens tråd, omringadt af lifsens flod³⁰²). I andra Judarnes skrifter säges att källan med det lefwande watten uppväller under lifwets tråd, och om hon icke wore förseglad med det heliga namnet (Jehovah) skulle hon öfversvämma hela werlden³⁰³). Och i Indiska läran omtalas paradistrådet Wilpel, från hwilket lifswatten utflyter³⁰⁴); i Chinesiska läran nämnes det sßna paradistrådet Tong, som wattnas af öddlighetens källa³⁰⁵). I sß, sielwa Nilfloden war af Egyptierna anfedd som den heliga Urfloden, och källan till allt watten, och den troddes hafwa sitt ursprung i sielwa himlen³⁰⁶). Wala säger icke att Yggdrasills stam fuktas, utan kronan³⁰⁷); i allt när hennes blick öfgrä, ända de andras. Hon talar icke om leret, som ligger kring Urds brunn. Förmodligen har Sturt. Edda detta profaiska tillägg, för att wisa äfwen det jordiska ämnet, såsom nödewändig tillför för lifsytringen; men denna bild låg redan i den ena roten af Yggdrasill (se 19:de stycket). Då wattenet ansågs som grundämnet till allt (se 4:de stycket), behöfdes icke heller en tillsats af något annat ämne. Kanste denna profaiska bild uppstått genom det gamla bruket att med lera bestryka de skador, som angripa träd; ty det skulle förhindra Yggdrasills grenar att förtorka eller ruttna. Också säges uttryckligen i Sam. Edda, att trädet Yggdrasill på sidan ruttar³⁰⁸). Detta är en bild af werldens och menniskoflägtets förderf, liksom Brahmas lä-

ra på flera ställen yttrar sig, att denna werlden slundligen närmar sig till sitt förfall³⁰⁹). Och våra fäder, som förespådde Naturgudarnes undergång, kunde icke anse Urdarbrunnens watten nog måttigt för att hindra Yggdrasill från att åldras. Hos våra fäder war wattenbönningen öfelig, när de skulle gifwa sina barn namn³¹⁰). Twagningen war äfwen ansedd som en helig hemsed³¹¹). Allt detta sammantråffar med den sinnebild wi nyss omtalat, helst Yggdrasill föreställer både werldslifwet och menniskan, (se 18:de stycket). Wattenreningen war äfwen bruklig wid Grekernas mysterier³¹²). Snder och Perser anse wattenbönningen såsom den högstidligaste sinnebild af försoningen³¹³). Zuzdarnes twagning och war döpselse-akt äro uraliga bruk, hwilkas syfte war gemensamma grundlära antyder.

Äf det watten, hwarmed Yggdrasills fröna suktras, kommer daggregn, som i dalar faller³¹⁴); såsom Wala säger. Detta är tilläpventyrs en bild af naturens oändliga Lifsyttning eller alstringskraft. Uttrycket att daggen faller i dalarne, härrör wäl deraf, att dällderna äro de mest fruktbara, och att man ansåg berg och höjder såsom Zettars hemwist. Sturl. Edda säger om Yggdrasill: "den dagg, som deraf faller på jorden, kallar man honungsgregn, och den är biens föda"³¹⁵). Detta honungsgregn är äfwen en bild af naturens oförwanskliga lifskraft; dersöre heter det att efter werldens un-

dergång skulle menniskoflägtets flamsbrådrar
 lefwa af honungsdagg³¹⁶). Det tråd, som
 Araberna kalla Alf eller Al, är äfwen af
 Alfslågtet, och genom solstrålarnes werkan
 på des blad utpresas små hwita gryn, som
 Araberna ännu kalla himmelsk Man-
 na³¹⁷). Äfwen på vår Swenska ast pres-
 sas sötklibbiga gryn ur löfwen, wid stark solbets-
 ta; detta har kanske gett anledning till bit-
 den om honungsdaggen af Ygg:drasill. För-
 modligen menas äfwen denna dagg i Säm.
 Edda, då det såges, att från Mimatrådet
 (Ygg:drasill) faller det, som ej många
 weta³¹⁸). Kanske detta honungsregn skulle
 vara en bild af werldslig kunskap eller sans-
 ning, som endast kan sökas wid Mimatrådet;
 likasom Egyptierna, på en wis dag, spisade
 honung, och sade derunder: "fanningen
 "är söt"³¹⁹). Viet har länge warit en
 bild af werksamheten; och kanske man
 gett det samma stora betydelse, som Greken,
 hwilken framställde det i förening med Artes-
 mis, den stora fostermodren Naturen, och
 som en bild af den rena själen, hwilket
 trångtar till sitt hem³²⁰). Viets namn gafs
 åt Prestinnor³²¹), och det war en sinnebild
 af tillwärande nybyggen³²²); männe det
 då i Nordmythen äfwen sörebildat menniskos-
 stammen? — I Säm. Edda såges widare
 om Mimatrådet:

"Af des frukter	"deraf ut skall skynda
"skall å eld man lägga	"det som inne war;
"för de sjuka qwinnor;	"sådan kraft det har hos menskor ³²³ ."

Lillafwentyr's menas här barnaföderkor, för hvilka frukten af det heliga lifstrådet bildvis såges vara nyttig. Ödrelse och werksamhet är deras säkraste förvaringsmedel, och Naggdrasills frukt har sådan kraft för menkor; ty djuren behöfwa icke tvingas till dessa medel. Att lägga å eld, betyder inwiga, helga. Sturl. Edda säger äfwen att "trenne fåglar födas i Urds brunn: de heta Swanor, och från dem härstammar detta fågelsläkte" ³²⁴). Wala nämner icke derom. Förmodligen ansågos dessa fåglar som en bild af renhet och ofskuld, ty de äro hwitast af alla djur. Det högsta uttryck som mythen angifwer af Balders ofskuld, war det, att han war som det hwitaste af alla blomster ³²⁵). I Biblen nämnas hwita kläder, som en bild af ofskuld och dygd ³²⁶). Indier, Perser och Greker hafwa samma bilder i deras wisa böcker. De sednare helgade Swanen åt Apollo, Ijusets bild, och gäfwö åt sin Venus ett spann af Swanor, antingen för att afbildas hennes ursprung ur wattenet, grundelementet, eller också som en sinnebild af den rena kärlekens Gudomlighet. I Swanornas sång tycker man sig höra något klagande, hwilket lifslasom väcker minnet af det förflutna. Edderländarn ansåg Swanen som en sinnebild deraf ³²⁷), och att wåra sådet äfwen gjort det, synes af flera ställen, men i synnerhet af den oförlikneliga sången om Gudrun, då hon såg sin älskade Sigurds lik, och hennes tårar strömmade, "och högt instämde swanorna på gården, de härlige fåglar,

som Gudrun ägde³²⁸). Under ett dylikt begrepp singo kanske Swanorna sitt hemwist i Urd's (det förflutnas) källa.

Bid werldens undergång nämnas icke Nornorna, fastän det gamla trädet Yggdrasil skälwer och fusar³²⁹); men de nämnas icke heller såsom fortfarande efter tiden. De kunna icke vara, när ewigheten framstått, ty Allfader har då slitit twisten, som det heter³³⁰), och den ewiga friden är börjad. Tiden war endast det rum, hwaruti dessa händelser förbereddes, och detta rum måste förswinna, när de sig sjelfwe förbrände naturkrafterna, såsom werlande, förswinna. Då skall ewigheten framstå, och Allfader; intill dess synas Nornorna råda. Såsom förnufts-kraftens sinnebild kunde wäl Oden, Szwerguden, utgrunda dem; ty han wiste det tillkommande — d. å. genom slutlöjd och erfarenhet; — likwäl war hwarje tidspunkt en hemlighet för honom. Endast Allfader eller hans afbild i tiden: Nornorna — kunde lika klart genomskåda alla tidenst förflutna eller tillkommande skisten. Derföre wiste Oden att werlden och Gudarne skulle förswinna; men han wiste icke hur och när. Han wiste att Valder den gode, hans mest älskade son, skulle falla; men han wiste icke hur och när. Derföre hade han satt sitt öga i pant hos den wise Mimer, för en dryck ur hans källa; men lika förborgad blef ändå all tiden för honom. När wi på detta sätt betrakta Edas dalärens Szwergud enskildt, då se wi klart

hwad Nornorna i deras treenighet egentligen skulle beteckna.

21.

Lägre Skyddswäsen.

Sinnebilden om Nornorna kan, enligt hwad wi redan anmärkt, anses som en osynlig länk mellan mysteriet om Allfader och mytherna om Naturgudarne. Men då Nornorna framställas så höga och mäktiga, kunde dessa endast deltaga i den stora allmänna världsordningen; derföre uppfommo omsider mindre Skyddswäsen, hvilka troddes waka öfwer det mindre och särskilda, och man kallade dessa Alfes; hwaraf uppfom ett tredje slags wäsenden, under namn af Disor eller Fylgior, hvilka ansågos hbrande till hwarje enskild person. Sturl. Edda åtföljer dessa (se 20:de stycket), och i Säm. Edda heter det:

"Glokar tvenne	"De äro ensamt Huldre
"af Mauhgrasis mör	"för dem som bo på jorden
"swäfwa öfwer werlden.	"fast de bland Jettar fost- rats" 331).

Uttrycket i denna sista rad kan möjligen så förklarås, att de, swäfwande öfwer werlden, i luften, wattenet, m. m., bebo den oorganiska naturens omfång. I Säm. Edda förekommer en vers, som ännu tydligare åtföljer dessa wäsen; der säges:

"mycket olifättade "Några äro af Alfa-ätt,
 "tror jag Nornorna vara, "några af Alfa-ätt,
 "ej samma ursprung de hafwa:" några äro Dvalins
 döttrar" ³³²).

De af första släktet äro de tre Nornor, hvar
 om wi redan talt. De andra äro Alferna,
 hvilka äfwen kallas Alfa-Nornor, och trod-
 des vara närvarande wid barns födelse, för
 att tilldela dem deras lott ³³³), tilläfventyrs
 enligt de hoga Nornornas beslut; ty det är
 endast dessa, som för världen tälja Sdet's
 domar, enligt Valas ord. Om man wille
 jemföra begreppen om Alfier och Nornor med
 hvarandra, antagande att de alltid varit be-
 ständigt åtskilde, kunde man säga att Nornorna
 woro de befästande makterna i hela werldslif-
 wet, och Alferna blott de werkställande. Der-
 före heter det i Säm. Edda: "Alferna ur-
 skilja, Nornorna wisa" ³³⁴). De sednare
 förelägga hwad som bör ske; de förre åts-
 skilja för hwem det bör ske. Twifwelsutan
 menas äfwen desamma med Urds tjennare,
 hvilka, som Skyddswäjsenden, nämnas i
 Säm. Edda ³³⁵).

Sturl. Edda säger: "De Nornor, som
 "äro blida och af god härkomst, beståra lycka;
 "och när somliga menniskor råta i olycka,
 "så wälla de onda Nornor det" ³³⁶). Här-
 med äfwtas Alferna, hvilka sedan indelas i
 Ljusalfer och Mörkalfer. De förra äro
 "fagrare till utseendet än solen" ³³⁷).
 De sades beboj icke allenast Alfhem, som är
 ett

ett af de heliga ställen wid Ygg-drasills ena rot, utan äfwen den högste tredje himmelen, som kallas Widblain, widtblånande, eller den blå rymden³³⁸). Persernes Skyddsandar, hvilka de kalla Feruers, afbildas med wingar³³⁹) lifasom Biblens Änglar, och anses som etherns inbyggare, liksom Nordens Ruskalfer. — Mörkalferna äro, enligt Sturlesens Edda, "swartare än beck; de bo neder i jorden, och lifna icke Ruskalferna till utseende och än mindre till deras "fbretag"³⁴⁰). Samunders Edda säger, att wid nordranden af jorden, under Werldsträdets yttersta rot, gingo Swartalferna till hwila, jemte Dwergar, Thursar, Jetteqwinnor och Oddmän³⁴¹). Dessa Swartalfer tyckas wäl lifna kristendomens fallne änglar; men äro dock icke enahanda med dem; ty de äro mera warnande än förderliga wäsenden; d. w. s. sinnebilder af de följder, som härfluta af wisa händelser; men om de retades (om dessa följder ej med kloshet afledes) gjorde de ondt. Likwäl är det troligt att, under de första katolska tidwarfwen, begreppet om dessa wäsenden urartat till de hos allmänheten gängbara sägner om gastar och spöken, hvilka tyckas lifna Romarnes Larver.

Men lifasom de höga Nornornas betydelse förträngdes genom framställningen af lägre Skydswäsenden, så blefwo äfwen de sednare omsider förblandade med naturwäsenden. Derföre kallas Loke den listige Alf³⁴²);

och på många ställen i Säm. Edda blandas
 Alfar och Alfser tillhoppa, hwilket torde wara
 orsaken, hwarföre det heter, att Frej fått
 Alfhem, fast det tillhörde Alferna (se wid.
 24 stycket). Likwäl får man ej antaga, att
 dessa Alfser warit det samma som de så kallas
 de Wanerna; ty de skiljas tydligen åt, på
 flera ställen³⁴³). Sannolikare är det att Al-
 ferna, åtminstone i bërjan, warit det samma
 som Dwergarne. Ståten hårtill äro: 1] att
 det tredje släktet af skyddsandar kallas Dwa-
 lins döttrar, likasom Wala benämner
 Dwergarnes ena ätt: Dwalins Dwergskara;
 2] att både Alfser och Dwergar indelas i twenne
 slag, och det ena af Alferna säges bo under
 jorden, likasom Dwalins Dwergskara säges
 ur jordens berg och träff söka sig
 upp³⁴⁴); 3] att både Alfser och Dwergar sä-
 gas wara närwarande wid barns födelse; 4]
 att både Swartalfer och Dwergar icke tuns-
 na anses som i sig sjelfwe onda wäsenden, ut-
 tan blott som warnande; och 5] att Wala
 sjelf i slutet af sin sång nämner Dwergarne
 med namnet Alfser³⁴⁵), utan att på något
 ställe särskildt omtala de sednare. Desutom
 heter äfwen i Säm. Edda att Fwald war en
 Alf, då han i Sturl. Edda kallas Dwerg;
 — och då Dwergarne endast beteckna olika na-
 turförhållanden (se 24:de stycket), så kan man
 säga att äfwen de urstilja. Men oaktadt
 alla dessa likheter mellan Alfser och Dwergar,
 finnas de likwäl på flera ställen i begge Ed-
 dorna tydligen åtskilda, och man skulle kunna
 tro, att denna skillnad uppstått, sedan myste-

riet om Alfader och Nornorna förbrukades; ty då måste Alferna stiga i jernwigt mot Gudarne, så wida begreppet om de sednares tillkommande undergång tydligen angafs i alla mytber, och icke kunde utplånas, ehuru mäktige den gröfre gudstiensten annars gjorde dessa Naturgudar, genom de högga Nornornas bortskymmande. Men detta wore då också orsaken, hwarför begreppet om Dvergarne måste stillas från begreppet om Alferna; ty Gudarne sjelfwa hade skapat de förra, och dessa kunde således icke vara jemnhöga med Gudarne. Så sönderföll då det stora begreppet om Verldsordningen, uti mångfalldiga bibegrepp om Gudar, Baner, Dvergar, Alfer, och Disor; men under all denna förwirring, och oaktadt alla dessa namnsförblandningar, framträdde likwäl den ursprungliga tron på Gudars och menniskors beroende af Alfader, igenom Skyddswäsendernas makt, hwilken antydes på mångfalldiga ställen i Eddorna och i Sagorna. Därföre se wi att våra säder offrade hemma åt Alferna, hwilkas bilder kallades Skurgudar³⁴⁶; dock i widsträcktare begrepp än Nornarnas Lärer. Äfwen Lapparne trodde högre skyddswäsenden, hwilka de sade flyga wid högtidliga tillfällen liksom snöflöck, eller små dockor eller också som eld strömmor i luften, och insinna sig i synnerhet, när någon döde. De kallade dem Kejjuset, och trodde äfwen att några woro hwita, andra swarta³⁴⁷). Swårt är wäl att afgöra, om Lapparne länt dessa sinnebilder af Asalåran, eller denna fått sin Alfer af dem, hwilket ei

endast kan bestämmas af tiden för dessa olika folkstammars första bosättning i Norden. Möjligtvis kunde mythen om Alfarna hafva varit en senning af en äldre lära, hvilken, sammanblandad med Asarnes myth om Dvergarna, gjort dubbla framställningar af ett och samma begrepp. Att Alfarna sadess föra de fromas själar till Gimle³⁴⁸), liknar Lapparnes Rejuset och är tilläfwentyrsk fristendomens ånglar. Österländarnes Demoner, hvilka sadess vara en utflötning af det ewiga Urlyuset, woro äfwen strålande, likasom våra Fäders Ljusalfer; de woro också af tvenne slag: både goda och onda³⁴⁹); derföre tillkref man dem sjukdomar, hungerknödd, ofruktbarhet, m. m.,³⁵⁰).

Disorna woro, som förut är nämnt, det tredje släktet af Skyddsväsen, enligt Eddaldrans sednare omskrifning. De kallades äfwen Fylgior, eller följestagerstor³⁵¹), och stundom Valkyrior, fast i olika betydelse med detta ordets ursprungliga mening; hwars om mera i 3:de Delen. Ordet Disir betyder annars både Gudinnor och Skyddsväsenden³⁵²). — De föreställde egentligen enstildsta personers Skyddsandar, och swara mot Romarnes Genier och Grekens Demoner. Man trodde att Fylgiorna likasom dessa råddade sin gunstling från fara, och låto honom weta det tillkommande³⁵³); att de ingåfwo honom drömmar och togo an stjernader af djur och fåglar³⁵⁴); äfwenledes hamnen af den person, som de troddes hägna: hwilket sednare liknar de äns

nu gångse föreställningar, att wisåa mennis-
 skor hafwa en så kallad Hamn, som stuns-
 dom förebådar deras närvaro. Derföre kals-
 lades de åfwen Hamningior, hwilket ord nu-
 mera betyder framgång. I den Hel. Skrift
 finnas åfwen spår till sådana Skyddsandar³⁵⁵).
 Skilnadén, i sednare tider, mellan Ålfer och
 Disor kunde man anse likstämning med den,
 som war mellan Demoner af den lågre
 dunstfretsen, hwilka kunde ses, och de af
 den högge, hwilka dogat icke kunde seåas
 ja³⁵⁶). De förre hörde till Plutos ått (de
 underjordiska), och kunde med offer winnas;
 de sednare kunde endast winnas genom bbs-
 ner och ett rent lefwerne³⁵⁷). Detta fista
 passas dock förnämligast till de högga Nornorna
 (se slutet af 17:de stycket). Åfwen omtalas
 Spådisor och Bdlwör; men dessa woro
 icke mythiska wäsenden, utan blott Sierstor
 eller Sibyllor; dock synes i Sam. Edda
 Sierstkan Wala flera gånger framtråda såsom
 Gudarnes rådgifwersta, och som en Tolk af
 Idets oföränderliga Lag³⁵⁸).

Wättar nämnas åfwen i Sam. Ed-
 da³⁵⁹), och om de skola antagas skilda ifrån
 Dwerqarne, kunna de anses som skydds-
 wäsen för organiska naturting, utom men-
 niskan, det will säga sinnebilder af dessa
 tings fortfarande i tiden, då grundspiran
 till hwart ting, som åi, icke kan af andra
 förståas, eller, såsom den H. Skrift yttrar sig:
 "att de skapades hwar efter sin art, och haf-
 wa sitt eget frö i sig sjelfwa på jordene"³⁶⁰).

De likna Grefens Nymfer. Annu tror wår all-
 moge i wisa landskaper, att, om man fäller ett
 gammalt tråd, hånas des Wätte³⁶¹).
 Detta swarar mot Grefens Hamadryader, och
 skall förmodl. antyda wertartens oförstörbarhet,
 eller också det hågn som wertriket fräfwer af
 menniskan. Man tror att Wätterne synas om
 nätterna med små ljus, och fruktar mycket
 att gbra dem något emot³⁶²). En stenart,
 som kallas Wätteljus, anses ännu af all-
 mänheten som deras egendom. De afmålas
 stundom som oblida, beboende bdestränder³⁶³),
 och likna således Dvergar och Swartalfer. Det-
 ta har tilläswentyr's gett anledning, hwarföre
 Sturl. Edda äfwen hänför Wätterne till den
 formlösa naturen; ty det heter att alla ste-
 nar och metaller gäfwö sin ed åt Frigg³⁶⁴),
 då Säm. Edda säger att hon fick den af alla
 Wätter. Detta kan äfwen nogare för-
 klara det uttryck, som ur Säm. Edda är ans-
 fördt, att Huldrerna fostras bland Zettar,
 d. å. i den oorganiska naturen. Wätterne
 förwerlades stundom med sjelfwa de högsta
 Skyddswäsenden, hwilkas stora betydelse för-
 swann i samma mån, som Eddalåran mis-
 tyddes, och slutligen framkommo äfwen sagor
 om Tomtegubbar, Nisfor, Spöken,
 Warulfwar, m. fl., hwilka på intet sätt
 tillhöra Eddamytherna, utan föddes af en
 förstånd inbillningskraft, sedan de lesiwande
 naturmytherna äddt.

Gyllene Äldern.

Vi hafwa så wäl i Skapelsewerkets
 myther, som i framställningen af de öfriga
 sinnebilderna, noggrannt följt den ordning,
 som Wala grundlagt i sin betydningfulla
 fång; blott i frågan om den gyllene tiden
 hafwa wi förbigått en af deß verser. — I
 alla Gudalåror omtalas ett lycksalighetens
 tillstånd, i alla beskrifwes förnuftswarellernas
 ursprungliga oskuld. Äfwen i Nordmythen
 fallas detta den gyllne äldern; men den fram-
 ställes blott med hänseende till gudarne,
 d. w. s. naturen i allmänhet, fast mennisko-
 släktet äfwen härunder innefattas,
 liksom Naturgudarnes öden alltid omfatta
 både den förre och det sednare: så wäl den
 stora som den lilla werlden. — Annars fram-
 ställes menniskosläktets fall huswudsaktigast i
 mythen om Balder den godes ödd, d. ä. den
 rena moraliska wiljans öfwerwäldigande af
 de besmittade, kroppsliga ödjelferna. Eddas
 läran omtalar således twenne syndafall, li-
 kasom den Hel. Skrift framställer både Ång-
 larnes fall och våra första Föräldrars,
 hwilken moraliska betydelse det sednare alltid
 har, om man än wille, enligt Gudarnes
 skrifter, allegoriskt tillämpa det på deras af-
 fall från den sanna Gudalåran. Våra fäder
 tillade således icke allenast menniskosläktet

utan äfwen hela naturen en ädlare börsjan, än hon sedan röft; och om wi betrakta henne med en noggrann blick, och se huru den ena arten af wareser är den andras förföljare eller bödlet, huru allt lefwande på jorden mördas eller mördar, huru allt lifsbst förgiftar allt lif, så frestas wi att fråga om Naturen, allt ifrån sin börsjan, warit ett slagtsfalt? — Så finnes i Egyptiernas lära en framställning af Naturens förderf; då det heter, att Elementerna gingo till Skaparen. Elden klagade öfwer besläckelse; Lusten klagade öfwer förderf; Wattnet jemrade sig öfwer det orena, och Jorden förjde att Gud hade wifit bort, och att wanhelgd war hennes lott ³⁶⁵). Så wisas äfwen i Eddalåran Naturgudarnes fall, och den onde Loke, hwilken icke sjelf war ond ifrån börsjan ³⁶⁶), framträdde nu med sina tre barn: Hell, Midgardörmen och Fenrisulfwen, såsom bestämde sinnebilder af det onda i elementerna, sedan Gudarnes fall war fullbordadt, och de befryndat sig med Settestammen; ty då woro naturens krafter besmittade, och den gyllne åldern war förbi, och striden måste begynna. Angiärnes fall, som Bibeln omtalar och hwilket lifnar Indernas myth derom, innehåller samma allmänna begrepp om den gyllne tiden, som våra Eddor, och man har missförstått våra gamla säder äfwen härutinnan, och trott att de endast äfskade frig och mord. Om de gjort detta till den högsta lyckaligheten och det högsta syftet för menniskan, hade wisertligen aldrig deras lära fram-

skållt denna höga bild af den gyllne Åldern,
 i hwilken ännu ingen strid fanns. De ans-
 sågo då striden som ett uttryck af det onda i
 tiden, och de mente dermed icke allenast strid-
 en mot den yttre naturen, utan fast mera
 striden mot den inre. Kämpar och Wifingar,
 för hwilka den samma Eddalåran war en hem-
 lighet, ålftade endast kriget; ty deras kraft
 skulle på något sätt uttala sig, och detta kunde
 de icke se annorlunda än efter deras Skap-
 lynne, sedan Eddalåran förfallit och fått en
 frigit förwridning, genom de styrandes po-
 litiska affigter; men denna läras ursprung-
 liga anda war Frid; ty hon war byggd på
 de trenne grundstenarne: Gud, Ewighet
 och Dygd. Dersöre gjorde Fäderna Balder
 den gode, Ofuldens sinnebild, till den
 härligaste af alla Gudar³⁶⁷). Dersöre war
 Frei, Fridens Gud, ansedd som den bästa
 af Asarna, sedan Balder war fallen³⁶⁸). Ders-
 före blef Helsing Oden, såsom Krigsgud, stund-
 om ansedd för ett ondt wäsende och fridens
 förströare³⁶⁹); ty fäderna ansågo tapperheten
 som en hufwuddygd, men icke mordbegäret,
 eller roflöfnaden: hwarföre alla röfware och
 wäldwerkare kallades illgerningsmän³⁷⁰).
 Dersöre war också Szwergudens Balhall en-
 dast en sinnebild af samma hjeltars ryktbarhet
 här i tiden; men detta Balhall, med dess
 Gudar och Einheriar, skulle förswinna,
 såsom sådane, när den sista striden war full-
 ändad, och den ewiga friden begynd. —
 Den, som owäldigt Szwersfädar Eddalårans
 wäsende, skall sinna, att hon icke war blodtör-

sig: ja, själwa den heliga pligt, som kallades
 blodshämnd, war till sin natur icke annat än
 Friden; ty den företrädde Lagens ställe, och
 denna hämd togs oftast på den man önskat
 stona, utan minsta agg och hat, blott såsom
 oundwiftig pligt, emedan ingen annan
 straffmakt fanns. Wid dylika hämdefrig, upp-
 hofs fridestölden, i samma ögonblick, som mör-
 daren eller härkonungen hade stupat³⁷¹).
 Hämdrätten war äfwen grundlagd i den
 Mosaiska Lagen³⁷²) och själwa försönings-
 lärans Höge Stiftare, som i allt befallde tå-
 lamod och frid, sade likwäl om wäldswerkare,
 att "de som taga till swärd följa för gås med
 "swärd³⁷³)." Den sasa, som våra fäder
 hade för föttdöd, war ej allenast grundad ge-
 nom en sednare krigist statskonst, utan för-
 nämligast härledd af det lidande, som i Nor-
 dens hårda luftstreck hotade ålderdomen, då
 alla lifwets beqwämligheter woro ringa; och
 den war stödd på grundbegreppet af deras
 gudalära; ty de sågo i ålderdomens swagheter
 endast materiens seger och lifwets undergång,
 det ondas wälde och det godas fall.

Föreställningen om en försvunnen lyck-
 ligare och renare ålder härleder sig från mens-
 niskans medfödda begär, att leta sig tillbaka
 till alltings första gudomliga ursprung; och
 denna öfvertygelse att icke allenast wårt slä-
 te, utan äfwen hela Naturen, i sitt äldsta
 stic, warit renare och heligare, är ej ett rin-
 ga stöd för wårt hopp och wår tro på odd-
 ligheten, och på Allfaders syfte med oss, att

i ett tillkommande högare och förädladt tillstånd,
 åter begynna den gyllne åldern. Sådan till-
 äfventyrs, sägo våra fäder denna tiden; derföre
 skulle, enligt deras lära, allt det onda gå
 under, och det goda öfverleva allt. I den
 twiefaldighet, som denna lära röjer, ligger
 nödwändigheten att framställa Gudarne
 såsom rena, men såsom omsider fallna, och
 förswagade genom detta fall; annars hade
 det onda icke funnat ändas, och dessa Gudar
 skulle, likasom andra Mytblårers, blifwit
 oawarstående krafter, hwilkas undergång ingen
 funnat ana, och de skulle undanskymt de
 twenne grundfanningar, hwarur Nordiska
 mytblåran hemtat sitt rena himmelska
 wäsende, det wille säga: Allfader och Es-
 wigheten.

Wala säger om Asarne:

"De lekte å wallen

"glade woro de;

"Då war icke

"brist på guld;

"tills de kommo

"måktige trenne

"Thursambr

"ur Totunhem ³⁷⁴."

Wi hafwa förut talt om Idawallens betydelse
 (13:de stycket), hwilket mytbliska ställe å swen-
 här åsyftas med ordet wall. Och det war
 blott på detta ställe, som Asarne skulle leka

och vara glade. Denna beskrifning är lifaså enkel, som begreppet om ett ofkyldighetens tillstånd är fromt. Sturl. Edda har utvidgat och förderfwat denna sköna tafla; hon säger att "Gudarne gjorde sig hammare, tång och slåd, och smidde sedan dermed alla andra verktyg. Sedan förarbetade; de malmer, sten och trä, och så ymnigt af den malm, som kallas guld, att allt husgeråd hade de af guld: derföre är den åldren kallad guldsåldern, till dess detta förswann genom några qwinners ankomst från Jotunhem³⁷⁵)." Detta är mindre en ren sinnebild af konst och skönd, och af ofskuldens ålder, än en framställning af menniskoslägtets tilltagande yppighet, och det sedesförderf, som följde den, hwilket afbildas genom Jetteqwinborna. Dessa qwinners måste vara af Ymers ått; ty blott från ämnet kunde det onda utgå. Wala säger endast att Gudarne hamrade guld, hwilket är ett poetiskt uttryck af den bekymmerslöshet, hwari ofskuldens barn lefde; ty sedan den sanna gyllene åldren war förbi, sedan menniskoslägtets ofskuld war förlorad, då började guldet först att få värde, såsom guld. Om Wala haft något särskildt begrepp med hwar af de trenne jetteendr, som hon säger ändade den lyckliga tiden, el-

ter hon brukar detta tretal enligt wanligt mytbiffst talesätt, kan swärligen bestämmas. Hon kallar dem de mäktige Thursamdr; ett biord, hwilket utmärker dem framför de andra, och kanhända har Wala ment de trenne högste Nymiorna eller Gudinnorna, hwilka woro jetteamdr; ty Gudarne förminskade sin renhet och sin kraft, när de befryndade sig med Omers ätt. I alla Låror, der ett fall omtalas, framstår qwinnan såsom den förberiffa principen: ett hemligt erkännande af mannens swaghet och skönhetens makt. Eva bet först i äpplet, och Pandora utsläppte det onda ur sin ask. I Skapelseboken står också att Guds söner sågo människornas dötrrar "att the woro dägeliga, och togo till bustrur "hwilka the helst wille³³²". Derföre blefwo de af Heran utrotade från jorden, genom syndasfoden. — Så förhöll, enligt Nordsmythen, också Asarnes kraft, genom deras beslägtande med jette stammen.

Nu war öskuldens tidpunkt förbi, och Wala den wisa förespådde friden; Walkyrior (Härgudens eller frigets tårnor) kommo fjerran, likasom af sig sjelfwa: deras upphof angifwes på intet ställe i Mytherna, fast de oupphörligen ingripa i det fridlösa jordlifwet.

De kommo såsom ett slags medler för mellan den fallna fromheten och den ännu halstefwande kraften, på det icke allt måtte falla för Zettarnes (det kroppsligas) wälde.

”Balktyrior såg hon

”fjerran komma,

”beredde att rida

”till Gudaslägten.

”Skuld bar fjölden,

”följd af Skögul” m. m.³³³).

Skuld, det tillkommandes sinnebild bland de böga Mornorna, bar fjölden; det will säga: Du skulle allt från denna stunden blifwa friid. Denna hotelse blef verkställd, och den besannas intill tidens sista dag, då werlden och alla Gudarne skola falla. Sådan war fädernas föreställning om den gyllne Åldrens slut. Så säga ännu de gamle att allting war båt- tre i deras uppvärd; ja, wid hwarje allwar- lig blick, som wi sjelfwa kasta tillbaka på vår egen barndom, uppstår för oss en tassa af den gyllne tiden, då wi ännu icke kände någon friid. Minnet deraf är endast litet en reflexionspegel, hwaruti wi, sittande instängda inom vårt tränga hwardagsrum, se på afstånd dessa ångtabilder, dem wi tycka oss igen- känna, magiskt u andra fram genom den långa

gatan, och försvinna just som de kommit fram
wid vårt fönster, då wi saknadsfulle wända
bgat derifrån, och åter finna oss instängde
inom jordlifwets fyra grosmurade wäggar.
Derföre yttrade sig också Kristna Lärans Stif-
tare: "Utän J omwänden Eder, och warder
"såsom barn, skolen J icke komma i himmels-
"rifet" (334).

Wåra fäder tänkte sig icke någon mel-
langrad af ossuld och frid; detta låg icke i
deras lynne eller sätt att uttrycka sig, och de
hade derföre blott den gyllne åldern såsom
bild af ossuld och frid, och detta jordlif och
des strider såsom motsatts till de förra. In-
dernas myther omtala tre särskitta åldrar:
gulldåldren, silfweråldren och jordåldren, hwil-
ket sista swarar mot våra fäders stridsålder.
Romarne hade till och med fyra mythiska åld-
rar. J Historiskt asseende utsattes Nordens
gyllne ålder under Kung Frodes regering.
Saxo beskriwer den, likasom Wala afmålar
det tillkommande lifwet på den nyfödda jor-
den, efter denna werldens undergång, då han
säger att åkrarne af sig sjelfwa buro såd, (335)
och tillägger att man kunde på öppna wä-
gen lägga guld; ty ingen tjuf eller wålds-
werkare fanns, och ingen hämd togs på den

första öwån³³⁶). Detta fista uttrycket röjer likwål att den sanna gyllne tiden redan war förbi; ty under den fanns ingen öwån.

23.

Striden.

Wala beskriwer den första striden, icke såsom ett frig, fast hon redan sett frigegudin, norna beredda att rida fram till gudahopen, utan såsom en slitning i naturens handlingssätt, det är: detta nbdwändiga onda, dessa uupphörliga syndafloder, som måste inträffa, om något godt skall werkas; ty kraft och motkraft äro grundorsakerna till allt, som uopenbarar sig i tiden. Wala säger:

”Den striden minnes hon

”först i werlden,

”när å swärds udd

”Gullweig lades,

”och i Fars salar

”de henne brände;

”tre gånger brände

”den tre gånger södda

”ofta, rått ofta

”dock ännu hon lefwer”³³⁷).

Hvad denna Gullweig skall föreställa, är
 svårt att bestämma; ty man skulle kunna
 gifwa den alldeles motsatta betydelse, utan
 att derföre upphäfwä den olycksaning, som
 hennes framträdande antyder. Antingen kun-
 de hon anses som en bild af den gyllene
 åldrens rena kraft, ty weigr betyder kraft,
 och guld är en sinnebild af allt rent och ädelt.
 Gudarne genom sin strid lade denna renhe-
 tens kraft å spjutspidd; fast de icke förmoda-
 de utrota henne. Åswen kunde hon betyda
 en hemlig straffmakt, som inför Åsarne
 hotande frambar de guldtaflor, hwilka, enligt
 Balas ord, den förborgades ättling eller Da-
 den "i tidens början besutit hade³³⁸⁾",
 och hwilka Åsarne först skola återfå, när den
 sista striden är förbi³³⁹⁾. Åsarne, förnedra-
 de genom slägtflapan med Zettarna, wille
 tillintegroa den hotande; men hon war den
 försträckelsens hamn, som ständigt ledde upp
 igen från båtet, för att på nytt hota dem
 och förefwä deras undergång. Slutligen kan,
 i motsats till dessa båda fall, denna Gullweig
 (gullwägerstän, af weig, wigt,) wara en sin-
 nebild af egennyttan, sielskärleken. Gull-
 weig kan Åswen såsom sådan icke dö; hon är
 då det onda, hwaremot wi alltid tycka oss nog
 starka, och för hwilket wi likwäl alltid gifwa

wifa. Tre gånger brändes hon; tre gånger
 föddes hon; likwål lefwer hon ännu! Gudarnes,
 som föreställde moraliska, intellektuella,
 eller fysiska krafter, måste juft genom dessa
 sista wara oförmyndne att tillintegro henne
 i Hars salar. Har är ett namn, som wanz-
 ligast tillägges Oden; det betyder den höge.
 Znderna kalla äfwen deras Gud Hara, när han
 föreställes såsom förskräcker af sitt werk³⁴⁰).

Huru som helst, framstår ändå Gullweig
 uti Balas sång som ett hotande wäsende,
 hwilket war farligt för Gudarne genom sin
 egen natur, icke genom sin makt. De lade
 henne å spjuts udd, d. w. s. de offrade
 henne. Det war annars ett heligt bruk, att
 låta märka sig sjelf med spjutsudd. Sturs-
 Edda nämner icke ord om denna Gullweig;
 hennes namn har varit hemlighetsfullt och
 förskräckande för Asarne. Men Bala säger
 igen, att

”Då gingo å rådstolar
 ”Magterna alla,
 ”de helige Gudar,
 ”och rådslag höllo
 ”Om Asar skulle
 ”gålda sitt wärd,
 ”eller Gudar alla
 ”ega jemnlighet³⁴¹”.

De helige Gudarne önsfåde friden; men det var för sent. De trenne Zettendr hade redan ändat den gyllene tiden, renhetens ålder. Gudarne woro besmittade genom Zettes blod. Emellan lifwet och ämnet, emellan Gudar och Zettar, war striden redan ifrån deras ursprung beständ; men Gudarne måste strida sig emellan, sedan deras renhet och kraft war förlorad. Gullweigs brännande tyckes i Balas sång röja den noggrannaste förening med Wanernas handlingsätt, och dessa hafwa förmodligen icke i sitt första mythiska begrepp, föreställt annat än underguddomligheterna, d. w. s. mindre krafter, än de heliga Gudarne och Asarna. Denna förmodan bestyrkes äfwen af nyssanförda vers, då Gudarne rådflogo om Asarne skulle gällda sitt wåld mot Gullweig, eller alla Gudar ega jemnlighet? — De hade således börijat strida med hwarandra? — Ordet Wan betyder ännu underhållig, för ringa af något³⁴²) så som det ännu betecknar i vårt språk, uti ordet wänmagt wänhelga, m. m. Namnet Wan skulle således kunna hafwa uttryckt en mindre fullkomlig och kraftfull gudamagt. Dessa Undergudomligheter skulle begynna strida med Asarne, när de sågo deras renhet förswunnen, då Gullweig hade förjåswes blifwit lagd å

spjutsudd, och de skulle tro sig jemngoda med dem. Då bdrjades friden:

”Bruten war muren,

”Alsa-borgens:

”frid-anande fälten

”Banerne trampa;

”men upp språng Oden

”och i håren stöt: —

”Det war den första

”hårstrid på jorden³⁴³⁾”

Änglarnes uppror i himmelen, Titanernas krig med Zeus, Indernas myth om de upproriska andarne, äro dyliska tafsor, men med det undantag, att i Nordmythen går den högsta fridande makten under, såsom redan förswagad och besmittad, i de andra står den segrande qwar. — Nordbon, som redan förut bestämt sina Gudars undergång, måste på detta sätt framställa deras första frid. Grefens gyllne ålder war under Chronos, och den upphörde när Zeus fått äskan i sina händer, ty då förswann sjelfständigheten och friheten;³⁴⁴⁾ men på detta sätt kunde icke den sjelfständige Nordbon tänka sig sina Gudar. Det heter att Oden stod först upp och stöt i håren. Som sönnstärkraftens sinnebild, måste han wara den förste, hwilken infer

och motsätter sig all oordning i naturen. Striden emellan Gudarne sjelfwa, d. å. imellan Gudar och Waner, utgjorde just det onda; ty så länge de blott stridde mot Jettarne, woro dessa dem underlägsna. Denna strid mellan det kraftiga och milda, mellan Gudar och Waner, uppstod sedan de trenne Jettarne inkommit i Gudasläkten. Att göra en historisk förklaring af anförde strid är ganska lätt, när man antager att Wanerne woro Greker och Gudarne de historiska Asarne. Men man skulle då antingen föreställa sig att hela Walas sång wore en allegoriserad historiesmålning, hwarom wi redan sagt några ord i 13:de stycket; eller också att dessa verser blott woro historiska stumpar, som af ofunnighet blifwit inslickade i Walas höga, mythiska qwäde. För denna sista tanken skulle jag wara böjd, af den anledning, att Sturleson i sina Konungasagor omtalar Wanerna såsom historiska personer³⁴⁵), och förbigår hela denna Myth i sin Edda, hwilken han annars hufwudsakligen stöder på Walas uttryck; — men han har på andra ställen deremot icke twefat att uppräknat Wanerna bland de mythiska personerna; och då denna afhandlings ändamål är att framlägga allt, som tillhör båda Eddorna, så har det varit nödwändigt att åfs

wen här gifwa Wanerna ett rum. Men wi återwända till Mythen; Wala säger, nu för första gången, i sitt qwäde:

”Då gingo å rådstolar

”Magterna alla,

”de helige Gudar,

”och rådslag höllo:

”Hvem hade lusten

”all blandat med eld

”eller åt Totuns ätt

”Dds mö förråd.

”Men der war Thor

”så tung till mods:

”han sällan sitter,

”när slift han spörjer;

”eder brötos,

”ord och löften,

”alla heliga band

”som fästa, löstes³⁴⁶”.

Här war stridens upplösning: allt heligt och bindande förswann. I en annan läsaart heter det att all lusten war blandad med blod, hwilket tilläfwentyras är rättast, ty elden tillhörde Gudarne; så framt icke denna Myth skall beteckna något vulkaniskt utbrott, då Freja, som kallas Dds mö, blifwit förråd åt

Zettarne; d. ä. dagen blifwit förmodrad, ty Freja sammanblandas i en annan myth med sol och måne. Thor, Åskans sinnebild, har då rest sig upp och åter fördrifwit Zettarne, den oorganiska Naturens wäldsamheter, renat luften, och räddat Freja. Äfwen kunde man finna en moralist förklaring här öfwer: att lustens förderswande wore en sinnebild af lasten, Ods må behagens och skönhetens öfwerlåtande till kroppsligt wanhelgande, och den rå fysiska styrkan såsom högsta uttrycket af mörker, eller Titanernas) äder då allt heligt och bindande måste brytas och upplösas. Kanste skulle äfwen detta kunna hänfysa på den heliga Eldens föröfrande; ty på Thors altar brann en beständig eld) i flera hans tempel; kanste skulle det också wara samma sinnebild af menstoslägtets tillagande odling, som den Grekiska mythen om Prometheus, hwilken staf elden från himmelen²⁴⁷).

I Sturl. Edda förekommer en Myth, som tyckes hafwa ett slags beröring med anförde verser af Walas sång: "En Zette hade påtagit sig att uppföra en mur kring Gudarnes stad, så fast, att inga Bergresar eller Grimthursar skulle kunna intaga den. Han förbedöll sig Freja till Idu, samt sol

”och måne. Men Thor, som war borta, när
 ”detta wilskor gjordes, kom slutligen hem, och
 ”betalte byggmästaren med sin hammare, i
 ”stället för Freja, sol och måne³⁴⁸⁾”. I
 tredje Afdelningen så wi närmare utreda den-
 na myth, här ware blott den anmärkningen
 tillåten: att om den berörde friden hade upp-
 kommit mot denna Zette; då hade den icke
 kunnat anses som den första, ty Gudarne
 hade ju redan ihjelslagit denne Zettes slams-
 fader, Ömer. Freja, sinnebilden af kärleken
 och hjertats ädlare drift, kunde icke mera wa-
 ra säker bland Gudarne, sedan friden och of-
 skulden förswunnit bland dem: hon skulle
 förrådas, som det heter; ty Zettens bror hade
 redan infommit i Asalågten. Asaborgens
 mur hade redan blifwit bruten³⁴⁹⁾,
 då Wanerne börjat fejden. Nu skulle Zetten
 åter uppbygga den till Gudars wärn, mot
 hans egna ättmän; men han fordrade också
 all den belöning, som swarade mot detta fris-
 köfiga företag: Freja, sol och måne, lifwets
 högsta sinnebilder, skulle astrådas till Ömers
 ätt, om friden med Gudarne skulle bibehållas;
 ty då hade dessas makt warit slut och ingen
 frid kunnat ut hårdas af dem. — Med en
 profaisst blick skulle man äfwen i denne myth
 kunna

funna upptäcka ett historiskt ämne, och säga att Ods må wore den sköna Helena, Asas borgens Freja, m. m.; men då skulle också de största motsatser i denna tafska uppstå, och seltwa Asarne, ansedde som Trojaner, wara i Mythen benämnde Jotar, twärtemot deras egen natur.

Asarnes ursprungliga renhet och kraft war nu förbi. Deras se wi hvarsbre Eden, förnuftets sinnebild, redan i tidens början behöfde fätta sitt öga i pant hos Mimer³⁵⁰). De helige Gudarne hade sett huru Dvergarnes quicknat till i Ymers fött, och frågat hwem som skulle skapa dem³⁵¹); ty de woro retelsernas afbilder, och Gudarne sökte gifwa dem menniskoförstånd (se 14:de stycket); derpå kommo menniskorna, eller de kraftlöse gudas liknelserne fram, och snart uppstodo Mornorna wid sitt hemlighetsfulla tråd och gå wo sina domar, bekräftande ödets eller nödwändighetens Lagar. Striden nåskades allt mer: krigets Lärnor kommo fram fjerran ifrån, och nu blef Gullweig bränd i Hars salar. Då börjades striden och Asaborgens mur bröts. Odin war selt den, som beifrade striden; ty han är krigskloketens sinnebild. Förjåhwes war det sista rådslag, som de ännu helige

Gudarne höllo. Thor, den kroppsliga styrelans sinnebild, fortsatte striden; den fortgick nu alltjemt. Och alla heliga eder, och alla band som fästa, brötos. Nu säger Wala att

”Hon känner Heimdalls
”horn förborgadt
”under trädet
”det heliga högga³⁵²”).

Gjallarhornet, som tillhörde Heimdall, walsamhetens och gudastridens sinnebild, blef nu förborgadt under Yggdrasills rot, hwilken räckte upp öfwer himmelen³⁵³). Detta horn, hwars med Gudarne skola wäckas till den sista striden, låg nu förborgadt; ty Gudakraften flumrade, och Thor, den råa kraftens bild, war allena werksam och fortsatte striden mot Jettarne. Att Mimer säges dricka ur detta horn³⁵⁴) är en tillfatts, som icke tillhör Wala; ty hon säger att det låg förborgadt, eller obekant; men hon hade sett Mimer wid sin klara brunnen dricka mjöd af Walfaders pant³⁵⁵); och nu, sedan striden war börjad och Gjallarhornet war förborgadt,

”Ser hon watten öfås
”med flummig förß
”ur Walfaders pant³⁵⁶”).

Ur Odens, förnufts kraftens öga, östes wis-
 hetens watten "med skummig förß".
 Lugnet war förbi: Den klara brunnens
 watten skummades nu, eller grumlade sig
 och gagnade föga det förderfwade slägtet.
 Det östes, eller tömdes med iswer; men det
 gagnade lika litet; ty redan hade Gudarne för-
 lorat de gyllne tafflor, som den förborgades
 Attling i tidens bdrjan besutit hade³⁵⁷).
 Nu beskriwer Wala de widunder, som den
 onde Loke födde med heran Angurboda,
 (Angerbåderffan), och strart derpå talar hon
 om Walder den godes fall, öskuldens ödd.
 I alla de mythiska tafflor hon sedan framstäl-
 ler, äro strid och fall grunddragen. Nu
 kan man fråga såsom Wala:

"Förstån I ån, eller hwad?

Sådan är gången från vers till vers i
 Wala's härliga spådomsång. Wi skola wida-
 re följa henne, då hon ser Walders, den
 blodade Gudens, dolda öde³⁵⁸), eller men-
 niskoättens syndafall; men wi måste lem-
 na denna betydningfulla myth en plats i
 andra Afdelningen, sedan wi först framställe
 de gudomligheter, hwilka hufwudsakligen del-
 taga i detta sorgliga uppträde.

24.

De Mythiska Werldarne.

Innan wi sluta denna afdelning, böra wi äfwen orda något om de werldar, som i Nordmytherna omtalas; och hwilka äfwen kunna anses såsom icke skapade, emedan ingen af Eddorna uttrar sig derom. Wala har i bbrjan af sin spådomsfång detta hemliga hetsfulla uttryck:

”Gettar minns jag

”arla födde,

”de som mig fordom

”wisshet lärde.

”Minns nio werldar,

”nio himlar.” ³⁵⁹⁾

I Sturl. Edda säges att Nifelhem är den nionde werlden ³⁶⁰⁾ och i Säm. Edda heter det på ett ställe:

”Hwarje werld

”fringsfarit har jag,

”Nio werldar;

”under Nifel war jag ³⁶¹⁾.

Och på ett annat ställe säges:

”Werldar alla

”nio jag fringsfarit.” ³⁶²⁾

Hwad förstås då med dessa nio werldar, nio himlar? Wi hafwa wäl flera namn på dem; men weta ändå litet hwad de beteckna. Samma läran omtalar nio himlar ³⁶³): Sudarne sju himlar, sju werldar, på grund af de hos dem kända himmelsstroppar ³⁶⁴), och hwar och en af dessa ansåos de såsom styrda af en Ande ³⁶⁵). Wänne våra fäder haft något nära samma mening med sina nio himlar, hwilka de ansågo bebodda? — Balas uttryck råja, ehuru hemlighetsfullt, att hon icke ansåg den synbara werlden, såsom ensam tillwarande, eller såsom högst betydande i hela werldsbvggnaden, likasom hon ej heller tyckes nämna des skapelse, utan des om-
skapning. (Se 9.de Stycket).

Det är onekligt, att våra fäder bemärkt wisa stjernbilder; men wi känna numera blott så benämningar, som de haft på dem, hwaraf två igenfinnas i urkunderna, och de öfrige ännu lewa hos Nordens Allmog. Dessa äro: *Thiaßes bgon*, som kanske betecknat *Twillingarne*: *Nurwandils tå*, måhända *Sirius*, såsom nordens wintersstjerna, ty tån kallades förfrusen ³⁶⁶): *Frigges råck*, numera *Orion*: *Storwagne n*, nu *Lilla Björnen*: *Storracken*, nu *Storwagne n* eller *Stora Björnen*: *Korset*, nu *Ewanen*: *Sju stjernorna*: *Nordstjerna*.

nan: samt Morgons eller Aftonstjer-
nan; naturligtwis kände de äfwen Winters-
gatan³⁶⁷). Kanske dessa nio benämningar ut-
gjort fädernas nio himlar.

Det är också lika obestämdt om de uti
Solen och Månen tänkt sig några sär-
skilda uppehållsställen för lefwande warel-
ser, liksom Egyptier och Greker ansågo de sju
flora himmelskropparne med dertill hörande
Andar. Det kunde också vara möjligt, att dessa
nio werldar utgjorde våra fädernas djurkrets, då
Midgård, d. w. s. jorden, tilläfwentyras an-
sågs ligga midt i werlden, såsom den ännu
föreställes uti Indernas Zodiak³⁶⁸), eller så-
som Mekka af Muselmän och Jerusalem af
Judarne anses ligga midt i werlden³⁶⁹). Sjelf-
wa namnet Midgård tyckes angifwa ett dy-
ligt begrepp. Ja, man skulle äfwen kunna gifva
att med dessa himlar mentes de förnäm-
ste Gudars och Gudinnors boningar, helst
de samma, enligt hwad wi förut anmärkt
(se 20:de stycket), äro olika belägne, oaktadt
de i sednare myther tyckas wara sammans-
trängde till ett enda rike, kalladt Gudhem.
Men dessa boningar, som i Sam. Edda upp-
räknas, äro tolf till antalet, och heta Thruda

hem, Midalen, Balastjalf, Edqwarect, Glad-
 hem, Thrymbem, Breidabilk, Himinborg, Folks-
 wang, Olitnir, Noatun, samt Widars land³⁷⁰).
 Dessa hafwa lika antal som de tolf tecknen
 i djurkretsen, och swara kanhända bättre till
 dem, än till de nio Himlar, som Wala näm-
 ner. Kanste hon med dessa himlar ment Gimle,
 Mundtang, Widblain, Breidablik, Brimer,
 Lkolni, Idawallen, Eindri och Midassjällen,
 hwilka skola blifwa beständande, när denna
 werlden och Naturgudarne hafwa gått under.
 Denna mening tyckes wara så mycket mera
 antaglig, som dessa nio himlar icke ansågos
 hbra till de nio mythiska werldarne, hwilka
 skulle förswinna, helst man föreställde sig det
 synbara himlahwalfwet utsträckt öfwer alla
 de mythiska werldar, som kunde anses be-
 lägne inom den sednare skapelsens omfång,
 hwilket också rådes af denna vers i Sam-
 Edda, då der frågas:

”Hur den himmel nämnes,
 ”som så wäl man känner
 ”uti hwar en werld.”³⁷¹)

Längre fram i anförde sång finnas wäl
 dessa werldar sammanblandade och föreställde
 i geograffisk mening på jorden belägna³⁷²);

men så ätskiflas äfwen Afar från Gudar i historisk mening, och uti samma stycke ³⁷³) I den hel. Skrift omtalas himlar på flera ställen ³⁷⁴), och i sielfwa början af des skapelsehistoria säges, enligt nyare tolkning, att Gud skapade himlarne ³⁷⁵).

Något tydligare hafwa Eddorna yttrat sig öfwer de mythiska werldarne; ty dessa hafwa åtminstone fårt bestämda namn, till större delen, fast man ännu är lika owis om deras verkliga betydelse. De åtta regioner, som i Indiska Mytherna uppräknas, jemte wattenets platser ³⁷⁶), swara nära till Nord-mythens nio werldar. En man af det begrepp, som våra såder fäst at wid de twenne Urwerldarne (se 3:die stycket), skulle gäa fluttblid till de öfrigas betydelse, kunde man falla på den tankan att de nio werldarne woro alkemistiska sinnebilder af de i forntiden kända mineralier, liksom man bildwis kallat guld, det sol, silfret måne, quicksilfret Mercurius, kopparn Venus, jernet Mars, o. s. w. — Muspelhem, med des eldämne, kunde då, utom det kosmogoniska begreppet, hafwa, i alkemistiskt talesätt warit en sinnebild af swaflet, och Nifelhem med des giftströmmar en sinne-

bild af guld silfret, likasom Gudhem af guldet, ty allt Gudarnes husgeråd war af guld. Banabem kunde hafwa föreställt silfret, så som nåst guldet i värde; Alfhem meschingen eller kopparn, likasom den sköna Venus war dess afbild i sednare tider; Totubem jernet; ty Totarnes wapen woro af jern, o. s. w. Som de öfriga mythiska werldarne icke bestämdt framtråda i nuwarande urfunder, utan blott under poetiska benämningar, hwilka senare mythologer upptagit, för att fylla hela notalet, så böra dessa gifningar och jemförelser icke längre fortsättas.

De mythiska werldar, som i våra Eddor finnas nämnda, äro således: Muspelhem och Nifelhem, hwilka sadet wara till, förrän denna synbara werlden blef skapad. (se 3:die stycket). Vidare nämnes Alfhem, i hwars grannskap de trenne himlarne äro, der Ljusalferna samt de rättfärdige hafwa sin bostad ³⁷⁷). Wi hafwa talat här om i 21:sta stycket. Namnet Alfhem har annars fått en geografisk betydelse, och utmärkte vårt Bohuslän ³⁷⁸). Det war förmodligen detta Alfhem, som gafs åt Frej i tandgåfwa ³⁷⁹); ty detta kunde icke angå den mythiske utan den historiske personen, som kallades Frej, hells

det mythiska Alfhem, som endast tillhörde Ljus-alferna icke kunde anses vara afsträdt till en naturgudomlighet, så framt man icke skulle så förklara detta uttryck, att Frej, den bäste af Asarna sedan Balder war dödd, hade fått detta, såsom en Wanagud, då han upptogs bland Asarne och utgjorde den tredje i deras sednare triad. — En annan werld kallades Gudhem, och det war här som Gudarnes särskilda boningar troddes ligga; men i synnerhet Balhall, der Swerguden samlade hos sig Hjeltar och Gudar. Det kallas också det gröna Gudhem³⁸⁰), för att dermed uttrycka dess ewiga wår. Wi hafwa förut anmärkt att Gudarnes boningar woro spridda, (se 20:de stycket), således är detta Gudhem blott ett poetiskt uttryck af Gudarnes boningar i allmänhet, och i öfrigt ett och detsamma som Gladhem, hwarom wi förut talt i 13:de stycket. Aswen nämnes Wanahem som en särskild werld, och den war de wise Wanernas eller Undergudomligheternas uppehållsort. Det war dit, som Niord skulle återwända, efter denna werldens undergång³⁸¹). Twiswelsutan leder sig dessa uttryck från ett fjerran begrepp om själawandringen, och ha då genom den historiske Niord kommit i omlopp bland Asa-

lärans anhängare. De historiske Banerne
 bodde wid floden Banawiss³⁸²) som nu kallas
 Don, fordom Tanais, och från dessa här-
 stammade sistnämnde Niord. Att dessa Ba-
 ner dyrkade Buddha är de lärdas mening³⁸³);
 men wi hafwa i detta stycke endast affeende
 på de mytbiffa personerna. — Windhem har
 äfwen blifwit räknadt såsom en werld, för-
 modligen derföre att Wala talar om det wi-
 da Windhem³⁸⁴) såsom de oddsligas up-
 pehållsställe. Twifwelsutan menar hon der-
 med endast det wida luftbrälfret eller Wid-
 blain. Sturl. Edda säger ”wid himmelens nord-
 ligo ånda, sitter Jetten Hreswelger (likåta-
 ren) i brnhamn, och förorsakar vinden; ty
 när denne brn börjar flyga, så utgå win-
 darne under hans wingar³⁸⁵)”. I dy-
 listt affeende kunde man hafwa antagit ho-
 nom som en inbyggare af Windhem, om
 man skulle tro att fäderne tänkt sig en sär-
 skild mytbiff werld under denna benämning;
 likwist är det uttrycket att han sitter wid
 den nordliga åndan af himmelen, en mot-
 satts till det begrepp, som Wala tycks hafwa
 med det wida Windhem. En af Dwergarne
 kallas Windalfer³⁸⁶); twifwelsutan war
 äfwen han en sinnebild af vinden, och kunde
 således äfwen anses boende i Windhem. För-

underligt är det likväl, att våra fäder icke under sinnebilder åt skilt windarne, om ej de Dwergar, som föreställa werldens fyra wädersstreck (se 14 de stycket), äswen skola föreställa windarne. En werld af lika liten betydelse, men af ännu mindre mytbiff werksigbet, hafwa wi i sednare tider fått, och hwilken mythologerna kalla Myrkhem, mörkrets werld. Denna finnes blott såsom en poetiff bild, nämnd i Sam. Edda³⁸⁷), och dess inbyggare äro of alldeles obekanta. Skulle alla de werldar som urfäderna föreställde sig, hafwa, likasom tecknen i djurkretsen hos Esjers ländarn, blifwit efter Nordiska lufstreckets of lika skiften, såsom poetiska omskrifningar benämde, då hade Myrkhem funnat beteckna den mörkaste tiden af året, wid Winters sotståndet, likasom Bindhem hade föreställt den stormfulla och Nifelhem den kyliga och dimmiga delen af hösten; Muspelhem den brännande röt månaden, Alfhem den ljusa Mid som marn, då ingen natt finnes wid polen, Gudhem den grönskande sommarens höst, då alla Naturkrafter åter i full werksamhet framtråda; Wanahem den Nordliga Wären, då allt är ett mellantillstånd af lif och död; Mannahem Midwintren, då allt folket skulle samlas

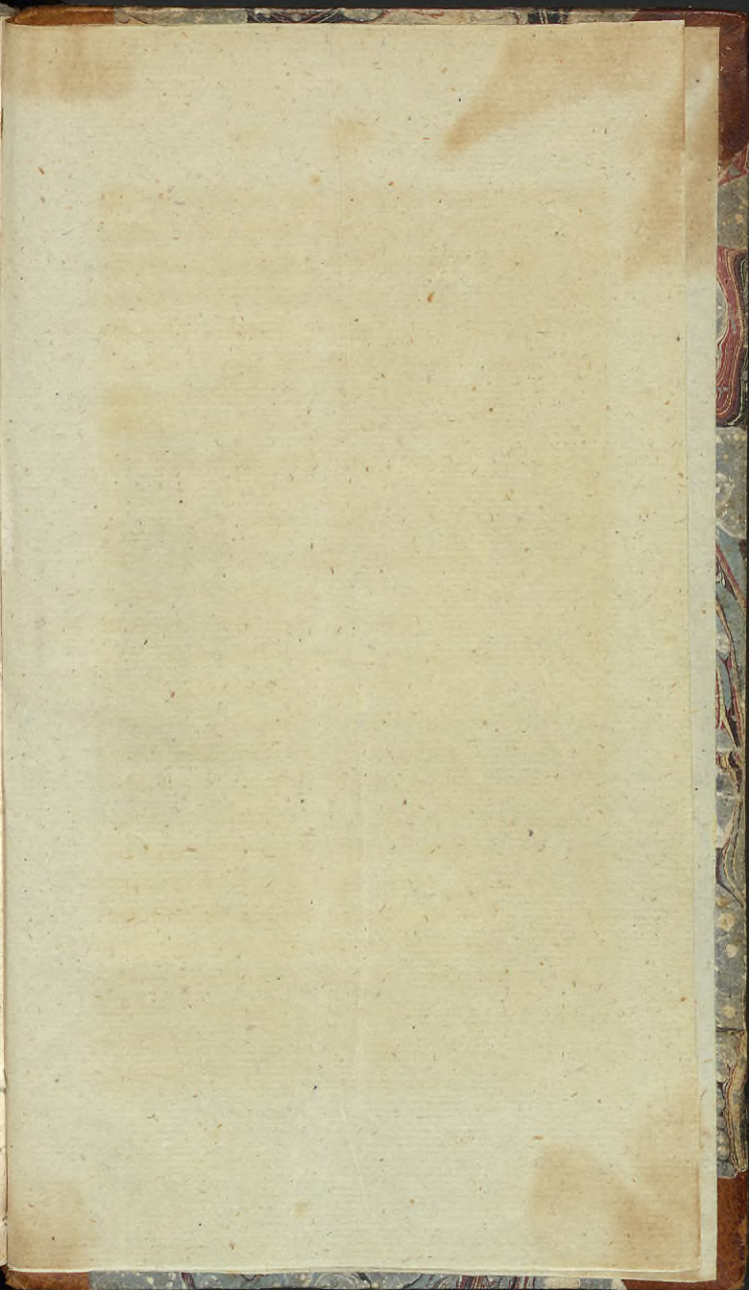
till Disartinget; samt Jotunhem den kalla
 listsa wintren närmast solståndet, då he-
 la Naturen likasom inslumnat. Att de i of-
 rigt haft sitt år indeladt i tolf månader, o. s. w.,
 är bekant, och wi få i tredje afdelningen tillfäl-
 le att närmare utveckla deras astronomiska
 begrepp.

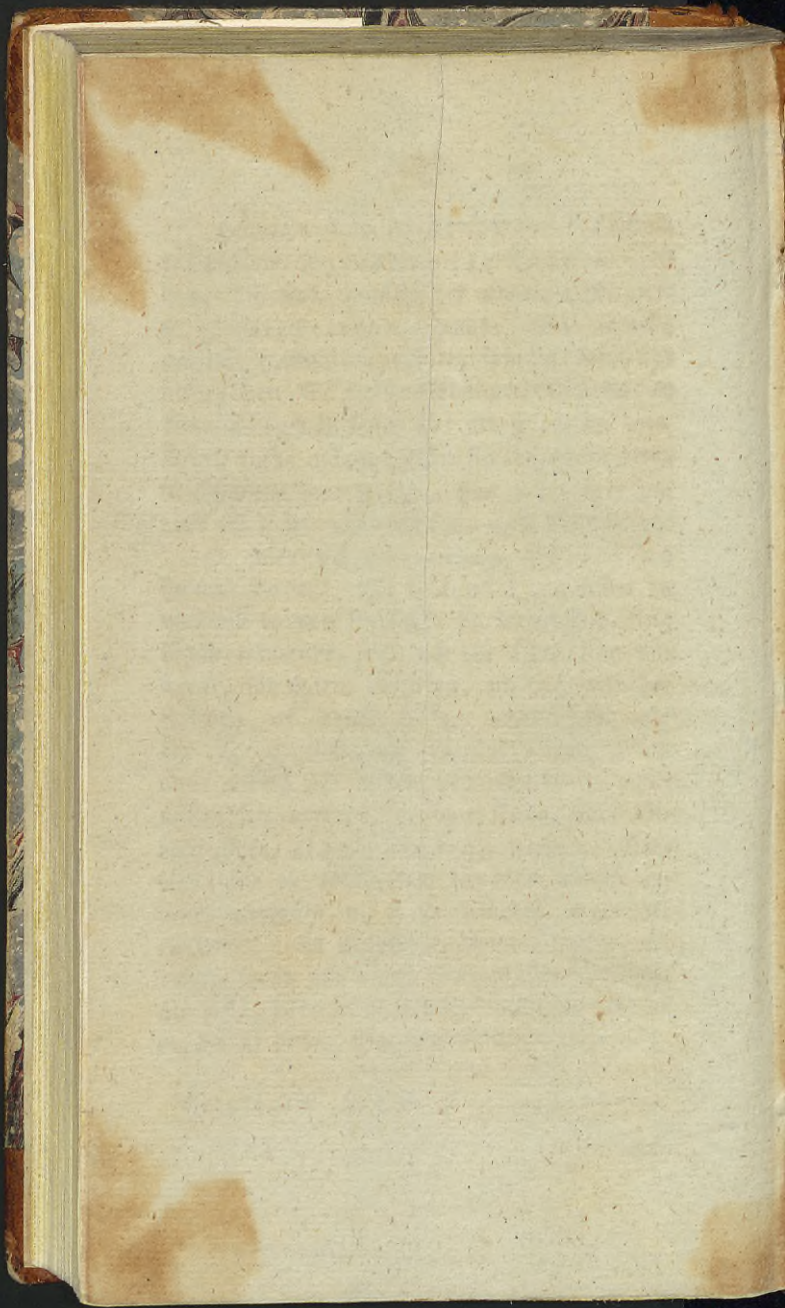
Ännu återstår för oss att uppräknat de
 tvenne sista werldarne, som mythologerne an-
 gifwa; de kallas Jotunhem och Mannhem.
 Båda hafwa blifwit geografiskt utmärkte, och
 ansedde såsom belagne wid jordens norra del,
 hwilket tilläfsventyrs är, i dylikt fall, ganska
 riktigt; men det mythiska Jotunhem låg, en-
 ligt Sturl. Edda, längs åt stränderna af
 det djupa werldshafwet³⁸⁸) ty der
 gåfwo Gudarne jettarna rum³⁸⁹), så
 som wi förut anförde (se 15:de stycket). Lik-
 wäl sadet de bebo bergen, och således skul-
 le detta mythiska Jotunhem äfwen hafwa
 sträckt sig inom vår jord. Det är i båda af-
 seenden som Jettarne kallade himmelen
 öfwerwerld³⁹⁰). — I Midgård fingo men-
 niskorna sin boningsplats³⁹¹), och således tor-
 de dermed betecknas det Mannhem, som
 i Säm. Edda nämnes³⁹²). Särskilda folk-
 slag woro kände under namnet: Manner,

Gothomanner, Turkomanner, Allemanner,
 m. m.; och det är möjligt, att våra förfäder
 ansett dessa som urstammen för menniskö-
 släktet, och derföre trott dem håra dessa namn
 af det mythiska Manhem, så wida wi skola
 anse detta namn för mera än blott en poetisk
 omskrifning af Midgård. Anförda gifning
 kunde hafwa ett slags berbring med den Ty-
 ska mythen om Mannus, hwilken, siets född
 af Tuiston, som war son af Tuis, den hög-
 ste Guden, såges hafwa blifwit genom sina
 tre söner, fader för Tyfflands trenne huf-
 wudnationer³⁹³). I öfrigt hade våra Fäder
 inga årtal för jordens ålder, såsom Österländin-
 gen, så wida icke de nio Himlarne, som Wa-
 la nämner, skola beteckna nio mythiska solår,
 eller werldsomskapelser. Jorden åtföljes
 tydligen ifrån den öfriga werldsbyggnaden
 genom mythen i Sturl. Edda³⁹⁴); likwål
 sammanblandas de ofta, när frågan är om
 Gudars och Jettars boning; och åter följes
 jorden beståmdt ifrån Gudhem och Jotunhem,
 såsom wi förut sagt. Men utom det, att historiska
 tillsattser gjort en dylig förwirring i de flesta my-
 ther, kunde detta åfwen af det skåtet förklarås,
 att Naturgudarne angå likaså mycket menniskar
 som den yttre naturen, och de werka så wål
 i menniskonaturen som i den yttre werlden,

så wäl på och i jorden, som öfwer och utom henne. Dersföre heter det att Gudarne gjorde Bifrast, eller Asabron, emellan himmelen och jorden, för att hwarje dag rida dersöfwer till Urds brunn; dersföre hade fyra af Gudarne sin boning på andra sidan om denna bro, wid den rot af Ygg-drasill, som nådde till himlen³⁹⁵) (se 19:de stycket); fast wisa poetiska namn gafs wos åt Gudarnes hemvist, för att likasom bosätta dem på bestämdt ställe. Fäderna ansågo jorden såsom rund (icke flatrund), och trodde förmodligen, likasom Gudarne, att hon wore en stor, stillastående kropp (pelarformig), hwilken sträckte sig så oändligen långt ned, att man icke kunde göra sig något begrepp om hwar den slutades³⁹⁶); och förmodligen uppstodo häraf bilderna om de mythiska öfwer- och underwerldarne. — Om fabelisternas trenne werldar: den skapade, den bildade och den byggda, hwilka så sammanhänga, att allt, som föregår i den sista, redan är förebådadt i de twenne andra, genom mönster eller bilder³⁹⁷), skulle kunna iemnföras med våra fädres mythiska werldar, så kunde man säga, att Manhem (menniskowerlden) är den byggda och en efter spegling af de öfriga.

Härmed sluta wi Eddalårans framställning af den skapade och icke skapade werlden. Wi skola i nästa del afhandla Naturs gudomliga beterna, hvilka äro samma poetiska framställningsfätt, samma lefwande sinnebilder. Så måste Forntiden yttra sig; ty detta är barnåldrens fätt att se och att tala. Ännu torde mången från sin barndom erinra sig huru hvarje saga, som berättades om djur och träd, alltid började med dessa orden: "Det war på den tiden, då allting kunde tala." Wi se ännu i dag huru de menliga barnen föreställa sig hwart endasting såsom lefwande, och när de äldre tala om åstkan, sommarn, wintren, m. m., tro de, förledda af deras lifliga inbillning, att det är en lefwande warelse man talar om. Likaså har äfwen den okonstlade mensiskan sett werlden, då hon skulle, som Bibelns säger, gifwa allting namn. Ders före äro de språk, som danades genom en sann mytblåra, d. å. de länders, som haft en ursprunglig skaldkonst, långt bildrikare än andra språk, om än de äro mindre orddigra än dessa, eller sednare tiders bildning utnött en del af deras urgamla myth:pregel.

6000004495

Göteborgs universitetsbibliotek

